

A-9908

Ulkosali 28-1

Priidu Puusepp

Soome keele õpetus

algajaile

Hääldamine, lugemik, grammatika, kõnelusi
ja sõnavara

Teine, muutmatu trükk

K./Ü. „Loodus“, Tartu, 1936

i 2054 33510

O./Ü. K. Mattieseni trükikoda, Tartu, 1936.

TARTU ÜLIKOOLI
RAAMATUKOGU

Eessõna.

Käesolev töö on mõeldud algajaile õppijaile (ka turistidele), seepärast seletatavgi raamatusse võetud kergesisuline ja huvitav materjal, mis sisaldab praktilises elus tarvismineva sõnavara. Nii siis on raamatul praktiline ülesanne. Et lugemiku osas viidatakse kokkuvõtlikule soome keele grammatikale, siis on raamatul ka väike teaduslik ülesanne.

Võib-olla tunduvad raamatusse paigutatud tükid ja kõnelused kergetena, tõlked kas puudulikena või jälle sõnasõnalistena jne. Mõni muidugi küsib: miks on grammatika § 31 „venitatud“ pikaks, miks ei anta pööramisnäiteid tarvlikul määral jne. Kõiges selles on ja oli allakirjutaja teadlik. Autoril oli soov koostada selline raamat, missugune ei peletaks õppijat raamatust eemale, vaid õhutaks nii noort kui vana soome keele õppimisele ja juba varakult hõimukeelte erinevuste tõsisemale jälgimisele. (Vt. grammatika §§ 26, 27!)

Käesoleva töö koostamisel olen tarvitanud soome lugemikke, harjutustikke ja keeleteaduslikku kirjandust.

Olgu mainitud siin tähtsamad allikad:

- Joh. Aavik.** Soome keele õpetus.
- M. Airila.** Äänne-, sana- ja lauseoppi.
- K. Cannelin.** Kieliopas.
- E. Etelälahti.** Kansakoulun kieli- ja kirjoitusoppi.
- A. Kanninen.** Äidinkielen opas.
- L. Kettunen.** Soome keele õpiraamat.
- L. Kettunen.** Eesti-soome sõnaraamat.
- L. Kettunen.** Oppikirja eestin ja suomen eroavaisuustista.
- J. Mägiste.** Soome-eesti sõnaraamat.
- A. Mäkinen.** Kansakoulujen kirjoitus- ja kielioppi.
- E. N. Setälä.** Äänne-, sana- ja lauseoppi.
- Sipola-Kettunen.** Kirjakielen alkeet.
- L. Vesterinen.** Suomalais-eestiläinen pienoissanakirja.
- P. S. Vuoristo.** Kansakoulun kielioppi.

1930. ja 1931. a. suvel Leppävirral ja Pieksämäel käsikirja korraldades kohtasin sääl lahkeid ametikaaslasi, kes ei keeldunud mulle pakkumast rohket juhatuset paljudes keelelisis küsimusis. Kõigile suurim tänu! Siinkohal aga olgu eriti tänatud ja „Soome-Eesti silla“ ehitajaina mainitud üliõpilane M. Lehto, direktor K. Meriluoto, õpetaja O. Mertanen, õpetaja J. Ollikainen ja dotsent dr. I. Salonen, kes käesoleva töö vastu suurt huvi tundsid ja soomekeelse teksti keeleliselt ühtlustasid.

Oleksin rahuldatud, kui selle raamatu tarvitajad tunneksid sama rõõmu, missugust tundis allakirjutaja raamatu koostamisel.

Autor.

Soomes, Pieksämäel,
12. augustil 1931. a.

Sisustik.

I. Häälamine.

1. k, p, t	9
2. t sõna lõpul	9
3. kk, pp, tt	9
4. d	9
5. eng-häälik	10
6. y	10
7. Lühikesed ja pikad vokaalid	10
8. Pikkade vokaalide häälamine	11
9. Kaksikäishäälikud	11
10. Kaksik- ja kolmikkaashäälikud	11
11. s	11
12. h	11
13. Aspiratsioon	11
14. Soome kirjakeel ei tunne hammashäälikute peenendumist	12
15. Vokaalharmonia	12

II. Lugemik.

16. Missä voi? Kanteletar	13
17. Oi, jos oisit. J. H. Erkko	13
18. Koulussa	14
19. Kuka on siellä alhaalla?	14
20. Kiltti Pekka	15
21. Kuka teki parhaiten? H. Niemi	16
22. Ukko ja akka tekivät talon. Vanha satu	17
23. Surullinen tapaus. A. Mäkinen	19
24. Viikon päivät	20
25. Kuukaudet	20
26. Neljä veljestä. S. Heinämaa	22
27. Neljä toivomusta. A. Järnefelt	22
28. Kutsumaton vieras. S. Heinämaa	24
29. Sokea. L. Tolstoin mukaan	25
30. Sirkka ja muurahainen. Saksal. lukuk. mukaan	26
31. Kettu ja jänis. Suomal. satu	27
32. Keskustelu. Saksal. lukuk. mukaan	27
33. Leikkisatu	28
34. Linnunpesällä. A. Salo	29
35. Vesi on edessä	31
36. Koulussa	31
37. Hevosen varkaus. E. N. Setälä	32
38. Ihmisen palvelijat. E. Etelälahti	33
39. Ainon taivaaseen meno. M. Okas	34

40.	Kuningas Midas	36
41.	Rikas veli ja köyhä veli. Satu	37
42.	Makea puuro. Grimmin satu	40
43.	Hölmöläisten räätälimestari. Satu	41
44.	Miksi porsaan saparo on kippurassa. Norj. lukuk. mukaan	44
45.	Huono kynä. E. Petersonin mukaan	45
46.	Alykäs koira. Em. Suhonen	46
47.	Kadonnut hopealusikka. E. Etelälahti	47
48.	Ihmeellinen kurkku. L. Ploompuun mukaan	48
49.	Talonpoika ja kummitus. Saksal. lukuk. mukaan	49
50.	Taitava metsästäjä. Saksal. lukuk. mukaan	50
51.	Lumipoika. Vepsäläinen satu	51
52.	Joululyhde. S. Heinämaa	52
53.	Puhuva paperipala. Saksal. lukuk. mukaan	54
54.	Auringon säteet	55
55.	Kesävieraat tulevat. Tanskal. lukuk. mukaan	56
56.	Oivallinen maalari. H. Rothmann	59
57.	Muistatko? Kanteletar	60
58.	Hyvä sopu. Norj. lukukirjan mukaan	61
59.	Mitä koira kertoi eläinten kuninkaalle. Z. Topelius	62
60.	Mitä kissa " " " Z. Topelius	64
61.	Mitä hevonen " " " Z. Topelius	65
62.	Mitä lehmä " " " Z. Topelius	66
63.	Mitä lammas " " " Z. Topelius	67
64.	Mies ja sika. A. Kivi	67
65.	Kunnioita isääsi ja äitiäsi. Z. Topelius	68
66.	Koti. Z. Topelius	70
67.	Ohoh kultaista kotia. Kanteletar	72
68.	Savolaisen laulu. A. Oksanen	73
69.	Eesti ma oon. M. J. Eisen. Suom. Arvi Jännes	74
70.	Laulu. A. R.	75
71.	Karjalan kunnaila. Suomal. kansansävelmä	76
72.	Kaunis olet, synnyinmaa. M. Veske. Suomennos	77
73.	Suomen laulu. E. v. Qvanten. Suomennos	78
74.	Maamme. J. L. Runeberg	79
75.	Unkarin hymni. Frans Kölcsey. Suomennos	80

III. Grammatika.

1.	Vokaalid	81
2.	Diftongid	81
3.	Konsonandid	81
4.	Lahtine ja kinnine silp	81
5.	Silbitamine	81
6.	Häälikute astmevaheldus	81

7.	Sõnarõhk	82
8.	Nimisõna	82
9.	Omadussõna	83
10.	Omadussõna võrdlemine	83
11.	Nimetav kääne	83
12.	Omastav kääne	84
13.	Osastav kääne	84
14.	Sisseütlev kääne	84
15.	Seesütlev kääne	84
16.	Seestütlev kääne	84
17.	Alaleütlev kääne	85
18.	Alalütlev kääne	85
19.	Alaltütlev kääne	85
20.	Olev kääne	85
21.	Saav kääne	85
22.	Rajav kääne	85
23.	Ilmaütlev kääne	85
24.	Kaasaütlev kääne	86
25.	Viisiütlev kääne	86
26.	Käänete iseäraldusi	86
27.	Iseäralik mitmus	89
28.	Käänamisnäiteid	90
29.	Mitmuse kujundamine	95
30.	Asesõna	96
31.	Omandusliited	97
32.	Arvsõna	103
33.	Pöördõna	105
34.	Kindel kõneviis	108
35.	Kahtlev kõneviis	109
36.	Tingiv kõneviis	110
37.	Käskiv kõneviis	111
38.	Infinitiiv	111
39.	Partitsiip	113
40.	Määrsõna	115
41.	Kaassõna	115
42.	Sidesõna	116
43.	Hüüdsõna	117
44.	Liitpartiklid	117
45.	Sõnade tuletamine	119
46.	Lause	121
47.	Laiendamata lihtlause	121
48.	Laiendatud lihtlause	122
49.	Õeldistäide	122
50.	Sihitis	122

51. Määrus	122
52. Täiend	123
53. Lauserind	123
54. Lausepõim	123
55. Lauselühendus	124
56. Otsene ja kaudne kõne	125
57. Kirjavahemärgid	125
58. Sõnade lühendeid	125

IV. Kõnelusi ja sõnavara.

1. Üldisi tervitus- ja kõneluslauseid. Yleisiä tervehdys- ja puhuttelulauseita	127
2. Perekond. Perhe	133
3. Maja ja kodu. Talo ja koti	134
4. Söögilauas. Ruokapöydässä	135
5. Söögilaud, sööke ja jooke. Ruokapöytä, ruokia ja juomia	136
6. Söögisaaalis. Ruokalassa	137
7. Kohvikus. Kahvilassa	137
8. Palju kell on? Paljonko kello on?	138
9. Pühi ja tähtsamaid päevi. Juhlia ja merkkipäiviä	139
10. Ajast. Ajasta	139
11. Ilmastik. Ilmasto	140
12. Arsti juures. Lääkäriellä	141
13. Keha. Ruumis	142
14. Raamatukaupluses. Kirjakaupassa	143
15. Koolis. Koulussa	144
16. Kool ja haridus. Koulu ja sivistys	144
17. Linnas. Kaupungilla	146
18. Ameteid ja seisusi. Ammatteja ja säätyjä	148
19. Rahvaid. Kansoja	150
20. Reisul. Matkalla	150
21. Hotellis. Hotellissa	152
22. Postkontoris. Postikonttorissa	153
23. Saapa-äris. Kenkäkaupassa	153
24. Rõivastis ja jalanõud. Vaatteet ja jalkineet	154
25. Tööriistu ja tarbeasju. Työ- ja tarvekaluja	155
26. Maal. Maalla	156
27. Puid. Puita	157
28. Puuvilju, vilju, juurkasve, lilli ja taimi. Hedelmiä, viljaa, juurikasveja, kukkia ja kasveja	158
29. Loomi. Eläimiä	159
30. Linde. Lintuja	159
31. Kalu. Kaloja	160
32. Putukaid. Hyönteisiä	160

I. Hääldamine.

1. Soome **k, p, t**, kui nad kirjutatakse ühekordselt sõna sees, on natuke kõvemad kui eesti **g, b, d**.

Luonto (lugege: luondo) on väkevampi (l.: vägevämbi) kuin ihminen. Ei hepo (l.: hebo) häitä (l.: häidä) kiitä (l.: kiidä).

Tõlge. Loodus on vägevam kui inimene. Hobune ei täna pulmi.

2. Sõna lõpul läheb soome **t** eesti **d**:st lahku, sest et sulu lahtimineku soome **t** juures sünnib tugevama õhusurumisega.

Eivät (l.: eivät) suuret (l.: suuret) sanat (l.: sanat) suuta (l.: suuda) halkaise (l.: halgaise).

Tõlge. Ega suured sõnad suud lõhesta.

3. Soome **kk, pp, tt** on peaaegu nii tugevad kui eesti **kk, pp, tt**.

Kuta (l.: kuda) useampi (l.: useambi) kokki (l.: kokki), sen kehnoppi (l.: kehnombi) keitto (l.: keitto). Jokainen (l.: jogainen) on oman onnensa seppä (l.: seppä).

Tõlge. Mida enam kokki, seda viletsam leem. Igaüks on oma õnne sepp.

4. Soome **d**, samuti võõrsõnus esinevad **b, g** on helilised häälikud. Eesti **b, d, g** on aga helitud häälikud.

Soome **d** hääldamisel on pääle heli tähele panna, et keel ei artikuleeriks hammaste, vaid hambavallide vastu. Selle hääliku (ta on rootsi laen) õigesti hääldamine nõuab palju harjutamist.

Ei aika miestä odota. Huuto on hädän veli. Ei sanoilla siltoja tehdä.

Tõlge. Aeg ei oota meest. Hüüe on häda vend. Sõnadega ei tehta sildu.

5. Ühekordne **eng**-häälik esineb ainult **k** ees ja märgitakse kirjas nagu **n**.

Kahekordne **eng**-häälik tekib keeleselja ja suulae kokkupuutumisel samal kohal kui **g, k**.

Kahekordne **eng**-häälik märgitakse kirjas kahe tähega **ng**.

Ühekordne **eng**-häälik.

kaupunki (l.: kaubungi) — linn
Helsinki (l.: Helsingi) — Helsingi
aurinko (l.: auringo) — päike
sänky (l.: sängü) — säng.

Kahekordne **eng**-häälik.

kaupungissa (l.: kaubunissa) — linnas
Helsingissä (l.: Helsingissä) — Helsingis
auringon (l.: aurinon) — päikese
sängyt (l.: sängüt) — sängid

6. Soome **y** on eesti **ü**.

Ei tyhjä säkki pystyssä pysy.

Tõlge. Tühi kott ei püsi püsti.

7. Soome keeles on vaid lühikesed ja pikad täishäälikud (vokaalid). Eesti keeles on aga lühikesed (**kali**), pikad (sõin ühe **kaali**) ja ülipikad vokaalid (sõin kaks **kaali**).

Tähelepanu! Soome pikad vokaalid kõlavad pea-aegu nii pikalt kui eesti ülipikad vokaalid. Sõna lõpul ei tohi venitada lühikesi vokaale, sest lühikesest ja pikast vokaalist oleneb sagedasti sõna tähendus.

Ruoka on pöydällä. Toit on laual.

Ruokaa on pöydällä. Toitu on laual.

Poika oppii. Poeg (poiss) õpib.

Poika oppi. Poeg õppis.

8. Et püsima jääks soome keele iseloom, tuleb hääldada pikki vokaale sõna keskel ja sõna lõpul korralikult, s. o. pikalt.

Ahkeruus ansaitsee leipää. Ilta on aamua viisaampi.

Tõlge. Agarus väärrib leiba. Öhtu on hommikust targem.

9. Hääldatagu eesti kirjakeeles puuduvaid kaksiktäishäälikuid (diftongeid) korralikult, s. o. **uo, yö, ie** kaksiktäishäälikuis mitte unustada esimest häälikut, aga **äy, öy, eu** kaksiktäishäälikuis mitte unustada teist häälikut.

Tähelepanu! Soome kaksiktäishäälikud on eesti tugevale astmele lähemal kui nõrgale.

Eesti kirjakeeles puuduvate kaksiktäishäälikute näiteid:

Suo (soo, raba), **suola** (sool), **ruoste** (rooste), **nuori** (noor); **lyön** (lõön), **syön** (sõön), **yö** (öö), **vyö** (vöö); **kieli** (keel), **riemu** (rõöm), **pieni** (väike), **mies** (mees); **mäyräkoira** (määrkoer), **äyräs** (kallas); **köyhä** (vaene), **köysi** (kõis); **neula** (nõel), **peura** (põder).

10. Kaksik- ja kolmikkaashäälikute pikkus on eesti tugevale astmele lähemal kui nõrgale.

11. Soome **s** on natuke „sahisev“, s. o. vaevalt märgatav saksa **sch**.

12. Ühekordselt kirjutatud **h** sõna järgsilpides (vanha karhu — vana karu) on lühike. Sõna algusel tuleb hääldada **h** selgelt (**harja** — hari; **hanhi** — hani; **haapa** — haab).

13. **Aspiratsioon** (ta on märgitud allolevais näiteis ülakomaga) soome keeles on niisugune nähtus, et sõna viimane vokaal e-lõpulistest sõnades, käskivas kõneviisis, infinitiivides, eitavais vormes ja adverbides katkestatakse.

Käärme' (madu), lähde' (läte). Mene' pois! (Mine ära!) Tule' tänne'! (Tule siia!) Tulla' (tulla), tuoda' (tuua). Minä en anna'. (Mina ei anna.) Ota' kovasti' kiinni'! (Võta kõvasti kinni!)

14. Soome kirjakeel ei tunne hammashäälikute **peenendumist** (palataliseerumist, muljeerumist).

Lugege alljärgnevaid sõnu peenendumiseta, s. o. I nagu eesti sõnas kalda, **n** — muna, **r** — orgu, **s** — lasta, **t** — loota!

Kallis (kallis), kallio (kalju), mullikka (mullikas), mansikka (maasikas), onni (õnn), kunnia (au), kurki (kurg), marssi (marss), orsi (õrs), lossi (parv), mustikka (mustikas), lasti (koorem, last), kattila (katel), kitti (kitt), kutittaa (kõdistada).

15. **Vokaalharmonia** (täishäälikute kokkukõla) soome keeles on niisugune nähe, et kui sõna esimeses silbis on **ä, ö, y**, siis ei tohi olla kogu sõnas **a, o, u**, vaid **a** asemel **ä**, **o** asemel **ö**, **u** asemel **y**.

On aga sõna esimeses silbis **a, o, u**, siis ei tohi olla samas sõnas **ä, ö, y**.

näkymätön	nägematu		alaston	alasti
löytö	leidus		osasto	jaoskond
yllätys	üllatus		unohdus	unustus

Märkus. Täishäälikud **i** ja **e** ühenduvad **a-, o-, u-** ja ka **ä-, ö-, y-**ga (ilta — õhtu, itä — ida; ennustaja — ennustaja, epäilijä — kahtleja; eronnut — lahkunud, eksynyt — eksinud; ilmoitus — ilmutus, irvistys — irvitus).

Liitsõnus on igal sõnal omaette vokaalharmonia (pöytälaatikko — laualaegas, rahalähetys — rahasaadetus, minkälainen — milline, missugune).

II. Lujemik.

16. Missä voi?

Missä voi?	Kissa söi.
Missä kissa?	Aitan alla.
Missä aitta?	Tuli poltti.
Missä tuli?	Vesi sammutti.
Missä vesi?	Härkä joi.
Missä härkä?	Kirves tappoi.
Missä kirves?	Kannon päässä.
Missä kanto?	Karhu repi.
Missä karhu?	Metsässä.
Missä metsä?	Pellon selässä.
Missä pelto?	Aitan perässä.
Missä aitta?	Tuli poltti.
Missä tuli?	

missä	kus	sammutti	kustutas	karhu	karu
voi 1	või	härkä 6	härg, loom	repi	rebis
kissa	kass	härät 6	härjad, loomad	metsä	mets
söi	sõi	joi 1	jõi	metsässä	metsas
aitta 6	ait	tappoi	tappis	pelto 6	põld
aitan 6	aida	kanto 6	känd	pellon 6	põllu
alla	all	kannon 6	kännu		
poltti	põletas	päässä	otsas		

Märkus. Numbrid viitavad grammatikale.

17. Oi, jos oisit.

Oi, jos oisit, sydämeni,
raitis niin kuin uusi oras,

puhdas kuni kehdon lapsi,
 kirkas kuni lähteen silmä!
 Niin jos oisit, sydämeni.

jos	kui	niin kuin	niikui	kehdon 6	hälli (om. k.)
oisit = olisit	oleksid	puhdas	puhas	kirkas	kirgas, hele
sydämeni	mu süda	kuni = kuin	kui	lähde	läte, allikas
raitis	karske	kehto 6	häll	lähteen	lätte, allika

18. Koulussa.

Opettaja: Minä olen opettaja, mutta kuka Leo on?

Salme: Hän on oppilas.

Opettaja: Oikein. Hän on oppilas. Kuka sinä olet, Kaljo?

Kaljo: Minä olen oppilas.

Opettaja: Missä me nyt olemme?

Aime: Me olemme koulussa.

Opettaja: Missä koulussa te olette?

Leida: Me olemme kansakoulussa.

Opettaja: Missä koulussa Salme ja Leida ovat?

Erna: He ovat myöskin kansakoulussa.

koulu	kool	kuka	kes
koulussa 15	koolis	oppilas	õpilane
opettaja	õpetaja	oikein	õige
minä olen 34	mina olen	missä	kus
sinä olet	sina oled	kansa	rahvas
hän on	tema on	paljon kansaa	palju rahvast
me olemme	meie oleme	kansakoulu	rahvakool; algkool
te olette	teie olete	myös	ka
he ovat	nemad on	myöskin	ka
mutta 42	aga		

19. Kuka on siellä alhaalla?

Kapteeni: Kuka on siellä alhaalla?

Vilho: Vilho, herra kapteeni!

Kapteeni: Mitä sinä teet?
 Vilho: En mitään, herra kapteeni!
 Kapteeni: Onko Tuomas siellä?
 Vilho: On, herra kapteeni!
 Kapteeni: Mitä hän toimittaa?
 Tuomas: Autan Vilhoa, herra kapteeni!

siellä	sääl
alhaalla	all
alhaalta	alt
kapteeni	kapten

herra	härä
en mitään	ei midagi
toimittaa 34	toimetab
autan	aitan

20. Kiltti Pekka.

Pienessä torpassa asui (asuu) vanha eukko. Eukon nimi oli (on) Lotta. Lotan torppa oli (on) yhtä vanha ja harmaa kuin Lotta itsekin. Torpan oven edessä kasvoi (kasvaa) iso leppä. Lepässä olivat (ovat) paksut oksat. Oksilla kiikkui (kiikkuu) naapurin Pekka. Pekka oli (on) kiltti poika. Joka aamu hän auttoi (auttaa) eukkoa. Hän pilkkoi (pilkkoo) eukolle halkoja. Kun hän aamulla tuli (tulee) Lotan luo, huusi (huutaa) hän iloisesti: „Hyvää huomenta, Lotta, nyt autan sinua taas, minä pilkon sinulle halkoja.“ „Hyvä on,“ vastasi (vastaa) Lotta.

Kysymyksiä. 1. Kuka asui pienessä torpassa?
 2. Mikä oli eukon nimi? 3. Missä kasvoi iso leppä?
 4. Millaiset olivat leppän oksat? 5. Millaisesta pojasta puhutaan kappaleessa?

kiltti 6	hää; pai
kiltit 6	hääd
pieni	väike
pienet	väikesed
torppa 6	popsikoht
torpat 6	popsikohad
asui	elas
asuu	elab

eukko	eit
eukkoa 13	eite (osast. k.)
eukot	eided
yhtä vanha	niisama vana
harmaa	hall, -i
kuin	kui
itse	ise
itsekin 44	isegi

ovi	uks	halot 6	halud
oven	ukse	halkoja 13	halgusid e. halge
kasvoi	kasvas	luo	juurde
kasvaa	kasvab	hän huutaa	ta hüüab
iso	suur	hän ei huuda	ta ei hüüa
leppä 6	lepp	hän huusi	ta hüüdis
lepässä 6	lepas	minä huudan	ma hüüan
naapuri	naaber	iloisesti	rõõmsalt
joka	iga	hyvä	hää
aamu	hommik	hyvää huomenta	tere hommikut
aamulla	hommikul	nyt	nüüd
hän auttaa 34	ta aitab	sinua taas	sind jälle
minä autan	ma aitan	kuka	kes
hän ei auta	ta ei aita	mikä	mis
hän auttoi	ta aitas	missä	kus
hän pilkkoo 34	ta raiub	millaiset	missugused
minä pilkon	ma raiun	millainen	missugune
hän ei pilko	ta ei raiu	puhutaan	kõneldakse
halke 6	halg	kappale	tükk, pala

21. Kuka teki parhaiten?

Antero, Emmi, Niilo ja Otto olivat niityllä kukkia etsimässä. Kun he menivät ojan ylitse, katkesi porras. Emmi oli silloin keskellä porrasta. Hän putosi ojaan. Ja virta alkoi häntä viedä mukansa.

Otto pelästyi kovasti. Hän alkoi itkeä ja vaipui voimatonna maahan. Antero lähti kotia kohden juoksemaan. Hän tahtoi saada kiireesti äidin avuksi Emmille. Mutta Niilo kiirehti ojaan. Siinä ei ollut vettä kovin paljon. Hän kahlasii veteen. Siellä hän tarttui Emmiin ja veti hänet maalle.

Kysymyksiä. 1. Mitä lapset etsivät niityllä? 2. Mitä tapahtui ojan yli mennessä? 3. Mitä virta teki? 4. Kuka pelästyi kovasti? 5. Kuka juoksi kotiin? 6. Ketä tahtoi Antero Emmille avuksi? 7. Mitä Niilo teki? 8. Kuka lapsista teki parhaiten? 9. Minkälainen oli Niilo? (Rohkea.)

parhaiten	kõige paremini	vaipui	vaibus
niitty 6	heinamaa	voimatonna	jõuetuna
niityllä 6	heinamaal	maahan 14	maha (sisseüt. k.)
kukka	lill	lähti	läks
kukkia 13	lilli	kotia kohden	kodu poole
etsimässä	otsimas	juoksemaan	jooksma
ojan	oja (om. k.)	äidin	ema (om. k.)
ylitse	üle	apu 6	abi
katkesi	katkes	avuksi 6	abiks
porras	purre	kiirehti	ruttas
putosi	kukkus	kovin	väga
ojaan	ojja	kahlassi	sulpsas
virta	vool, jõgi	veteen 14	vette
alkoi	algas	tarttui	haaras
viedä	viia	hänet	tema
mukanansa 31	kaasa, järele	tapahtui	juhtus
pelästyi	ehmus	rohkea	julge
itkeä 38	nutta		

22. Ukko ja akka tekivät talon.

Olipa kerran ukko ja akka. He rupesivat tekemään taloa. Mutta työn aikana he riitaantuivat. Silloin he tekivät tupaansa väliseinän ja jakoivat tuvan kahtia. Ukko teki omalle puolelleen savutorven. Akkapa teki myös. Ukko teki ikkunan. Akkapa teki myös. Ukko teki oven. Akkapa teki myös. Ukko teki portaat. Akkapa teki myös. Ukko pani portaiden eteen havuja. Akkapa pani myös.

Soomeleane väli + vaha
 Akka lähti hakemaan vettä avannosta. Jää oli heikkoa: akka putosi veteen, mutta nousi ylös. Akka kulki taas vähän matkaa, putosi taas ja nousi ylös. Akka kulki vähän matkaa: putosi taas jäihin, nousi taas, putosi taas ja nousi taas ja pääsi rantakivelle vesikiulu kädessä. *jaäden*

Ukko lähti hakemaan akkaa. Hän kulki pitkin

rantaa. Kun ukko ehti sen kiven luo, jolla akka istui, kaatoi akka veden ukon niskaan.

Mikä kuva siitä tuli?

Kysymyksiä. 1. Kenestä kappaleessa puhutaan? 2. Mitä ukko ja akka rupesivat tekemään? 3. Mitä tapahtui työn aikana? 4. Kuinka moneen osaan he jakoivat tuvan? 5. Mitä ukko teki omalle puolelleen? 6. Mitä myös akka teki omalle puolelleen? 7. Mistä akka lähti hakemaan vettä? 8. Millainen oli jää? 9. Miten akalle kävi? 10. Kuka meni hakemaan akkaa? 11. Missä hän kulki? 12. Missä akka istui? 13. Kuka kaatoi veden ukon niskaan? 14. Onko teillä kotona kissa?

Arvoitus. Edessä kerä, keskellä säkki, pieni puikkari perässä?

ukko	taat	nousi	tõusis
akka	eit, vanamoor	ylös	üles
olipa 44	oli nimelt	kulki	kõndis
rupesivat	hakkasid	vähän	vähe
riitaantuivat	läksid tülli	matkaa	matka (osast. k.)
tupaansa 31	oma tuppaa	jäihin	jäässe
väliseinän	vaheseina (om. k.)	pääsi	pääses <i>smaden</i>
kahtia	kaheks	rantakivelle	rannakivile
puolelleen 31	oma poolele	vesikiulu	vesilüpsik
savu	suits	kädessä	käes
savutorven	suitsutoru (om. k.)	pitkin	mööda, piki
ikkuna	aken <i>aken akkuna</i>	ehti	jõudis
ovi	uks	sen	selle
oven	ukse	luo	juurde
porras	trepp	jolla	millel
portaati	trepid	istui	istus
portaiden 12	treppide	kaatoi	kallas
eteen	ette	niskaan	kuklasse
havu	okas; okaspuu oks	kuva	pilt
havuja 13	oksi	kenestä	kellest
hakemaan	otsima	mistä	kust
avanto 6	jääauk <i>läpe</i>	missä	kus
avannosta 6	jääaugust	arvoitus	mõistatis <i>us</i>
heikko	nõrk	säkki	kott
heikkoa	nõrka	puikkari	võrgusüstik
putosi	kukkus		

23. Surullinen tapaus.

Pakkasyö levitti lahden pinnalle ohuen jään. Se vietteli Heikin luistelemaan. Jää näytti Heikin mielestä vahvalta. Hän aikoi vain rannalla luistella. Mutta luistimet liukuivat mainiosti. Ja pian joutui Heikki etäälle rannasta. Hän ei huomannut jään halkeilemista. Heikki huomasi vaaran vasta jään murtuessa. Mutta silloin hän vaipui syvyyteen.

Musti seurasi Heikkiä vaarallisella retkellä. Se kii- *os.*
ruhti avannolle. Mutta se ei voinut Heikkiä auttaa. *tama*
Surkeasti ulvoen se ilmoitti surullisen tapauksen. Ja *noht*
vasta myöhään yöllä löydettiin Heikin ruumis vedestä.

Kysymyksiä. 1. Milloin järvet ja joet jäätyvät?
2. Mihin Heikki meni? 3. Millaiselta hänestä näytti jää?
4. Missä hän aikoi luistella? 5. Miten luistimet liukuivat?
6. Mihin hän joutui? 7. Mitä hän ei huomannut? 8. Mil-
loin luisteli huomasi vaaran? 9. Minkälainen onnetto-
muus hänelle sattui? 10. Millaisella retkellä seurasi
Musti ystävänsä? 11. Minne koira meni? 12. Mitä se
teki? 13. Milloin löydettiin Heikin ruumis?

surullinen	kurb	vain	ainult
tapaus	juht, -u	liukuivat	libisesid
pakkanen	pakane, külm	mainio	tubli, <i>suureparaselt</i>
pakkasyö	külm öö	mainiosti	tublisti
levitti	levitas	pian	pea, ruttu
lahti 6	laht	joutui	jõudis
lahden 6	lahe	etäälle	kaugele, <i>emale</i>
ohut	õhuke	huomannut	märganud
ohuen	õhukese	halkeileminen	lõhkemine, pragunemine
vietteli	ahvatles	halkeilemista	lõhkemist, pragunemist
luistin	uisk	vaara	hädaoht
luistimet	uisud	vasta	alles
luistelemaan	uisutama	vaipui	vaibus
näytti	näis	syvyys	sügavus
mieli	meel	syvyyteen	sügavusse
vahva	tugev	seurasi	jälgis
aikoi	kavatses	vaarallinen	hädaohtlik

retki	retk	milloin	millal
kiiruhti	ruttas	joki	jõgi
auttaa	aidata	joet	jõed
surkeasti	haledasti	jäätyvät	jäätuvad
ulvoen 38	ulgudes	onnettomuus	õnnetus
ilmoitti	ilmutas	ystävä	sõber
myöhään	hilja	ystävänsä 31	tema sõpra
löydettiin	leiti	minne	kuhu
ruumis	keha; laip		

24. Viikon päivät.

Viikossa on seitsemän päivää. Viikon päivät ovat: sunnuntai, maanantai, tiistai, keskiviikko, torstai, perjantai ja lauantai. — Tänään on torstai. Huomenna on perjantai. Ylihuomenna on lauantai. Eilen oli keskiviikko. Toissa päivänä oli tiistai. Sunnuntai on lepopäivä. Silloin me lepäämme. Maanantai on arkipäivä. Silloin me teemme työtä.

Kysymyksiä. 1. Mikä päivä tänään on? 2. Mikä päivä on huomenna? 3. Mikä päivä on ylihuomenna? 4. Mikä päivä oli eilen? 5. Mikä päivä oli toissa päivänä? 6. Mitkä päivät ovat arkipäiviä? 7. Miten eroavat arkipäivät pyhäpäivistä?

viikko 6	nädal	perjantai	reede
viikot 6	nädalad	lauantai	laupäev
päivä	päev	tänään	täna
päivää	päeva (osast. k.)	huomenna	homme
ovat	on	ylihuomenna	ülehomme
sunnuntai	pühapäev	eilen	eile
maanantai	esmaspäev	toissa päivänä	üleile
tiistai	teisipäev	lepo	puhkus
keskiviikko	kesknädal	silloin	siis
torstai	neljapäev	eroavat	erinevad

25. Kuukaudet.

Viikossa on seitsemän päivää. Neljä viikkoa ynnä kaksi tai kolme päivää on yksi kuukausi. Kaksitoista

kuukautta on yksi vuosi. Vuodessa on siis kaksitoista kuukautta. Kuukaudet ovat: tammikuu, helmikuu, maaliskuu, huhtikuu, toukokuu, kesäkuu, heinäkuu, elokuu, syyskuu, lokakuu, marraskuu ja joulukuu.

Joulu-, tammi-, helmikuussa pakkanen paukkaa, maalis-, huhti-, toukokuussa kevät tulla laukkaa, kesä-, heinä-, elokuussa hauska on soutaa, syys-, loka-, marraskuussa harvoin selvää poutaa.

Arvoitus. Yksi puu, kaksitoista oksaa, joka oksassa neljä pesää, joka pesässä seitsemän munaa, joka munassa kaksikymmentäneljä poikaa?

Kysymyksiä. 1. Kuinka monta päivää on tammi-kuussa? 2. Missä kuussa on kolmekymmentä päivää? 3. Monesko päivä tänään on? 4. Monesko päivä oli eilen? 5. Monesko päivä on huomenna? 6. Mikä kuukausi on nyt? 7. Mikä kuukausi tulee sitten? 8. Mikä kuukausi oli tämän edellä? 9. Missä kuussa olet syntynyt? 10. Missä kuussa on sinun äitisi syntynyt? 11. Missä kuussa koulu alkaa ja päättyy? 12. Mitkä kuukaudet ovat talvikuukausia, kevätkuukausia, kesäkuukausia, syyskuukausia?

kuukausi	kuu	joulukuu	detsembrikuu
kuukaudet	kuud	paukkaa	paugub
kuukausia	kuusid e. kuid	kevät	kevad
ynnä	ja, pluss	laukkaa	jookseb nelja
tai	või	soutaa	sõuda
vuosi	aasta	harvoin	harva
vuodet	aastad	selvä	selge
tammikuu	jaanuarikuu	pouta	põud
helmikuu	veebruarikuu	selvää 13	selget
maaliskuu	märtsikuu	poutaa	põuda
huhtikuu	aprillikuu	kuinka monta	mitu
toukokuu	maikuu	monesko 44	mitmes
kesäkuu	juunikuu	sitten	siis
heinäkuu	juulikuu	edellä	eel
elokuu	augustikuu	päättyy	lõpeb
syyskuu	septembrikuu	talvi	talv
lokakuu	oktoobrikuu	kesä	suvi
marraskuu	novembrikuu		

hauska - muna

26. Neljä veljestä.

On neljä veljestä. He tulevat vuorotellen luoksemme. Jokainen tuo paljon hyvää tullessaan. Ensimmäinen sulattaa lumen mailta. Toinen tuo tullessaan vihreät nurmet ja kauniit kukat kedoille. Kolmas kypsyttaa omenat ja puolukat. Neljäs peittää maan valkealla vaipalla.

Tunnetko nämä veljekset?

Kysymyksiä. 1. Mikä sulattaa lumen mailta? 2. Milloin näemme vihreitä nurmia ja kauniita kukkia? 3. Milloin omenat ja puolukat kypsyvät? 4. Mikä vuodenaika tuo lumen?

veli	vend	vihreä	roheline
vuorotellen	kordamisi	kaunis	kaunis [põld
luokse	juurde	kežo 6	(luulekeeles) nurm,
luoksemme 31	meie juurde	kedot 6	nurmed, põllud
jokainen	igauks	kukka	lill
tullessaan	tulles	kukat	lilled
ensimmäinen	esimene	kukkia 13	lilli
sulattaa	sulatab	kypsyttaa	küpsetab
lumi	lumi	puolukka	pohlamari
lumen	lume	puolukat	pohlamarjad
maalta	maalt	vaippa	mantel; vaip
mailta 29	mailt e. maadelt	tunnetko 44	kas tunned
toinen	teine	vuodenaika	aastaag

27. Neljä toivomusta.

Oli talvi. Ahkeraan kävi Mikko mäkeä laske-massa ja monesti hän luistinjäälläkin koetti taitoaan. Moni lumiukko valmistui Mikon kädestä. Lumilinnoja hän toverien kanssa rakenteli useita. Kotiin tultuaan hän virkkoi isälle: „Voi, kuinka talvella sentään on hauskaa! Tahtoisin, että aina olisi talvi.“ Isä kirjoitti Mikon sanat muistikirjaansa.

Tuli kevät. Mikko juoksenteli niityllä, poimi ihania kukkia, ajeli kirjavia perhosia ja kuunteli lintujen

visertelyä. Riemuissaan hän meni isän luo ja sanoi:
 „Kuinka keväät on sentään hupaisia! Tahtoisin, että
 aina olisi keväät!“ Isä kirjoitti muistiin pojan toivo-
 muksen. *mille?*

Pojan om Tuli kesä. Mikko läksi isänsä kanssa heinä^{oma tsage}än.
 Pojan oli niityllä kovin hauskaa. Hän autteli isää, *heinasse*
 poimi marjoja ja heitti heinikossa kuperkeikkaa. *mönnä*
 Illalla hän sanoi isälle: „Tahtoisin, ettei kesä milloin-
 kaan loppuisi.“ Isä merkitsi nämäkin sanat muisti-
 kirjaansa. *eitar löpp* *jaatar löpp*

Tuli syksy. Äiti teki uutispuuroa ja leipoi uutis-
 leipää. Puutarhassa koottiin omenia, pellolla nauriita *toi*
 ja perunoita. Mikko kävi puolassa. Hän oli haltiois- *omava*
 saan ja sanoi isälle: „Syksy on kaikkein riemuisin
 vuodenaika.“

Isä veti esille muistikirjan ja luki, mitä Mikko oli
 sanonut muista vuodenaajoista.

Kysymyksiä. 1. Milloin lapset laskevat mäkeä ja val-
 mistavat lumiukkoja? 2. Kuka tahtoi, että olisi vain talvi?
 3. Mitä Mikko teki keväällä? 4. Minkälainen oli pojan *kitra*
 toinen toivomus? 5. Mitä Mikko teki kesällä? 6. Minkä-
 lainen oli pojan kolmas toivomus? 7. Mitä syksyllä
 tehtiin? 8. Minkälainen vuodenaika oli syksy Mikosta?
 9. Mitä isä oli tehnyt Mikon toivomuksille? 10. Lukekaa
 kappaleesta Mikon toivomukset!

toivomus	soov	rakenteli	ehitas
ahkeraan	usinasti	usea	mõningas
mäkeä laskemassa	kelgutamas	useita	mõningaid
monesti	sagedasti	kotiin	koju
luistinjäälläkin 44	uisuteelgi	virkkoi	avaldas, ütles
koetti	katsus	kuinka	kuidas
taitoan	oma oskust	sentään	ometi, siiski
lumilinna	lumekindlus	tahtoisin 36	tahaksin
lumilinnvoja	lumekindlusi	muistikirja	märkmeraamat, <i>tasu</i>
toveri	kaaslane	poimi	noppis
toverien 12	kaaslaste	ihana	imeilus
toverien kanssa 24	kaaslastega	kirjava	kirju

kansa - rahvas
kanssa - -ga

hauskaa - armas *23*
muista - mälestus

perhonen	liblikas	milloinkaan 44	millalgi, iialgi
kirjavia 13	kirjusid	loppuisi	löpeks
perhosiä	liblikaid	merkitsi	märkis
kuunteli	kuulas	nämäkin	needki
lintujen 12	lindude	uutispuuro	värskepuder
visertely	siristus	leipoi	küpsetas
visertelyä	siristust	puutarha	aed
riemuissaan 31	oma rõõmus	koottiin	koguti
meni	läks	nauris	naeris
hupaisa	lõbus, mõnus	puolassa	pohlakaid noppimas
autteli	aitas	haltioissaan	joovastuses, ekstaasis
heitti	heitis	kaikkein	kõige
heinikko	rohumaa	muista	muudest
kuperkeikka	kukerpall	lukekaa 37	lugege

28. Kutsumaton vieras.

Ollin kotona oli kolme pientä kissanpoikaa. Niiden nimet olivat Mirri, Mikki ja Mirkku. Mirri oli musta, Mikki keltainen ja Mirkku kauniin kirjava. Olli antoi niille maitoa. Hän oli asettanut maitovadin pihalle. Halukkaasti lerkkivät kissanpoikaset siitä maitoa.

Mutta tulipa siihen äkkiä outo vieras. Pieni variksenpoikanen sattui siitä lentämään. Se näki mirrien kestit. Senkin teki mieli maitoa. Äkkiä lensi se keskelle maitovattia. Vati kallistui ja maito valui maahan. Variksenpoika pelästyi kovin. Se seisoi siinä siivet levällään ja katseli ihmetellen ympärilleen.

Kissanpoikaset säikähtyivät myös kovin. Ne yrittivät juosta pakoon. Sitten niitä alkoi suututtaa. Mielikään ne olisivat ajaneet pois tuon kutsumattoman vieraan.

Kysymyksiä. 1. Monestako kissanpoikasesta puhutaan tässä kappaleessa? 2. Minkäväriset olivat kissanpoikaset? 3. Kuka huolehtii kissanpoikasista? 4. Mikä on kissanpoikasista paras juoma? 5. Minkälaisesta vieraasta puhutaan kappaleessa? 6. Mitä teki kutsumaton

vieras? 7. Minkälainen onnettomuus siinä sattui? 8. Mitkä säikähtyivät onnettomuuden johdosta? 9. Mitä kissanpoikaset olisivat tehneet mielellään?

kutsumaton	kutsumatu	kallistui	kaldus
kutsumattomat	kutsumatud	valui	voolas
kutsumattoman	kutsumatu (om. k.)	pelästyi	ehmus
niiden	nende	kovin	väga
keltainen	kollane	siinä	sääl
kirjava	kirju	siipi 6	tiib
antoi	andis	siivet 6	tiivad
niille	neile	levällään	laiali
maitoa	piima (osast. k.)	katseli	vaatas
vati 6	kauss	ihmetellen	imestudes
vadin 6	kausi	säikähtyivät	ehmusid
piha	õu	yrittivät	jõtsid ette
halukkaasti	himukalt	juosta 38	voosta
lerkkiä 38	lakkuda	pako	põgenemine
siitä	sellest	suututtaa	vihastuda
mutta	aga	ajaneet 39	ajanud
tulipa 44	tuli nimelt	pois	ära
siihen	sinna	vieraat	võõrad
äkkiä	äkki	vieraan	võõra
outo	õudne	monestako	mitmest
varis	vares	puhutaan	kõneldakse
variksen	varese	väri	värv
poikanen 45	pojuke	huolehti	hoolitses
sattui	sattus	paras	parim
mirri	kiisu	juoma	jook
mirrien	kiisude	onnettomuus	õnnetus
kesti	söömapidu, kost	onnettomuuden	õnnetuse
kestit	söömapeod, kostid	johdosta	(millegi) tõttu
lensi	lendas	tehneet 39	teinud

29. Sokea.

Sokea mies käveli kotiin. Oli yö. Sokea kantoi kädessään lyhtyä.

Mikä tuhma sokea, kantaa lyhtyä kädessään. Itsehän hän on sokea, mihin hän lyhtyä tarvitsee?

Hän tarvitsi lyhtyä siksi, ett'eivät muut, ne, jotka näkevät, häntä kaataisi.

Kysymyksiä. 1. Kuka käveli kotiin? 2. Mikä vuorokaudenaika oli silloin? 3. Mitä sokealla oli kädessä? 4. Mitä sanoivat ihmiset nähdessään sokean? 5. Mitä varten hän tarvitsi lyhtyä?

sokea	pime	itsehän 44	ise ju
käveli	kõndis	mihin	kuhu
kotiin	koju	tarvitsee	tarvitseb
kantoi	kandis	tarvitsi	tarvitses
kädessään 31	oma käes	siksi	seks
lyhty	latern	ett'eivät	et nad ei
lyhtyä	laternat	kaataisi 36	langetaks
tuhma	loll, rumal	vuorokausi	öö-päev
kantaa	kannab	mitä varten	milleks

30. Sirkka ja muurahainen.

S.: Naapurin rouva, lainatkaa minulle vähän ruokaa, sillä minulla on nälkä ja ei ole mitään syötävää!

M.: Etkö sinä ole sitten koonnut ruokaa talveksi?

S.: Minulla ei ollut aikaa siihen!

M.: Ei aikaa, rouva sirkka! Mitä sinä sitten kesällä olet tehnyt?

S.: Minä olen leikkinyt ja soittanut.

M.: No hyvä, koska sinä olet kesällä soittanut, niin saat sinä talvella tanssia. Joka ei työskentele, saa olla syömättä.

sirkka	kilk, ritsikas	siihen	sellesse
muraahainen	sipelgas	tehnyt	teinud
rouva	proua	leikkinyt	mänginud
lainatkaa 37	laenake	soittanut	mänginud mänguriistal
vähän	vähe	koska	kuna
mitään	midagi	tanssi	tants
syötävää 39	söödavats	tanssia	tantsida
etkö	kas sina ei	ei työskentele	ei tööta
koonnut 39	kogunud	syömättä	söömata

31. Kettu ja jänis.

Jänis: Mikä siihen on syynä, että sinä aina katsot taaksesi, jos mikä vähänkin risahtaa?

Kettu: Se siihen on syynä, kun minulla ei ole silmiä hännän päässä. No, mutta mikäs siihen on syynä, kun sinä aina hyppäät tien ylitse?

Jänis: Se siihen on syynä, kun minä en pääse tien alitse.

kettu	rebane	päässä	otsas
jänis	jänes	mikäs	mis
syy	põhjus	ylitse	üle
aina	alati	minä en pääse	mina ei pääse
katsot	vaatad	sinä et pääse	sina ei pääse
taaksesi	taha	hän ei pääse	tema ei pääse
vähänkin	vähegi	me emme pääse	meie ei pääse
risahtaa	pragiseb	te ette pääse	teie ei pääse
häntä	saba	he eivät pääse	nemad ei pääse
hännän	saba (om. k.)	alitse	alt

32. Keskustelu.

A.: Ajatelkaa, tänä aamuna kohtasi minut eräs nuori mies mustassa puvussa, mustassa korkeassa silkkihatussa ja — minä en laske leikkiä — aivan avojaloin.

B.: Mies parka oli varmaankin hullu?

A.: Ei, hän oli nokikolari.

keskustelu	kõnelus	hattu	kübar
ajatus	mõte	hatut	kübarad
ajatukset	mõtted	en laske	ei tee
ajatelkaa	mõtelge	leikkiä	nalja
tänä aamuna	täna hommikul	aivan	aiva, üsna
kohtasi	kohtas	avojaloin	paljajalu
minut	mind	parka	vilets, vaeseke
eräs	keegi, üks	varmaankin	kindlasti, midugi
puku 6	ülikond	hullu	hull
puvut 6	ülikonnad	nokikolari	korstnapühkija
silkki	siid		

33. Leikkisatu.

Olipa kerran pieni kalanen, joka leikki päivänpaisteisessa puroessa. Tulipa siihen suuri lehmä. Se tarkasteli suurilla silmillään, avasi suunsa ja alkoi ahneesti vettä juoda. Kalanen tuli vihaiseksi ja huusi: „Kuinka sinä uskallat tulla minun puroani tyhjäksi juomaan!“ Lehmä ei huomannut mitään, vaan joi edelleen ja mumisi: „Mitä minä sinun purostasi! Katso, ett'en minä sinua itseäsi nielaise!“ Nyt kalanen julmistui. Se pisti päänsä vedestä ylös, aukaisi suunsa niin auki kuin voi — ja nielaisi lehmän.

Se oli lehmälle sopiva rangaistus. Miksi se meni kalasen puroa tyhjäksi juomaan.

Kysymyksiä. 1. Mistä kahdesta eläimestä tässä kerrotaan? 2. Minkälainen on kala lehmään verrattuna? 3. Mimmoinen oli tämä kala? 4. Mitä lehmä teki? 5. Kuinka kalanen tahtoi estää? 6. Totteliko lehmä? 7. Mitä nyt kalanen teki? 8. Minkälainen oli se rangaistus? 9. Mistä syystä?

leikkisatu	nalja-muinasjutt	ett'emme	et me ei
olipa	oli nimelt	ett'ette	et te ei
kerran	kord	ett'eivät	et nad ei
kalanen 45	kalake	itseäsi	sind ennast
leikkii	mängib	nielaisi 36	neelaks
leikki	mängis	julmistui	vihastus
puro	oja	aukaisi	avas
puronen	ojake	auki	lahti
tarkasteli	vaatas	sopiva	sünnis, sobiv
suunsa 31	oma suu	rangaistus	karistus
alkoi	algas	meni	läks
juoda 38	juua	kerrotaan	jutustatakse
huusi	hüüdis	minkälainen	missugune
uskallat	usaldad	mimmoinen	missugune
edelleen	edasi	estää	takistada
ett'en	et ma ei	totteliko	kas kuulas sõna
ett'et	et sa ei	syy	põhjus
ett'ei	et ta ei		

Sillanpä sai Alfred Kookeli and

Ante Berlingi est bei Selho

34. Linnunpesällä.

Kaino: Tulepas vähän tänne!

Olavi: En ehdi. Minun täytyy lukea kotitehtäviäni.

Kaino: Tule nyt, niin saat nähdä jotakin!

Olavi: Eihän sinulla siellä mitään näy.

Kaino: Ei niin täällä, mutta minä veisin sinut katsomaan jotakin oikein mukavaa.

Olavi: Mihin sitten?

Kaino: Lähde ulos, niin näytän!

Olavi: No, mennäänpä sitten!

Kaino: Arvaa, mikä tuolla navetan takana halpokinossa on?

Olavi: En arvaa.

Kaino: Arvaa nyt!

Olavi: Enhän minä sitä tiedä. Sano pian se!

Kaino: Siellä on linnunpesä.

Olavi: Linnunpesä! Älä nyt! Mistä sen tiedät?

Kaino: Olen nähnyt. Katso nyt! Tässä se on.

Olavi: Kas, kuinka mukavasti kahden halon välissä! Siellä on jo munia. Kolme munaa.

Kaino: Älä vain koske niihin!

Olavi: Täytyyhän nyt vähän koettaa niitä, miltä ne tuntuvat.

Kaino: Niihin ei saa yhtään koskea. Etkö ole kuullut, että jos vaikka kuinka vähän hipaisee sormellansa linnunmunaan, emo hylkää pesän heti?

Olavi: Olenhan minä sen kuullut. Mutta minä ajattelin, että jos koskettaisi vähän vain.

Kaino: Ei saa yhtään koskettaa niihin. Katso,

kuinka tuolla västäräkki hyppii kovin! Se pelkää, että me teemme pahaa sen pesälle.

Olavi: Emme me koske siihen ollenkaan.

Kaino: Emme. Lähdetään pois, että emme pe-loita pikku västäräkkiä.

Olavi: Lähdetään vain! Mutta sitten on vasta oikein hauskaa, kun sinne tulee poikasia.

Kaino: Niin on. Silloin me käymme taas kat-somassa.

Olavi: Mutta emme silloinkaan koske yhtään pesään emmekä poikasiin.

Kaino: Emme yhtään.

tulepas 44	tule	koske	puutu
tänne	siia	niihin	nendesse
en ehdi	ei jõua	täytyyhän	pean ju
tehtävä	ülesanne	koettaa	katsuda
kotitehtäviäni	minu koduülesandeid	miltä	kuidas
jotakin	midagi	ne	nad
eihän	ei ju	etkö	kas sina ei
mitään	midagi	vaikka	kuigi
niin	nii	kuinka	kuidas
täällä	siin	vähän	vähe
veisin	viiksin	hipaisee	riivata
sinut	sind	emo	linnuema
oikein	õige	hylkää	jätab maha
mukava	mugav	heti	kohe
mihin	kuhu	ajattelin	mõtlesin
ulos	välja	västäräkki	linavästri
mennään	minnakse	hyppii 34	hüppab
tuolla	sääl	kovin	väga
navetta	laut	ollenkaan	sugugi
halko	halg	peloita	hirmuta
pino	pinu	pikku	väike
halkopino	puuriit	vasta	alles
sano	ütle	silloinkaan	ka siis
älä	ära	poikasiin 14	poegadesse
tiedät	tead	yhtään	sugugi
välissä	vahel		

35. Vesi on edessä.

Isä tulee kuusivuotisen poikasensa kanssa ensimmäistä kertaa meren rannalle. Jo etäältä siintää laaja vedenpinta.

„Katsopas, poika, tuossa onkin meri!“ huudattaa isä.

„Minä en näe merta, isä,“ selittää poika.

„Katso, katso, tuossa on meri!“ kehoittaa isä.

„Minä näkisin kyllä meren, mutta...“

„Noh, missä on vika?“ kysyi isä.

„Vesi on edessä!“ sanoi poika valittaen.

Arvoitus. Mies veti, aisat notkui, reki piti, tie hajosi?

Kysymyksiä. 1. Kuinka vanha oli poika, joka tuli meren rannalle? 2. Kuinka vanha olet sinä? 3. Lapsi, oletko nähnyt avointa merta? 4. Lapset, oletteko nähneet myrskyistä merta?

edessä	ees	hän kehoittaa	ta ergutab, julgustab
kuusivuotinen	kuueaastane	hän ei kehoite	ta ei erguta, julgusta
poikasensa kanssa	oma pojaga	näkisin	näeksin
jo	juba	vika 6	viga
etäältä	kaugelt	viat 6	vead
laaja	lai	valittaa	kaebab
vedenpinta	veepind	ei valita	ei kaeba
hän katsoo	ta vaatab	avoin	lahtine
hän ei katso	ta ei vaata	myrskyinen	tormine, marune
katso!	vaata!	veti	vedas
katsopas!	vaata aga!	aisa	ais
tuossa	sääl	notkui	nōtkusid
hän huudahtaa	ta hūūatab	hajosi	hajus
hän ei huudahda	ta ei hūūata	venhe	vene
selittää	seletab	soutaja	sōudja
ei selitä	ei seleta	airo	aer

36. Koulussa.

Opettaja: Mistä me täällä kaupungissa saamme juomavetemme?

Oppilas: Osaksi vesijohdosta, osaksi maitokau-
pasta.

Opettaja: Mikä on tulevan ajan muoto sanasta
leikkiä?

Oppilas: Tappelu.

Opettaja: Mistä voi erottaa villakankaan ja puu-
villakankaan toisistaan?

Oppilas: Hinnasta.

kaupunki	linn	tappelu	lööming, kaklus
juoma	jook	mistä	kust, millest
juomavetemme 31	meie joogivee	voi	võib
vesijohto	veevärk, veejuhestik	erottaa	eraldada
kauppa	pood	kangas	kangas; riie
muoto	kuju, vorm	kankaan	kanga; riide
leikki	mäng, nali	toisistaan	teineteisest

37. Hevosen varkaus.

Eräältä talonpojalta varastettiin yöllä hänen paras hevosenensa. Hän läksi hevosmarkkinoille, joita pidettiin eräässä etäisessä kaupungissa. Siellä hän näki oman hevosenensa, jota eräs aivan outo mies tarjosi huokeasta hinnasta. Nopeasti hän tarttui hevosen ohjaksiin kiinni ja huusi: „Tämä on minun hevoseni. Se on minulta tällä viikolla varastettu.“ Outo mies sanoi: „Te erehdytte, hyvä mies. Tämä hevonen on minun, vaikka se luultavasti on suuresti teidän hevosenne näköinen.“ Silloin talonpoika peitti hevosen molemmat silmät ja sanoi: „Jos hevonen on teidän, niin sanokaa, kumpi silmä hevosella on sokea.“ Mies vastasi nopeasti: „Vasen.“ — „Vai niin? Ettepä tietänytkään!“ virkkoi talonpoika. „Ei, ei, minä sanoin epähuomiossa väärin,“ vastasi vieras, „oikea silmä

sillä on sokea.“ Silloin talonpoika otti peitteen hevosen silmiltä ja sanoi: „Nyt sinä olet itse todistanut, että olet varas ja valehtelija. Katsokaa, miehet! Tällä hevosella ei ole kumpikaan silmä sokea.“ Ympärillä seisovat miehet sanoivat: „Nyt tuo mies joutui kiinni!“

Varas pantiin kiinni ja sai rangaistuksensa.

Kysymyksiä. 1. Mikä talonpojalta varastettiin? 2. Mihin talonpoika meni hevostaan etsimään? 3. Mitä hän näki siellä? 4. Mitä mies teki ja mitä hän huusi oudolle miehelle? 5. Kuinka outo mies vastasi talonpojalle? 6. Mitä talonpoika silloin teki? 7. Mitä vastasi outo mies? 8. Mitä virkkoi talonpoika? 9. Miten vastasi nyt vieras? 10. Mitä huusi talonpoika? 11. Ketkä sanoivat: „Nyt tuo mies joutui kiinni“? 12. Mitä varkaalle nyt tehtiin?

varkaus	vargus	ettepä	teie ei koguni
eräältä	ühelt	tietänytkään 44	teadnudki
paras	parim	virkkoi	avaldas, ütles
markkinat	laat	huomio	tähelepanu
etäinen	kauge	epähuomio	kogematus
aivan	üsna	väärin	valesti
outo	võõras	oikea	parem
tarjosi	pakkus	peite	vaip, kate
huokea	odav	todistanut	tõendanud
tarttui	külge hakkas	valehtelija	valetaja
ohjakset	ohjad	katsokaa	vaadake
ohjaksiin 14	ohjadesse	kumpikaan	ei kumbki
kiinni	kinni	joutui	jõudis
varastettu 39	varastatud	pantiin	pandi
erehdytte	eksite	rangaistus	karistus
luultavasti	arvatavasti	rangaistuksen	karistuse
peitti	peitis	rangaistuksensa	oma karistuse
sanokaa	ütelge	varas	varas
vasen	pahem, vasak	varkaan	varga

38. Ihmisen palvelijat.

Lammas on ihmiselle tärkeä, mutta hevonen on sitäkin tärkeämpi. Kaikkein tärkein on kuitenkin

lehmä, josta riippuu paljon toimeentulomme. Lehmä on hyvin hoidettuna kaunis eläin, vaikka lammas tosin on ruumiinrakenteeltaan kauniimpi. Kaunein kotieläimistä lienee sentään hevonen, jos se saa riittävä ja huolellista hoitoa. Se on myös uskollisempi kuin lehmä, vaikka sekin on uskollinen ihmisen palvelija. Kaikkein uskollisin isäntäänsä kohtaan on koira, joka tässä suhteessa on aivan liikuttava. Kaikki kotieläimemme ansaitsevat inhimillistä kohteluumme.

Kysymyksiä. 1. Mikä eläin on ihmiselle tärkeä? 2. Mikä eläin on kaikkein tärkein ihmiselle? 3. Lehmäkö vai lammas on ruumiinrakenteeltaan kauniimpi? 4. Mikä eläin ja milloin on ruumiinrakenteeltaan kaunein? 5. Kumpi, lehmäkö vai hevonen on uskollisempi? 6. Mikä eläin on uskollisin isännälleen? 7. Millaista kohtelua ansaitsevat kaikki kotieläimet?

ihmisen palvelijat	inimese teenijad	riittävä huolellinen	küllaldane hoolikas
tärkeä	tähtis	hoito	hoolitsus
kaikkein	kõige	myös	ka
kuitenkin	ometigi	isäntäänsä 31	oma isanda
riippuu	ripub	kohtaan	vastu
toimeentulo	läbisaamine	ansaitsevat	teenivad
hyvin	hästi	inhimillinen	inimlik
tosin	tõesti	kohtelu	käitlus, kohtlus
ruumiinrakenteeltaan	kehaehituselt	kohtelua	käitlust
lienee	vist on	kohteluumme	meie käitlust
sentään	ometi, siiski		

39. Ainin taivaaseen meno.

Pieni Aino asui kaupungissa. Hänen äitinsä sairastui äkkiä vaikeasti ja kuoli. Sukulaiset ja tuttavat, jotka olivat tulleet äidin hautajaisiin, lohduttivat pikku Ainoa, että hänen äitinsä oli mennyt taivaaseen ja siellä hänellä on hyvä olla.

Aino jäi miettimään.

Illalla, kun vieraat olivat lähteneet pois, otti Aino olkahuivin yllensä ja meni kadulle. Katua pitkin hän meni ulos kaupungista. Kilometrillä päässä kaupungista tuli eräs mies ajaen häntä vastaan. „Mihin sinä, lapsi, niin myöhään menet?“ kysyi kohtelias mies. „Äidin luo taivaaseen,“ vastasi Aino. „Äidillä on siellä hyvä olla; minäkin tahdon hänen luokseen.“ — „Sinä olet vielä pieni,“ virkkoi mies, „sinä et löydä tietä taivaaseen, mutta kun tulet suuremmaksi, kyllä sitten huomaat paremmin. Tule, minä vien sinut kotiin isän luo!“

Aino uskoi kohteliaan vieraan sanat, istui kärriin ja ajoi kaupunkiin takaisin.

Kysymyksiä. 1. Missä Aino asui? 2. Kuinka kävi hänen äidilleen? 3. Kuinka sukulaiset häntä lohduttivat? 4. Minne Aino lähti illalla? 5. Kuka tuli häntä vastaan? 6. Kuinka se mies kysyi Ainolta? 7. Miten Aino vastasi? 8. Mitä mies ehdotti Ainolle? 9. Mitä Aino teki? 10. Kenen äiti teidän joukostanne on kuollut?

taivas	taevas	ulos	välja
taivaaseen	taevasse	päässä	pärast
meno	minek	ajoen 38	sõites
sairastui	haigustus	vastaan	vastu
vaikeasti	raskesti	myöhään	hilja
kuoli	suri	menet	lähed
hautajaiset	matused	kohtelias	lahke, viisakas
lohduttivat	lohutasid	luokseen 31	enda juurde
pikku	väike	tietä 13	teed (os. k.)
miettimään	mõtlemä	uskoi	uskus
lähteneet 39	läinud	kärryt	vanker
otti	võttis	kärriihin	vankrisse
olkahuivi	suurrätik	kaupunkiin 14	linna (sisseütl. k.)
yllensä 31	oma ülle (selga)	takaisin	tagasi
katu	tänav	äidilleen	oma emale
katua	tänavat	ehdotti	soovitas
pitkin	mööda, piki	joukko	hulk, jõuk

40. Kuningas Midas.

Oli kerran kuningas, jonka nimi oli Midas. Hän rakasti kultaa enemmän kuin mitään muuta maailmassa. Eräänä päivänä sanoi haltia kuninkaalle: „Lausu mitä haluat ja sinä sen saat.“ Midas tuli iloiseksi ja sanoi: „Toivon, että kaikki, mihin kosken, muuttuu kullaksi.“ Midas parka! Hän tahtoi tulla rikkaaksi.

Hän kosketti kukkaa; se muuttui kovaksi kullaksi. Hän kosketti omenaa; se muuttui kovaksi kullaksi. Hän tahtoi juoda vettä; se muuttui kovaksi kullaksi. Hän tahtoi maistaa ruokaa. Mutta kun hän siihen kosketti, muuttui sekin kullaksi. Ja mitä tapahtui viimein? Hän laski kätensä pienen tyttärensä päälle. Tytärkin muuttui kullaksi.

Kuningas parka! Ei hänellä enää ollut pientä tytärtä, eikä mitään muuta kuin kovaa kultaa. Silloin kuningas alkoi itkeä.

Silloin saapui haltia. „No, Midas, onko sinulla nyt kylliksi kultaa?“ kysyi hän. Kuningas-parka rukoili haltiaa: „Ota minulta pois kaikki kultaa, mutta anna minulle takaisin minun tyttäreni, minun ainoa lapseni!“

Kyyneleet alkoivat vuotaa kuin sade kuninkaan silmistä. Pisarat valuivat hänen rakkaan tyttärensä päälle. Silloin tytär taas muuttui ihmiseksi, heräsi henkiin, ja kuningas tuli taas onnelliseksi.

Kysymyksiä. 1. Mikä vika oli kuningas Midaalla? 2. Mitä haltia lupasi hänelle? 3. Minkä toivomuksen kuningas lausui? 4. Kuinka hänen eri toivomuksensa toteutuivat? 5. Minkä toivomuksen toteutuminen koski häneen kaikkein kovimmin? 6. Mitä hän sitten pyysi? 7. Mikä muutos tapahtui kuninkaassa? 8. Kuinka kullaksi muuttuneelle tyttärelle kävi? 9. Millaiseksi tuli kuningas taas?

jonka	kelle	alkoi	hakkas
rakasti	armastas	itkeä 38	nutta
enemmän	enam	kylliksi	küllalt
mitään	midagi	rukoili	palus härdalt
haltia	haldjas	ota	võta
haltiaa 13	haldjat	ainoa	ainuke
haluat	soovid	kyynel	pisar
toivon	soovin	vuotaa	voolata
kosken	puutun	valuivat	valgusid
parka	õnnetu, vaene, viletsake	rakas	armas
kosketti	puudutas	rakkaat	armsad
kukkaa	lille (os. k.)	heräsi	ärkas
maistaa	maitseda	henki	elu; hing
tapahtui	juhtus	henkiin	ellu; hinge
viimein	viimaks	toivomus	soov
kätensä 31	oma käe	toteutuivat	teostusid
tytärkin 44	tütargi	pyysi	palus
enää	enam		

41. Rikas veli ja köyhä veli.

Eli kerran kaksi veljestä. Toinen oli upporikas ja toinen köyhä.

Tietäähän tuon jo ammoisista ajoista, mitäpä rikkaan rikkaus köyhän köyhyydestä välittää! Niinpä oli näidenkin veljesten laita. Rikas veli ei antanut köyhälle veljelle keiton tippaakaan, vaikka toinen olisi nälkään kuollut.

Kerran pani rikas veli toimeen suuret pidot.

Köyhä veli odotteli ja toivoi, että hänetkin sentään pitoihin kutsutaan. Mutta mitä vielä, — nuole vain hyppysiäsi!

Pälkähtipä miesparan päähän oiva tuuma.

Hän lähti joelle, pyydysti kolme suurta haukea ja puheli: „Vienpä nämä veljelleni, ehkäpä niistä jotakin hyvää koituu.“

Köyhä veli toi kalat rikkaan taloon ja puhutteli nöyrästi veljeään kuin suurta herraa ikään.

Mutta veli otti vain kalat, kiitti, käänsi selkänsä ja meni.

Eipä ollut köyhällä muuta neuvoa kuin tallustella tiehensä.

Menessä kuitenkin kirveli hiukkasen mieltä. Itkukin tuppasi kurkkuun ajatellessa: „Onpa tuokin veli olevinaan ja on ventovierasta hullumpi.“

Kohtasipa siinä menessään tien vieressä vanhuksen, joka kysyi: „Mitä sinä siinä niin allapäin kuljet?“

Köyhä veli vastasi: „Vein rikkaalle veljelle kolme kaunista kalaa. En saanut palkaksi kaljan siemaustakaan.“

Vanhus antoi miehelle neuvon: „Mene kotiin, vedä köyhyys lieden alta esiin ja viskaa jokeen. Kyläpä näet, kuinka sinun sitten käy.“

Vanhus meni menojaan, köyhä veli samoin.

Lieden alta löydettiin sitten köyhyys ja viskattiin jokeen.

Nytpä alkoi köyhän miehen työ kummasti onnistua. Ryhtyipä hän mihin tahansa, kaikki kävi hyväänkin paremmin. Pelto paisui, karja kasvoi ja siat lisääntyivät. Aitat, navetat, saunat, reet ja kaikki muu mitä hän omisti, olivat jo muhkeampia kuin rikkaalla veljellä.

Tämän kävi kateeksi köyhän veljen menestys. Hän alkoi udella, mistä veli oli kaiken rikkautensa saanut.

Köyhä veli sai hokemisesta kyllänsä, ja hän sanoi: „Mistäkö sain? Pyydystin takan alta köyhyyden ja viskasin jokeen. No, ettäs tiedät, sieltä sain.“

Rikas veli kiukustui ja uhitteli: „Vai sieltä sait. Kyllä tuon köyhyden sinulle takaisin. Kaikki tässä tahtovatkin minut voittaa.“

Hän meni joelle ja alkoi pyydystää köyhyyttä. Pyydysti aikansa. Jopa vihdoin saikin sen saaliikseen.

Saaliinpa hän vei kotiin. Siellä hän alkoi sitä tarkastella ja tunnustella. Silloinpa köyhyys käsistä liivahti ja hupsis! Se piiloutui rikkaan miehen lieden alle, eikä sitä sieltä enää kukaan kiinni saanut.

Alkoipa siitä rikas mies köyhtyä oikein silmin nähden. Köyhäksi hän tuli ja köyhänä pysyikin.

Kysymyksiä. 1. Millaisia ovat rikkaat yleensä köyhille? (Tylyjä.) 2. Kuinka menetteli rikas veli? 3. Miten alkoi köyhä veli saavuttaa rikkaan veljensä suosion? 4. Onnistuiko hän siinä? 5. Millaiseksi tuli köyhä veli? 6. Mitä hän sanoi? 7. Mikä muutos tapahtui köyhän veljen elämässä? (Rikastui.) 8. Kuinka se tapahtui? 9. Kuinka kävi rikkaalle veljelle?

köyhä	vaene	nuole	laku
upperikas	päratu rikas	hyppyset	sõrmeotsad
tietäähän 44	on ju teada	pälkähtipä	välginas aga
mitäpä	mida ikka	parka	vaeseke
rikkaan	rikka	paran	vaeseke
rikkaus	rikkus	päähän	pähe
köyhyys	kehvus	oiva	tubli, oivaline
köyhyydestä	kehvusest	tuuma	mõte
välittää	hoolida	puheli	ütles
niinpä	eks ju nii	koituu	saab
näidenkin	nendegi	nöyrästi	alandlikult
laita	lugu	veljeään 31	oma venda
keitto	supp	ikään	täiesti
keiton	supi	tallustella	taltsutada
tippaakaan 44	tilkagi	tiehensä	oma teed
vaikka	ehk küll	kirveli	kipitas
odotteli	ootas	hiukkasen	natuke
hänetkin	tedagi	itkukin	nuttki
sentään	ometi	tuppasi	pakitses
pitoihin	peosse, peole	ventovieras	võhivõõras

vanhus	vanake	udella	järel pärida
allapäin	norgus	hokemisesta	kordamisest, nurumisest
kuljet	kõnnid	takka	lõugas, kolle
kalja	kali	kiukustui	vihastus
siemaus	lonks	uhitteli	kiusles
liesi	kolle	jopa	isegi
lieden alta	kolde alt	vihdoin	lõppeks, viimaks
samoin	samuti	saalis	saak
kummasti	imelikult	tarkastella	kontrollida
ryhtyä	hakata	livahti	lipsatas
muhkea	tore, suurepärane	piiloutui	peitus
menestys	edu, kordaminek		

42. Makea puuro.

Olipa kerran köyhä tyttö. Hän eli yksin äitinsä luona eikä heillä ollut enää mitään syömistä.

Silloin lähti lapsi metsään ja kohtasi mennessään vanhan eukon. Tämä jo tiesi tytön surkeuden ja lahjoitti hänelle pienen padan. Tytön tuli sanoa padalle: „Pata, kiehu!“ ja silloin se keitti hyvää, makeata ryynipuuroa. Mutta jos sanoi: „Pata, taukoa!“ niin se lakkasi keittämästä.

Tyttö vei padan kotiin äidille. Nyt ei heidän enää tarvinnut kärsiä nälkää eikä puutetta. He söivät makeata puuroa, milloin mieli teki.

Kerran tyttö lähti ulos. Sill'aikaa sanoi äiti padalle: „Pata, kiehu!“ Silloin se alkoi keittää, ja hän söi yllikseen.

Mutta kun hän tahtoi saada padan taukoamaan, ei hän tiennytkään taikasanaa. Niinpä pata kiehui kiehumistaan. Puuro nousi yli laitojen ja tulvi hellalle ja lattialle. Pian oli keittiö ja koko talo täynnä puuroa, sitten seuraava talo ja koko katu. Näyttipä kuin olisi pata tahtonut ravita koko maailman.

Siitä nousi suuri hätä, eikä kukaan ihminen tiennyt, mitä tehdä.

Viimein, kun yksi ainoa talo enää oli jäljellä, tuli tyttö kotiin. Hän virkkoi vain: „Pata, taukoa!“ ja kohta se lakkasi kiehumasta.

Ken tahtoi siihen kaupunkiin päästä, sen täytyi syömällä tietä tehdä.

Kysymyksiä. 1. Minkälaisia olivat tyttö ja hänen äitinsä? (Köyhiä.) 2. Kenet tyttö kohtasi kerran metsässä? 3. Mitä vanha eukko hänelle lahjoitti? 4. Minkälainen se pata oli? 5. Kenelle vei tyttö padan? 6. Minkälaista puuroa he saivat syödä? 7. Kuinka kävi, kun äiti ryhtyi keittämään? 8. Miten paljon sitä puuroa tuli? 9. Kuinka saatiin pata lopettamaan puuron keittämisen? 10. Miten sitten päästiin siihen kaupunkiin, jossa tyttö ja äiti asuivat?

puuro	puder	taikasana	nōiasōna
tyttö	tütarlaps	laita	äär
eli	elas	tulvi	voolas üle
luona	juures	hella	pliit
eukko	eit	lattia	pōrand
surkeus	viletsus, haledus	keittiö	köök
lahjoitti	kinkis	ravita	toita
ryyni	tang	viimein	viimaks, lõpuks
lakkasi	lakkas	kohta	kohe
taukoa	peatu	tietä	teed
kärsiä	kannatada	tehdä 38	teha
puute	puudus	ryhtyi	algas, hakkas
tiennytkään 44	teadnudki	saatiin	saadi

43. Hölmöläisten räätälimestari.

Hölmöläiset olivat järven rannasta löytäneet ravun. He eivät olleet eläissään rapua nähneet. Siksi he ällistelivät, mikä se oikein mahtoi olla, mokomakin kummitus.

Lopulta hölmöläisten päämies määräsi:

„Se on härkä tai räätäli. Ehkäpä se on räätäli, kun sillä kerran näyttää olevan kahdet sakset.“

Kun nyt kerran rapu oli räätäliksi määrätty, vietiin se päämiehen taloon taitoansa näyttämään. Pirtin pöydälle levitettiin käärö parasta verkkaa ja rapu nostettiin kankaalle. Sen oli siitä kankaasta määrä leikata isännälle uudenaikanen pyhäpuku.

Mutta eihän se rapu ruvennut leikkaamaan. Sinne tänne, edestakaisin vain asteli kangasta pitkin.

„Ahaa,“ arveli päämies, „se on ylpeä taitonsa puolesta eikä tee itse mitään, näyttää vain hyvät mallit. Se kun noin monenlaisia polkuja verkkaa myöten kulkee ja saksillansa viittaa, niin sen antamien viit- tausten mukaan pitää apulaisten kangasta leikata.“

Tehtiin niin, että muutamat miehet rupesivat leikkaamaan tuon ulkomaisen mestarin osviittojen mukaan.

Kiivaasti kulki mestari ristiin rastiin ja viittilöi alinomaa saksillaan. Hölmölän miesten täytyi sillä tavoin purkaa ja leikata koko pakka. Tarkkaan tuli verka leikatuksi — pieniksi tilkuiksi vallan.

Kun kaikki kangas oli leikattu, yritettiin ruveta niistä leikkelyksistä päämiehelle kirkkohousuja ompelemaan. Eipä syntynyt yhtään mitään, vaikka kuinka päin olisi tilkkuja soviteltu. Hukkaan oli mennyt kallis verka.

„Pois minun talostani, petturi!“ huusi silloin päämies ja kävi kiinni rapuun.

Mutta rapu hädissään nipisti häntä sormeen.

„Apua! Murhaaja!“ kiljaisi päämies hädissään. „Näittekö, kuinka se kavalasti yritti tappaa minut terävillä saksillaan? Se on heti paikalla tuomittava ja rangaistava!“

Yksimielisesti tuomitsivat hölmöläiset ravun kuolemaan. Punnittiin vielä, mikä piti hirmuisin kuolemaoleman. Ja niin päätettiin, että upotettakoon murhamies elävältä jokeen.

Pitkässä saatossa kuljetettiin rapu rantaan ja survaistiin jokeen.

Veteen päästyään se meni iloisesti pyristellen menojaan.

Hölmöläiset katselivat rannalla ja ilkkuivat: „Kas, kas, kuinka potkittlee, mahtaa sillä olla surkea surma!“

Kysymyksiä. 1. Minkä hölmöläiset kerran löysivät? 2. Miksi he sitä luulivat? 3. Mihin työhön se pantiin? 4. Kuinka rapu suoritti työnsä? 5. Mitä hölmöläiset siitä arvelivat? 6. Mitä he tekivät? 7. Kuinka kävi veralle? 8. Mitä sanottiin nyt? 9. Minkä tuomion rapu sai? 10. Oliko tuomio ravulle kova? 11. Kuinka se vedessä meni? 12. Mitä hölmöläiset tuumivat?

hölmö	tobu, tola	ruvennut	hakanud
hölmöläinen	kilplane	edestakaisin	edasi-tagasi
rääätälimestari	rätsepemeister	ylpeä	ülbe, kõrk
rapu	vähk	itse	ise
ällistelivät	juhmitsesid	näyttää	näitab
mokomakin	niisugune	malli	mudel, eeskuju
kummitus	viirastus	monenlainen	mitmesugune
härkä	härg	polku	terada
tai	või	myöten	mööda
sakset	käärid	kulkee	kõnnib
vietiin	viidi	saksillansa 31	oma kääridega
taitoansa 31	oma oskust	viittaa	viitab, tähendab
pirtti	talutuba	viittaus	mõistaandmine
pöytä	laud	apulainen	abiline
levitettiin	levitati	rupesivat	hakkasid
käärö	rull	ulkomainen	välismaine
verka	kalev	osviittojen 12	juhtnööride
veralle	kalevile	mukaan	järele
isäntä	peremees	kiivaasti	ägedalt
uudenaikainen	ueaeagne	alinomaa	alata
puku	ülilkond	purkaa	harutada

pakka	pakk, -i	tuomita	kohut mõistma
tarkkaan	täpsalt	punnittiin	kaaluti
tilkku	lapp	päätettiin	otsustati
vallan	hoopis	saatto	saatmine
ruveta	hakata	kuljetettiin	viidi
leikkelyksistä	löikeist	survaistiin	tõugati
kirkko	kirik	iloisesti	rõõmsalt
housut	püksid	pyristellen	suristades
soviteltu	sobitatud	ilkkuivat	parastasid
hädissään 27	oma hädas	kas	vaata
nipisti	näpistas	potkittelee	tambib
apua	appi	mahtaa	võib
murhaaja	mõrtsukas	surkea	vilets
kiljaisi	kiljatas		

44. Miksi porsaan saparo on kippurassa.

Vuohi oli kerran saanut hoitajaltaan syödäkseen kaukalollisen kauroja.

Silloin se päätti pitää pidot ja kutsui luoksensa kaikki ystävänsä.

Ne saapuivat joukolla. Pöydän ylimmässä päässä istui orava. Sen vieressä oli varis, sitten jänis ja viimeisenä porsas.

Orava otti yhden kauranjyvän somasti ja hienosti pienillä kynsillään. Varis näppäsi kaksi nokkansa kärjellä ja jänis lipahutti huulillaan kokonaista kolme jyvää.

Viimeiseksi tuli porsaan vuoro. Sillä poloisella ei ollut syöntitapoja. Se työnsi koko kärsänsä kaurakaukaloon ja haukkasi suunsa täyteen. Mutta silloin se ripotteli suustaan kuolaisia jyviä pöytäliinalle.

Silloin suuttui vuohi, niin että hänen partansa vapisi. Hän karkasi pöydästä ja hyökkäsi porsasta kurittamaan. Hän löi ahnasta vierastaan peräpuoleen, niin että sen häntä kiertyi sykkyrään.

Siitä lähtien ovat kaikkien porsaiden saporot kippurassa.

Arvoitus. Perhe söi ja pöytä lauloi?

Kysymyksiä. 1. Mitä vuohi oli saanut? 2. Mitä se päätti tehdä saatuaan kauroja? 3. Mitä kutsuvieraat tekivät? 4. Missä orava istui? 5. Ketkä istuivat sen vieressä ja missä järjestyksessä? 6. Miten söi orava? 7. Kuinka varis söi? 8. Kenen vuoro tuli viimeksi? 9. Oliko porsas poloisella syöntitapoja? 10. Miten söi porsas? 11. Kuinka kovasti suuttui vuohi? 12. Miten kävi porsaiden saporolle?

porsas	pōrsas	poloinen	vilets, õnetu
porsaiden	pōrsaste	syöntitapa	söögikomme
saparo	saba	työnsi	tõukas, lükkas
kippurassa	krussis	ripotteli	poetas
vuohi	kits	kuolainen	ilane
hoitajaltaan 31	oma hoidjalt	pöytäliina	laudlina
kaukalo	mold	suuttui	vihastus
päätti	otsustas	parta 6	habe
luoksensa	oma juurde	parran 6	habeme
jyvä	iva	hyökkäsi	tormas, tungis
somasti	nāgusasti	kurittamaan	karistama
hienosti	peenelt	peräpuoli	tagapool
kynsi	küüs	sykkyrään	krussi
kärjellä	otsaga	lähtien	alates
kokonaista	tervelt	perhe	pere
vuoro	kord, järg		

45. Huono kynä.

Pieni Tuomas ahertaa koko tunnin kirjoitus-työssä, mutta kirjoitus ei tahdo onnistua. Opettaja katselee Tuomaan huonoa käsialaa ja toruu: „Tuomas, Tuomas, minkätähden sinä et kirjoita paremmin?“

Tuomas yrittää, mutta kirjoittaminen ei onnistu.

Sitten alkaa Tuomas kynäänsä puhdistaa ja suureksi ihmeekseen huomaa hän, että kynässä on rako. Nopeasti juoksee hän opettajan luo, painaa kynän-

terän kynttä vastaan, niin että rako selvästi näkyy ja sanoo totisena:

„Kuulkaa, opettaja, antakaa minulle toinen parempi kynä! Tällä kynällä ei kukaan osaa kirjoittaa. Se on jo rikki.“

Arvoitus. Valkea pelto, siemenet mustat, kylvää ken taitaa?

Kysymyksiä. 1. Missä työssä Tuomas on? 2. Kuinka työ onnistuu? 3. Mitä opettaja sanoo Tuomalle? 4. Mitä Tuomas sitten tekee? 5. Mitä hän huomaa? 6. Mitä hän tekee?

huono	vilets, halb	rako	pragu
kynä	sulg	painaa	vajutab
kynän	sule	kynttä	küünt
ahertaa	pingutab	selvästi	selgesti
käsiala	käekiri	ei kukaan	ei keegi
toruu	tõreleb	rikki	katki
puhdistaa	puhastada	valkea	valge
ihme	ime	kylvää	külvab
ihmeekseen	oma imeks	taitaa	oskab

46. Älykäs koira.

Kerran tuli herrasmies koirineen eläinlääkäriin luojaksi ja pyysi häntä parantamaan koiran jalassa olevaa haavaa. Lääkäri tarkasti kipeätä jalkaa. Hän sanoi: „Haavasta on mädännyt liha leikattava pois.“ Lääkäri käski panna kuonokopan koiran päähän. „Sitä ei tarvita,“ vastasi koiran omistaja. „Koiranne on suuri. Kun se kerran puraisee, niin luutkin murskaksi menevät.“ — „Se on kyllä totta,“ myönteli herrasmies, „mutta minä takaan, ett’ei koirani pure.“ — Lääkäri pudisti päätään lausuen: „Te luotatte liian rohkeasti koiranne. Ajatelkaa kuitenkin, ett’ei se ole ihminen, vaikkapa olisi kuinkakin hyvin opetettu.“ „Ryhtykää vain toimeen, kyllä minä koirani

takaan!“ vakuutti omistaja. — „Pyydän, että sallitte sen leikkauksen ajaksi nousta pöydällemme.“ Lääkäri myönsi. Koira nousi pöydälle, pani siihen maata ja ojensi kipeän jalkansa lääkäriille. Koiran isäntä sanoi: „Nyt saatte tehdä, mitä tahdotte.“ Epäillen ryhtyi lääkäri toimeensa. — Koira kärsi kivut levollisesti. Suuresti sitä lääkäri ihmetteli. Lääkäri satoi haavan. „Voitteko tuoda koiran luokseni huomenna tarkastettavaksi?“ kysyi lääkäri. „Kyllä tuon,“ vastasi koiran isäntä, „mutta saanko lähettää sen yksin luoksenne?“ Siihen lääkäri myöntyi. Koira meni seuraavana päivänä lääkärin luo ja pitkitti siellä käyntejään, kunnes jalka parani.

Kysymyksiä. 1. Mitä koiran omistaja pyysi eläinlääkärin tekemään? 2. Mitä eläinlääkäri teki? 3. Mitä hän sanoi? 4. Mitä eläinlääkäri pyysi panna koiralle leikkauksen ajaksi? 5. Mitä koiranomistaja vakuutti? 6. Mihin koira pantiin? 7. Miten koira kesti tuskat? 8. Miten hoito jatkui seuraavana päivänä?

älykäs	arukas	rohkeasti	julgesti
koirineen 24	oma koeraga	pyydän	palun
eläinlääkäri	looma-arst	ojensi	sirutas
kipeä	haige; valus	epäillen	kaheldes
kuonokoppa	suukorv	kärsi	kannatas
omistaja	omanik	kipu 6	valu
koiranne 31	teie koer	kivut 6	valud
puraisee	pureb	levollisesti	rahulikult
murskaksi menevät	purunevad	luokseni	minu juurde
totta	tösi	luoksenne	teie juurde
myönteli	jaatas	pitkitti	pikendas
takaan	vastutan	käyntejään 31	oma käike
pudisti	raputas	vakuutti	kinnitas
luotatte	usaldate	tuska	valu, piin

47. Kadonnut hopealusikka.

Erästä herraskartanosta katosi hopealusikka, jota ei löydetty mistään. Arveltiin jo, että se oli varas-

tettu. Ketään muuta ei voitu luulla varkaaksi kuin palvelustyttöä, joka oli lusikat pessyt, sillä talossa ei ollut käynyt edes vieraita. Senpä tähden häntä syytettiin varkaudesta. Mutta kun hän ei tunnustanut, vietiin hänet vankeuteen. Juuri kun tytön piti kärsiä rangaistuksensa, toimitti Jumala niin, että hänen viattomuutensa saatiin ilmi. Talon lapsilla oli kesy harakka, joka sai hypellä vapaana paikasta toiseen. Sattuipa silloin eräs poika löytämään harakan kätköpaikan, joka oli ullakolla. Sieltä löydettiin muun muassa kadonnut hopealusikka, jonka tuo viekas harakka oli sinne kantanut. Tyttö rukka olisi saanut viattomasti kärsiä, ell'eivät harakan kepposet olisi tulleet ilmi.

Kysymyksiä. 1. Mistä vahingosta puhutaan tässä? 2. Ketä epäiltiin? 3. Minne hänet vietiin? 4. Kuinka asia selvisi?

hopealusikka	höbelusikas	kätköpaikka	peidupaik
kartano	mõis	ullakko	pööning
arveltiin	arvati	muun muassa	muu hulgas
ketään	kedagi	viekas	kaval
ei voitu	ei võidud	kantanut	kandnud
luulla	arvata	rukka	vaene, vilets
palvelustyttö	teenijatüdruk	viattomasti	süütult
pessyt 39	pesnud	kärsiä	kannatada
edes	vähemalt	ell'eivät	kui ei
syytettiin	süüdistati	kepponen	nali
vankeus	vangistus	olisi	oleks
juuri	parajasti	tulleet 39	tulnud
viattomuutensa	tema süütus	vahinko	õnnetus
ilmi	ilmsiks	epäiltiin	kahtlustati
kesy	taltsas	selvisi	selgus

48. Ihmeellinen kurkku.

Kerran tuli eräs köyhä ja sairaaloinen mies lääkäriin ja pyysi: „Tarkastakaapa minun kurkkuani,

herra tohtori! Olisikohan siellä mitään erikoista nähtävää?”

Lääkäri katsoi kurkkuun ja sanoi: „Ei siellä mitään erikoista ole!”

„Ihmeellistä kyllä,” sanoi mies, „kuitenkin on minun kurkustani mennyt alas suuret rakennukset, kymmenen lehmää, kaksi hevosta ja paljon muuta tavaraa.”

Mitä mies sillä tarkoitti?

Hän tarkoitti sitä, että oli varallisuutensa väkijuomia käyttämällä hävittänyt.

Paljon on niitä ihmisiä, joilla on sellainen kurkku.

Kysymyksiä. 1. Oletteko olleet lääkärissä? 2. Onko teidän isänne tai äitinne ollut sairaana? 3. Tekeekö alkoholin käyttö ihmisen terveeksi vai sairaaksi? 4. Mitä muuta vielä kuin terveyden vie alkoholi ihmisiltä?

ihmeellinen	imelik	tarkoitti	tähendas, sihtis
kurkku	kurk, -u	varallisuutensa	oma varanduse
sairaalloinen	haiglane	varallisuus	varandus
lääkäriin	arsti juurde	väkijuoma	kange jook
tarkastakaapa	vaadake	käyttämällä	tarvitamisel
olisikohan 44	kas oleks	joilla	kellel
erikoinen	iseäralik	sellainen	niisugune
alas	alla	sairas	haige
rakennus	ehitis	terveys	tervis
tavara	kaup		

49. Talonpoika ja kummitus.

Talonpoika tuli eräänä päivänä kylän pastorin luo ja sanoi: „Herra pastori, minä olen nähnyt kummituksen.” — „Milloin ja missä?” kysyi pastori. „Eilen illalla,” vastasi pelästynyt mies. „Minä kuljin kirkon ohi ja näin kummituksen muurilla.” — „Missä muodossa se esiintyi?” — „Suuren aasin muodossa.” —

„Mene kotiisi äläkä sano naapurillesi sanaakaan,“
sanoi pastori, „sinä olet nähnyt oman varjosi.“

Arvoitus. Tynnyri tiellä, josta ei pääse yli eikä ympäri?

kummitus	viirastus	aasi	eesel
pastori	pastor, õpetaja	äläkä	ära
milloin	millal	sano	ütle
missä	kus	sanaakaan 44	sõnagi
pelästynyt	ehmunud	varjo	vari
kuljin	käisin	tynnyri	vaat
ohi	mööda	yli	üle
näin	nägin	eikä	ega
muuri	müür		

50. Taitava metsästäjä.

Henkilöt: Sunnuntaimetsästäjä ja talonpoika.

S.: Mitä sinulla on säkissäsi?

T.: Jänis.

S.: Näytähän!

T.: Se ei käy päinsä. Se juoksee tiehensä, jos minä aukaisen säkin.

S.: Onko se sitten elävä?

T.: Kyllä, minä olen saanut sen pyydyksestä.

S.: Hyvä! Tässä on sinulle kruunu. Mutta meidän täytyy se ensiksi tappa.

T.: Minä lyön sitä kepillä päähän.

S.: Ei käy! Sillä täytyy olla ampumahaava. Sido sinä se tuohon puuhun kiinni, minä ammun sen kuo-liaksi.

T.: Hyvä, herra, minä teen sen. Onko se oikein?

S.: Hyvä on. Tule nyt tänne ja laske, kuinka monta askelta siitä on minun luokseni?

T.: Yksi, kaksi, kolme, neljäkymmenen.

S.: Hyvä, tässä minä seison. Ole nyt varuillasi!
(Tähtää kauan ja laukaisee.)

T.: (Juoksee pari askelta, jää seisomaan ja katsoo
sunnuntaimetsästäjää.) Jänis on poissa!

S.: Tuhmuuksia!

T.: Hui, kuinka se juoksee!

S.: Se on toinen. Minun jänikseni makaa tuolla!

T.: (Menee ja palaa kohta nuoran kanssa takai-
sin.) Se on poissa! Herra on ampunut nuoran poikki.

taitava	osav	askel	samm
metsästäjä	kütt	varuillasi	valvel
henkilö	isik	tähtää	sihib
säkki	kott	laukaisee	annab tuld
tiehensä 31	oma teed	pari	paar
aukaisen	avan	poissa	ära
pyydys	püünis	tuhmuuksia	lollusi
kruunu	kroon	palaa kohta	tuleb kohe
ensiksi	esiteks	nuora	nöör
ampumahaava	laskehaav	nuoran kanssa	nööriga
ammun	lasen	poikki	katki
laske	loe		

51. Lumipoika.

Oli kerran ukko ja mummo. Kuolema oli vienyt heiltä kaikki lapset ja oli pian tulossa ottamaan heidätkin, sillä he eivät jaksaneet enää tehdä työtä.

Aikansa kuluksi ukko teki suojailmalla pihalle lumipojan. Hyvinpä hän hämmästyi, kun poika äkkiä ratkesi puhumaan. „Taatto, ota minut pojaksesi, vie minut pirttiin. Jos osaatte minut oikein kasvattaa, niin minä elätän teidät.“ Poika ojensi kätensä, ja ukko talutti hänet pirttiin. „Tästäpä tuon pojan, joka meidät elättää,“ ukko lausoi iloissaan mummolle. Mummokin ilostui. „Sinut pidämme hyvin,“ sanoi hän pojalle. Hän luuli pojan olevan viluissaan ja

riensi panemaan tulen takkaan. „Päätäni rupeaa särkemään,“ alkoi poika pian valittaa. Mummo juotti hänet kuumalla maidolla lämpimäksi. Sen jälkeen hän sulki pellin, ja kaikki menivät maata.

Mutta aamulla oli pojan vuoteen kohdalla vain suuri vesiläiskä. Lumipoika oli sulanut. „Otimme hänet lämpimään, emme osanneet häntä kasvattaa!“ valitti ukko. Oikein hän arvasikin. Vasta vahinko tekee ihmiset viisaiksi.

Arvoitus. Kädetön, jalaton, seinälle nousee, uunille pääsee?

Kysymyksiä. 1. Kuinka kertomuksessa mainitulle ukolle ja mummolle oli käynyt? 2. Mitä ukko teki eräänä päivänä? 3. Minkälainen siitä tuli? 4. Kuinka lumipoika puhui? 5. Minne ukko vei lumipojan? 6. Millaiseksi tuli mummokin? 7. Kuinka mummo tahtoi tehdä lumipojalle hyvää? 8. Kuinka lumipoika valitti? 9. Mitä mummo sitten teki? 10. Mitä ukko ja mummo aamulla löysivät?

mummo	eit	takkaan	koldesse
kuolema	surm	rupeaa	algab
heiltä	nendelt	särkemään	valutama
tulossa	tulekul	valittaa	kaevata
hämmästy	hämmastus	lämpimäksi	soojaks
ratkesi	algas	jälkeen	järel
taatto	taat	pelti 6	pelt, kriska
ojensi	sirutas	pellin 6	peldi
iloissaan 27	oma röömus	maata	magada
olevan	olevat	läiskä	lomp
viluissaan 27	oma külmas	viisas	tark
riensi	ruttas	kädetön	käsitu
takka	kolle	jalaton	jalutu
takan	kolde (om. k.)	uuni	ahi

52. Joululyhde.

Pieni köyhä varpunen istui puun oksalla. Se värisi vilusta ja tirskutteli hiljaa. See ei jaksanut laulaa kovemmin, kun se oli niin nälissään.

Tiainen lensi varpusen luo. „Oletko nälissäsi?“ kysyi se.

„Tietysti olen nälissäni,“ vastasi varpusen.

„No, tule mukaan sitten!“ huusi tiainen. „Tule, niin saat kyllä ruokaa. Kaikilla pikku lintusilla on nyt yltäkyllin syötävää.“

Ja niin se lensi pois Päiväkummulle asti ja varpusen seurasi sitä. Siellä oli pihalla joululyhde, suuri keltainen kauralyhde kiinni seipäässä.

„Näetkö,“ tiukkui tiainen, „näetkö, miten täällä on ruokaa!“

Tiainen ja varpusen lensivät lyhteelle ja söivät jyväsiä minkä jaksoivat. Hetkiseksi he lakkasivat syömästä ja alkoivat viserrellä. He tahtoivat kiittää hyvästä ruuasta, ja he halusivat myös huutaa toisille pikku linnuille: „Tulkaa tänne, tulkaa tänne, täällä on ruokaa!“

Ja lintusia tuli yhä enemmän ja enemmän. Ne visertelivät ja pitivät iloa lyhteen ympärillä. Äsken olivat ne olleet nälissään ja viluiset. Nyt oli nälkä tipo tiessään ja niiden oli lämmin ja hyvä olla.

„Nyt saavat lintusetkin tietää, että on joulu,“ sanoi pikku Elli.

Kysymyksiä. 1. Mikä istui puun oksalla ja värisi vilusta? 2. Minkälainen oli varpusen laulu? 3. Mikä lensi varpusen luo? 4. Minkälainen vuorokeskustelu syntyi varpusen ja tiaisen kesken? 5. Mihin linnut yhdessä lensivät? 6. Missä oli joululyhde? 7. Onko teillä tapana panna talvella jouluyhdettä linnuille?

lyhde	vihk, kubu	tiainen	tihane
varpusen	varblane	tietysti	möistagi
tirskutteli	kihistas	mukaan	kaasa
hiljaa	tasa, vaikselt	yltäkyllin	rikkalikult
kovasti	kövasti	syötävää	söödavat
nälissään 27	näljane	kumpu	kink

asti 22	saadik	ruoka	toit
seurasi	järgis, jälgis	ruuat	toidud
keltainen	kollane	halusivat	soovisid
kaura	kaer	äsken	hiljuti, äsja
seiväs	teivas	vuorokeskustelu	kahekõne
kiittää	tänada	tapa	pruuk, komme

53. Puhuva paperipala.

Kerran oli kouluhuoneen lattialla paperipalanen. Ei kukaan oppilaista ollut sitä sinne heittänyt, mutta siellä se oli kuitenkin.

Opettaja tunnilla huomasi sen. Hän katsoi siihen pitkään ja sanoi sitten lapsille: „Ollaanpa oikein hiljaa ja kuunnellaan, mitä tuo paperipala tahtoo meille sanoa!“

Lapset alkoivat kuunnella. He olivat jännittyneitä ja niin hiljaa, ett'ei hiiren hivahdusta kuulunut.

Mutta paperipalanen oli edelleen paikallaan eikä kukaan kuullut sen sanovan mitään. Opettaja vain katseli kysyvästi oppilaitaan silmiin.

Vihdoin nousi muudan tyttö pulpetistaan. Hän astui äänettömästi paperipalan luokse, otti sen käteensä ja vei nopeasti paperikoriin.

„No, mitäs nyt?“ kysyi opettaja hymyillen.

„Minä kuulin, mitä paperipalalla oli sanomista,“ vastasi tyttö. „Se kuiskasi hiljaa korvaani, miksi en vie sitä pois.“

Kaikki lapset alkoivat ääneen nauraa. He ymmärsivät nyt kaikki paperipalan puheen. Ymmärrätkö sinäkin?

puhuva	kõnelev	pitkään	kaua
kouluhuoneen	koolitoa	ollaanpa	ollakse aga
paperipalanen	paberitükike	hiljaa	tasa
heittänyt	visanud	kuunnellaan	kuulatatakse

jännittyneitä	põnevil	paperikoriin	paberikorvi (sisseütl. k.)
hivahdusta	kahinat	hymyillen	naeratelles
edelleen	edasi	kuiskasi	sosistas
vihdoin	viimati	ääneen	valjusti
pulpetistaan	oma puldist	puhe	kõne, jutt
äänettä	hääletult	puheen	kõne, jutu

54. Auringon säteet.

Aurinko nousi ja säteili kirkkaasti. Yksi säde tuli leivosen luo. Leivonen pyrähti pesästään korkealle ilmaan ja lauloi: „Tiri, liri luu, on kaunis toukokuu!“

Toinen säde tuli jäniksen luo ja herätti sen. Se hieroi ensin toista silmänsä ja sitten toista ja juoksi niitylle. Siellä se etsi nuorta heinää.

Kolmas säde tuli kanakoppiin. Silloin kukko lauloi: „Kukko kiekuu!“ Kanat hyppäsivät orreltaan, kaakattivat pihalla, etsivät ruokaa ja jokainen muni pesäänsä.

Neljäs säde tuli mehiläisen luo. Se ryömi pesästänsä, lensi pajun kukkaan ja keräsi hunajaa pesäänsä.

Viides säde lämmitti peltomiehen jyvää. Se alkoi kasvattaa juurta ja lehteä.

Kuudes säde hyppeli lammen pinnalla, lämmitti veden ja vesi sanoi lapsille: „Tulkaa polskuroimaan!“

Seitsemäs säde tunkeutui kuusen kuoren alle, lämmitti, lämmitti. Kuusi alkoi kukkia ja lapset poimivat monta kaunista kuusen kukkaa.

Kahdeksas säde tuli laiskurin vuoteelle ja sanoi: „Nouse!“ Mutta laiskuri käänsi kylkeä ja kuorsasi vain. Hänelle ei edes auringon säde mitään voinut.

kirkkaasti	heledasti	pesästään	31	oma pesast
leivosen	lõokese	ilmaan		õhku
pyrähti	tõusis parinal	herätti		äratas

ensin	esmalt	keräsi	kogus
etsi	otsis	hunajaa 13	mett
kanakoppiin	kanakongi (sisseütl. k.)	lämmitti	soojendas
kukko	kukk	lampi 6	väike järv
orreltaan	oma õrrelt	lammen 6	väikese järve
jokainen	igaüks	polskuroimaan	pladistama
mehiläisen	mesilase	tunkeutui	tungis
ryömi	roomas	kukkia	õitseda
kukkaan	õiesse	kuorsasi	norskas

55. Kesävieraat tulevat.

Varpuset ja kottaraiset.

„Alkaapa olla jo lämmin päivällä,“ visersi varpus-emo. „Kesä on pian ovella.“

„Olet oikeassa,“ sanoi isävarpunen. „Vanhat tutut kesätoverimme ovat varmaan pian jälleen täällä.“

„Mutta mitähän kottaraiset tuumivat, kun näkevät, että me asumme heidän talossaan?“ kysäisi emo hiukan huolestuneena.

„Sen asian minä kyllä pian selvitän,“ nauroi isävarpunen. „Minä kirjoitan vain paperilapulle: Vuokrattu, ja naulaan sen pesämme seinälle. Tekisipä mieleni nähdä, mitä asiaa heillä silloin on tähän taloon.“

Kun varpuspari parhaallaan jutteli keskenään, kuului äkkiä pitkä vihellys. Se oli kuin huilun helkähdyks. Sen jälkeen kaikui ilmasta voimakas viserrys ja jälleen vihellys.

Kottaraiset olivat saapuneet. Kaksi niistä liiteli alemma ja asettui läheiseen haapaan.

Toinen huudahti: „Katso, täällä on vanha kotimme! Tuolla ovat vanhat koivut, tuossa tutut piha-poppelit ja puiden välistä vilkkuu järvi. Täällä on tuhat kertaa kauniimpaa kuin siellä vieraan maan

hehkuvassa auringon paahteessa, mistä tulemme. Mutta mitä näenkään! Kuka on uskaltanut majoittua pesäämme omin lupinsa? Varpuset! Hyi teitä. Nyt heti tiehenne sieltä! Tämän pesän on minun isäni rakentanut ja minä olen sen perinyt.“

Syntyi taistelu. Ukkovarpusen höyhenet pölisivät pahasti. Se huusi ja torui. Mutta äkisti oli varpusten lähdeittävä ja jätettävä pesä sen laillisille omistajille.

Kauas ne eivät kuitenkaan poistuneet. Ikkunan vourilaudan ja seinän väliin ne rakensivat itselleen suojaista pesän.

Leivot ja pääskysel.

Eräänä päivänä kuului taas viserrystä ilmasta. Oli saapunut uusia vieraita. Mutta ne olivat niin korkealla ilmassa, että näyttivät kukin vain pieneltä pisteeltä.

„Hei! Nyt on leivonen tullut,“ sanoi ukkovarpunen kuullessaan laulun. „Sen väen kanssa olemme aina hyvin sopineet.“

Leivonen lensi pellon kohdalle ja heläytti riemuvirtensä toukotyössä ahertaville miehille. Nämä alkoivat tiirailla pilviä kohti ja sanoivat toisilleen: „Korkealtapa se leivonen lauleleekin, kesä on kohta käsissä.“

Muutamana aamuna kuului räystäältä tuttu liverrys.

„Nyt ovat vanhat vieraamme tulleet!“ huuteli Laina pihalla äidilleen. „Katso, äiti, navetan räystäälle!“

„Kutka ovat saapuneet?“ uteli ikkunan vuorilaudalla päivää paistatteleva ukkovarpunen emolta.

Mutta hän sai jo vastauksen Lainan huudahduk-
sista: „Tervetuloa rouva ja herra pääskynen vanhaan
kotiinne!“

Harmissaan hän kuunteli pääskysten vastaavan:
„Kiitoksia! Olemme saapuneet onnellisesti perille
vanhaan, rakkaaseen pesäämme. Meillä näkyy olevan
täällä hyviä naapureitakin.“ Ja samassa pääskyset
nyökkäsivät ystävällisesti varpusille.

Ukkovarpunen murisi: „Tämä alkaa jo harmit-
taa. Joka päivä tulee uusia ja uusia muuttolintuja.
Kukaan ei välitä enää ensinkään meistä. Toista oli
talvella.“

Mutta varpusemo lohdutti: „Älä ajattele sitä!
Sinäkin olet iloissasi, kun ne kaikki ovat saapuneet
ja tuoneet kesän tullessaan. Ajattelepas, että pian
saamme punaisia kirsikoita, meheviä toukkia, suloista
sadetta ja lämmintä auringon paistetta.“

kottaraiset	musträstad	paahteessa	kõrvetuses [tuda
ovella	uksel	majoittua	korterisse paigu-
tuttu 6	tuttav	tiehenne	oma teele
tutut 6	tuttavad	taistelu	võitlus
kesätoverimme	meie suviseltsilised	höyhenet	suled
varmaan	kindlasti	põlisivät	keerlesid
huolestuneena	murelikult	laillisille	seaduslikele
vuokrattu	üüritud	kauas	kaugele
parhaallaan	parajasti	poistuneet	eemaldunud
vihellys	vilistamine	vuorilaudan	voodrilaua
huilun	flöödi, vile	väliin	vahahe
helkähdys	helahtus, kõlahtus	itselleen	endile
voimakas	võimas, tugev	leivo	lõo
liiteli	liugles, lendles	ilmasta	õhust
alemma	allapoole	kukin	igauks
haapaan	haavasse e. haaba	piste	punkt
pihapoppelit	õueaplid	pisteeltä	punktilt
puiden	puude	leivonen	lõoke
välistä	vahelt	heläytti	kõlahtas
hehkuvassa	hõõguvas	riemuvirtensä	oma rõõmulaulu

ahertaville	agarasti töötavaile	ensinkään	ei sugugi
tiiraila	tiirelda	lohdutti	lohutas
räystäältä	räästalt	ajattelepas	44 mõtle
uteli	küsis uudishimulikult	kirsikka	kirss
tervetuloa	tere tulemast	kirsikoita	kirsse
harmissaan	meelehärmis	meheviä	mahlakaid
nyökkäsivät	noogutasid	toukka	tõuk
harmittaa	pahandada	toukkia	tõukusid e. tõuke
välitä	hooli	suloista	mõnusat

56. Oivallinen maalari.

Pikku Anna-Liisa oli käynyt talven kuluessa niin kalpeaksi ja väsyneeksi, että toin tuskin jaksoi leikkiä toisten lasten kanssa. Mutta sitten tuli kesä, ja Anna-Liisa sai matkustaa maalle isoäidin luo.

„Kuinka oletkaan kalpea, rakas lapsi!“ sanoi isoäiti, kun hän näki Anna-Liisan. „Sinä olet varmaankin kipeä? Mutta odotapa vaan, kyllä pian paranet! Kiltti Mansikki voi kyllä maalata poskesi punaisiksi?“ Anna-Liisa tuumaili itsekseen: „Mikä se sellainen Mansikki lienee, joka voi maalata poskeni punaisiksi?“

Illalla isoäiti sanoi: „Tulepas, nyt menemme Mansikin luo.“ Sitten he menivät. Tiellä kasvoi kauniita apilaita. „Poimi niitä Mansikille, niistä se pitää oikein paljon,“ sanoi isoäiti Anna-Liisalle, ja tyttö keräsi suuren kimpun apilaita.

Anna-Liisapa hämmästyi, kun isoäiti vei hänet navettaan. „Mutta emmekö me menekään Mansikin luo?“ hän kysyi ihmetellen. „Tuossa Mansikki seisoo,“ sanoi isoäiti osoittaen suurta ruskeaa lehmää, joka Anna-Liisalle ammuu: ammuu! ammuu!

„Mutta, isoäiti, sinäpä osaat laskea leikkiä,“ sanoi Anna-Liisa. „Eihän lehmä osaa minun poskiani maalata punaisiksi!“ — „Saammepa nähdä,“ sanoi isoäiti

ja sitten hän alkoi lypsää lehmää. Anna-Liisa sai juoda kupillisen lämmintä maitoa. Hyvälle maistui tytöstä maito, ja Mansikki söi myöskin halukkaasti Anna-Liisan tuomat apilaat.

Joka aamu ja joka ilta Anna-Liisa meni isoäidin kanssa navettaan, jossa hän aina sai suuren kupillisen maitoa. Anna-Liisa puolestaan vei aina Mansikille tuoreita apilaita. Välistä hän vei myöskin leipää ja suoloja, sillä lehmät pitävät niistäkin paljon.

Kesä kului loppuun. Arvaatteko, millaisiksi Anna-Liisan posket olivat muuttuneet? Ne olivat käyneet pyöreiksi ja punaisiksi. „Katsopas nyt,“ sanoi isoäiti, „miten Mansikki hyvällä ja voimakkaalla maidollaan on maalannut poskesi punaisiksi.“ Anna-Liisan täytyi nauraa. Nyt hän ymmärsi, mitä isoäiti tarkoitti, sanoessaan Mansikin maalaavan hänen poskensa punaisiksi.

Iloisena ja terveenä lähti Anna-Liisa takaisin isän ja äidin luo.

oivallinen	tubli	keräsi	korjas
maalari	maaler	osoittaen 38	tähendades
kalpeaksi	kahvatuks	ruskea	ruske, pruun
töin tuskin	vaevalt	kupillisen	tassi (om. k.)
isoäiti	vanaema	maistui	maitses
varmaankin	vististi	halukkaasti	himukalt
odotapa	oota aga	puolestaan 31	oma poolest
maalata	maalida, värvida	välistä	mõnikord
poskesi	sinu põski	suola	sool
lienee	vist on	pyöreiksi	ümmargusteks
apila	ristikhein		

57. Muistatko?

Muistatko, muinen kun marjassa käytiin, ahosilla istuttiin ja leikkiä lyötiin? —
Päivä se paistoi ja pienet kukat loisti,

kukatkin ne ketosilla iloamme toisti.
 Linnut ne lauleli metsien päällä,
 meistä ne lauloivat siellä ja täällä.
 Toisinaan, kun tuli koleammat ilmat,
 satehiset viikot ja ankarammat kylmät,
 niin tupa oli lämmin ja kamari oli kaunis,
 kamarissa maito ja voileipä valmis.

muisto	mälestus	keto	rohuma
muistaa	mäletada	ketonen	rohumaake
muistatko	kas mäletad	iloamme	meie ilu, rõõmu
muinen = muinoin	muiste	toistaa	korrata
aho	sööt, -i	toisinaan	vahel, mõnikord
ahonen	söödike	sateinen	sajune
leikki	mäng	viikko	nädal
kukka	lill	ankara	vali
loiste	sära, hiilgus	kamari	kamber, tuba
loistaa	särada		

58. Hyvä sopu.

Oli kerran kolme perhosta, valkoinen, punainen ja keltainen. Ne leikkivät päivänpaisteessa, lentelivät kukasta kukkaan eivätkä väsyneet, sillä niillä oli mielestään niin hauskaa.

Silloin alkoi sataa, ja pienet perhoset kastuivat. Ne tahtoivat lentää kotiin, mutta ovi oli kiinni. Niiden täytyi jäädä ulos sateeseen, ja ne kastuivat kastumistaan.

Silloin ne lensivät tulppaanin luo ja sanoivat: „Kiltti tulppaani, avaa kupusi hiukkasen, että voisimme lentää sisään sateen suojaan!“

„Keltaiselle ja punaiselle voin avata, mutta valkoisesta en pidä,“ sanoi tulppaani.

Silloin sanoivat punainen ja keltainen perhonen:

„Koska et huoli valkoisesta veljestämme, emme mekään tahdo tulla luoksesi.“

Mutta satoi satamistaan. Silloin ne lensivät liljan luo ja sanoivat: „Kiltti lilja, avaa kupusi, kastumme vallan läpimäriksi!“

Mutta lilja sanoi: „Valkoisen otan mielelläni, se on saman näköinen kuin minäkin, mutta toisista en huoli!“

Silloin valkoinen perhonen sanoi: „Koska et huoli veljistäni, en minäkään tahdo tulla luoksesi. Mieluummin kastumme kaikki, kuin jätämme toverin pulaan.“

Ja perhoset lensivät edelleen. Mutta pilven takaa oli aurinko kuullut, että pienet perhoset pitivät niin paljon toisistaan ja olivat niin uskollisia toisilleen. Se ajoi sateen pois, paistoi kirkkaasti jälleen ja kuivatti kolmen pikku siskosen siivet. Sitten ne taas lentelevät iloisina.

sopu	leplikkus	pulaan	kitsikusse
perhosta	liblikat	toisistaan	üksteisest
tulppaani	tulp, -i	toisilleen	üksteisele
suoja	kaitse, vari	kirkkaasti	heledasti
suojaan	varju (sisseütl. k.)	sisko	õde
lilja	liilia	siskosen	õekese
mieluummin	meelsamini		

59. Mitä koira kertoi eläinten kuninkaalle.

Eläinten kuningas leijona kutsui kerran kaikki eläimet eteensä. Koira murisi hänelle.

„Sinä uskollinen koira, mitä sinulla on sanomista?“ tiedusteli leijona. „Alituisesti sinä haukut isäntäsi ovella.“

Koira vastasi: „Uskollinen kyllä olen, herra kuningas. Häpeän kettua, sukulaistani. Susi, riita-

veljeni, minua suututtaa. Sukulaisteni vuoksi kuulun petoeläimiin. Kuitenkin olen uskollisin kaikista kotieläimistä. Olen ihmisen uskollisin palvelija. Vartioitsen hänen kartanoansa. Metsässä etsin hänelle saalista. Kylmimmissä maissa vedän hänen rekeänsä.

Meitä on monta erinäköistä veljeä. Syliskoira on välistä niin pieni kuin rotta. Verikoira on joskus vasikan kokoinen. Susikoiralla on terävä kuono. Rakkikoiralla on tylppä kuono. Mäyräkoiralla on lyhyet jalat. Villakoiralla on villainen karva. Me olemme viisaimmat eläimet. Meillä on tarkin vainu. Haistilla tunnemme jalan jäljen. Opimme monia temppeja ihmisten hyödyksi. Usein olemme pelastaneet lapsia, jotka ovat veteen pudonneet.

Palvelinpa kerran miestä, joka talvella eksyi. Tuli pyryilma, joka hautasi hänet syvään lumen alle. Sinne hän kyllä olisi paleltunut. Mutta minä paneusin maata hänen rinnallensa, joka siitä pysyi lämpimänä. Haukuin kaikin voimin. Viimein saapui sinne ihmisiä. He veivät isäntäni lämpimään tupaan.“

Leijona nyökäytti päätään tyytyväisenä: „Uskollista palvelijaa ei saata kullalla palkita.“

kertoi	jutustas	joskus	mõnikord
eläinten	loomade	kuono	koon
leijona	lövi	tylppä	tõmp
tiedusteli	päris järele	tarkin	täpsaim
alituiseesti	alaliselt	vainu	haistmismeel
häpeän	häbenen	palvelinpa	teenisin
riitaveljeni	minu riiuveli	pyry	lumetuisk
suututtaa	vihastab	hautasi	mattis
petoeläin	metselajas	paleltunut	külmunud
uskollisin	truim	paneusin	heitsin, panin
vartioitsen	valvan	nyökäytti	noogutas
syliskoira	sülekoer	tyytyväisenä	rahuldatuna
rotta	rott	palkita	tasuda

60. Mitä kissa kertoi eläinten kuninkaalle.

Kissa köyristi naukuen selkäänsä leijonan edessä. „Herra kuningas, minä olen likeinen sukulaisesi. Me molemmat olemme kissan sukua, joka saattaa vetää kyntensä piiloon. Kaikista eläimistä on meidän suvullamme parhaat aseet. Sentähden jo luonteeltanikin olen oikea petoeläin.

Varo itseäsi, lintu, joka siementä maasta noukit! Varo itseäsi, hiiri, joka reiästäsi tirkistelet! Minä väijyn sinua! Kyyristyn. Loikkaan. Isken kynteni niskaa si armahtamatta. Semmoinen on minun oikea haluni. Tapan kaikki, jotka ovat minua heikommatt.

Ihmisen palveluksessa olen kuitenkin kesyttynyt. Hän silittelee säkenöivää selkääni. Minä nukun hänen polvellansa. Vartioitsen hänen aittaansa. Kauniit poikaseni leikkivät hänen lastensa kanssa. Hän kiittää siisteyttäni. Kun kissa pesee silmiänsä, silloin saadaan vieraita.

Mutta eipä pahaa sisuani hyvyys muuta. Olen julma. Olen viekas. Saatan hylätä parhaan ystäväni. Saatan kynsiä sitä kättä, joka äsken minulle ruokaa antoi.“

Leijona pudisti närkästyneenä pitkää harjaansa. „Mene, kissa! Ulkomuotosi on kyllä kaunis. Mutta sisusi on paha. Ennemmin olkoon ruumiini ruma kuin sydämeni häijy.“

köyristi	köverdas	luonne	karakter, loomus
naukuen 38	näugudes	luonteeltanikin	minu karakteriltki
likeinen	lähedane	varo	vaata ette
suku 6	sugu	reikä	auk
suvullamme 6	meie sool	reiästäsi	sinu august
paras	parim	väijyn	varitsen
parhaat	parimad	kyyristyn	küürutan
aseet	sōjariistad	loikkaan	jooksen hüpates

isken	löön	siisteyttäni	minu puhtust
niskaasi	sinu kuklasse	hyvyys	häädus
armahtamatta	halastamatult	julma	julm
semmoinen	selline, niisugune	hylätä	maha jätta
heikommat	nõrgemad	pudisti	rhaputas
kesyttynyt	taltunud	närkästyneenä	pahameelselt
säkenöivää	sätendavat	ulkomuotosi	su väline kuju
vartioitsen	valvan	häijy	tige

61. Mitä hevonen kertoi eläinten kuninkaalle.

Hevonen hirnui.

„Minä olen kotieläimistä ylevin. Olen kaunis. Olen väkevä. Olen kärsivällinen. Olen oppivainen. Olen ihmisen hyödyllisin palvelija useimmissa maissa. Hän naulaa kavioihini rautaiset kengät. Hän täyttää patjansa jouhillani. Minä vedän hänen kuormansa. Hän ratsastaa selässäni.

Usein lyöpi herrani minua armahtamatta. Silloin on uskollinen mieleni suruissaan ihmisen kiittämättömyyden tähden.“

Leijona kiitti hevosen ylevyyttä. „Miksikä sinä, joka olet niin väkevä, kärsit ihmisen kovuutta?“

„Herra kuningas, minä tiedän tarkoitukseni. Jumala on pannut minut palvelijaksi maan päälle. Useat ihmiset rakastavat minua suuresti. He hoitavat minua hyvänä kumppaninansa. Minä tunnen herrani äänen. Minä syön leipää hänen kädestänsä. Näin hänen hoitonsa on minun palkkani.“

ylevin	õilsaim, ülevaim	suruissaan 27	oma mures
kärsivällinen	kannatlik	kiittämättömyyden	tänamatuse
hyödyllisin	kasulikem	tähden	tõttu
useimmissa	enamais	ylevyyttä	ülevust
kavio	kabi	kovuutta	valjust
patjansa	oma padja	tarkoitus	otstarve
jouhi	jõhv	tarkoitukseni 31	minu otstarvet
ratsastaa	ratsutab	kumppaninansa	oma seltsilisenä
lyöpi 34	lööb	näin	nii, nõnda

62. Mitä lehmä kertoi eläinten kuninkaalle.

Härkä mylvi.

„Katsopa minuakin, herra kuningas! Sukuani, jolla on sarvet, sanotaan siitä syystä sarvieläimiksi.

Me olemme märehtiviä eläimiä. Me pureskelemme kahdesti ruohon, jota syömmе. Me kuljeskelemme karjana laitumella. Olen ehkä vähän kömpelö. Kenties pidät minua tyhmänäkin. Mutta jäykkä kuormanvetäjä minä olen.

Lihani on ihmisille voimakasta ruokaa. Vuotani parkitaan nahaksi. Sarvistani tehdään kampoja.

Lehmäni hyvästä maidosta saadaan kermaa. Siitä saadaan viiliä. Siitä kirnutaan voita, jota lapset niin mielellään leivälleen levittävät.

Vanhimman tyttäreni nimi on hieho. Nuorempi lapseni on vasikka.

Älä ärsytä minua, herra kuningas. Silloin pusken käyrillä sarvillani.“

Leijona nyökäytti leikillisesti päätään. „Ihminen sanoo sitä, joka on uppiskainen, härkäpääksi. Rehellinen otus sinä kuitenkin olet.“

mylvi	möirgas	kermaa	koort
sukuani	minu sugu (os. k.)	viiliä	koorega hapupiima
märehtiviä	mäletsejaid	hieho	lehamullikas
kahdesti	kahekordselt	ärsytä	eruta, ärrita
kömpelö	kohmakas	käyrä	köver
kenties	võib-olla	käyrillä	köverate
tyhmänäkin	rumalanagi	nyökäytti	noogutas
jäykkä	kange	leikillisesti	naljatavalt
voimakas	tugev	uppiskainen	kangekaelne
vuotani	minu nahk	rehellinen	aus
kampa	kamm	otus	loom
kampoja	kamme		

63. Mitä lammas kertoi eläinten kuninkaalle.

Lammas määkyi.

„Minäkin olen märehdivä eläin. Isääni, jolla on sarvet, sanotaan jääräksi. Äitini nimi on uuhi. Lap-
seni nimi on karitsa. Minä olen turvaton eläin, joka
ei tee vastarintaa teurastettaessakaan. Siitä syystä
Vapahtajaamme Jeesusta sanotaan Jumalan karit-
saksi.

Minä olen ensimmäisiä eläimiä, joita ihminen on
kesyttänyt. Sentähden sanotaan jo Aapelia, Aatamin
poikaa, lammasten paimeneksi.

Minusta on ihmiselle paljon hyötyä. Hän keritsee
minulta villan, jonka sitten langoiksi kehittää. Lan-
goista kudotaan monenlaisia kankaita, joista sitten
saadaan lämpimiä vaatteita. Niistä kudotaan myös
pehmeitä sukia. Nahoistani tehdään turkkeja. Lihan-
tani tulee hyvää ruokaa.“

Leijona vastasi ystävällisesti: „Lauhkea sinä aina-
kin olet.“

jääräksi	jääraks	keritsee	niidab
uuhi	utt, emalammass	kehittää	ketrab
karitsa	tall	turkki	kasukas
turvaton	kaitsetu	turkkeja 13	kasukaid
teurastaa	tappa	lauhkea	pehme; tagasihoidlik

64. Mies ja sika.

Oli sunnuntaiamu. Lokalammikossa kesäaurinon
hohteessa röhötteli sika, katsellen kansaa, joka kulki
hänen ohitsensa kirkkoon. Kadehtien, sydän kivistäen
se katseli ihmisen jaloa, kaunista muotoa, muistellen
omaa harjastettua haamuansa. Vieläpä säteili muuta-
man ohikäyvän otsalta niin ankara loiste, että sian
katsanto siitä hämmästyen ammahti takaisin, ja

kovin se oli vihoissaan Jumalalle, joka ei myös häntä ollut ihmiseksi luonut. Kun se viimein oli kylliksi nupissut ja närissyt, se oikaisi koipensa, ummisti pienet kyynysilmänsä ja nukkui. Mutta kun se hetken päästä heräsi, makasi sen vieressä kumppani, eräs juomari, joka päissään oli kiirahtanut alas lammikkoon ja oli nyt tukehtumaisillansa lokaan. Sika huomasi hänen vaaransa, armahti häntä ja iskien torahampaansa miehen kaulukseen kiskoi hänet ylös kuuvalle maalle. Mutta tuon armotyön tehtyänsä se katsele miestä hetken, irvisti pahasti ja lausui: „Sinä kurja mies, onhan muotosi niin ruma, ett'en kauemmin ilkeä katsella.“ Niin sika lausui, läksi röhkien pois ja rupesi tonkimaan maata.

lokalammikossa	porilombis	nupissut	nurisenud
hohteessa	sätenduses, säras	närissyt	irisenud
röhötteli	röhkis	koipi	koib
kansaa	rahvast	ummisti	sulges
kadehtien	kadestades	kumppani	seltsiline
kivistäen	valutades	päissään	joobnuna
jaloa	suursugust	kiirahtanut	langenud
haamuansa	oma varju	tukehtumaisillansa	lämbumas
ankara	vali	iskien	lüües
loiste	sära, hiilgus	torahammas	kihv
katsanto	vaade, pilk	torahampaansa	oma kihva
ammahti	pörkas	ruma	inetu
vihoissaan 27	oma vihas	ilkeä	paha

65. Kunnioita isääsi ja äitiäsi.

Tämän vanhan kertomuksen ovat monet muut kertoneet ennen minua, mutta se sietää kuulla vieläkin kerran.

Oli mies ja vaimo, joiden luona asui vanha isä. Tämä oli heikko, harmaapää vanhus, jonka kädet vapisivat. Vaivoin hän sai pysymään käsissään mitään

esinettä. Kun hän syödessään vei lusikkaa suuhunsa, niin läikkyi siitä ruokaa, joka sitten valui hänen vaatteilleen.

Siitä olivat mies ja vaimo hänelle vihaisia. He olivat kovasydämisiä ihmisiä. He toruivat vanhusta alinomaa ja uhkasivat panna hänet syömään porhaitten kanssa, joll'ei hän herkeäisi valuttamasta ruokaa vaatteilleen.

Minkä vanhus taisi, vaikka miten olisi koettanut! Viimein asetettiin hänet syömään loukkoon, jonne hänelle annettiin penkille puupurtilo.

Vanhuksen mieli kävi alakuloiseksi. Tuntui raskaalta joutua vanhoilla päivillään näin halveksituksi ja kokemaan omien lastensa kovasydämisyttä ja kiittämättömyyttä. Mutta hän istui äänettömänä loukossaan ja vuodatteli salaa kyyneliä. Ei kukaan huomannut niitä, kun ne vierivät hänen ryppyisiä poskia myöten valkoiselle parralle.

Ainoastaan Jumala näki vanhuksen surun ja ihmisten sydämen kovuuden, ja hän nöyryytti sydämettömät.

Eräänä päivänä istui vanhus tavallisuuden mukaan loukossaan. Mies ja vaimo istuivat pöydän ääressä, ja lattialla heidän nelivuotias poikansa vuoleskeli puupalikkaa.

„Mitä sinä siitä palikasta teet, poikasi? Hevosta varmaankin?“ puheli hänelle isä.

„Enpä teekään hevosta!“ vastasi poika. „Teen tästä purtilon.“

„Porsaalleko?“ kysyi isä.

„Enpä teekään porsaalle, vaan isälle ja äidille. Kun tulette vanhoiksi, pääsette loukkoon syömään tästä niinkuin isoisäkin.“

Mies ja vaimo katsahivat säikähtäen toisiinsa,

ja Jumala valaisi heidän mielensä. He huomasivat suuren syntinsä ja kiittämättömyytensä, ja heidän omatuntonsa sanoi heille: „Niinkuin te olette halveksineet isäanne vanhana, niin teidänkin lapsenne halveksivat teitä, kun tulette vanhoiksi.“

Itkien he menivät vanhan isän luo, syleilivät häntä ja sanoivat: „Anna anteeksi, että olemme niin rikkoneet sinua vastaan. Tästä lähtien syöt sinä pöydän ääressä, ja sinulla on oleva siinä kunniasija. Sillä nyt tiedämme, ett’ei koskaan saa unohtaa pyhää ja kaunista neljättä käskyä: „Kunnioita isääsi ja äitiäsi, että menestyisit ja kauan eläisit maan päällä.““

kunnioita	austa	halveksituksi	pölatuks
joiden	kelle	kokemaan	kogema
heikko	nörk	kovasydämisyttä	kövasüdamlikkus
harmaapä	hallpää	kiittämättömyyttä	tänamatust
vaivoin	vaevaliselt	vuodatteli	laskis voolata
esinettä	asja	ryppyisiä	kortsulisi
läikkyi	loksus	parralle	habemele
valui	valgus	kovuuden	valjuse
toruivat	tõrelesid	nöyryytti	alandas
alinomaa	alatas	vooleskeli	voolis
uhkasivat	ähvardasid	puupalikkaa	puupulka
herkeäisi	lakkaks	purtilon	küna (om. k.)
taisi	võis	katsahtivat	vaatasid
koettanut	katsunud	säikähtäen	ehmudes
loukkoon	nurka	halveksineet	põlanud
jonne	kuhu	rikkoneet	eksinud
puupurtilo	puuküna	kunniasija	aukoht
alakuloiseksi	nukrameelseks	menestys	kordaminek, edu

66. Koti.

Minulla on pieni koti, jota rakastan enemmän kuin mitään muuta paikkaa maan päällä. Isäni taloa en saata milloinkaan unhoittaa. Siellä olen kotonani. Siellä parhaiten viihdyn. Enkö tuntisi tietä ja verä-

jätä? Enkö muistaisi taloa ja tupaa? Kaikki on minulle niin tuttua. Näitä portaita usein olen astunut. Tämän oven usein olen avannut. Olen katsellut ikkunasta pihalle. Olen lämmitellyt takkavalkean loistossa. Olen syönyt pöydässä. Olen maannut vuoteella. Tunnen joka kiven ja polun. Siellä en eksyisi, en yön pimeydessäkään.

Usein olin mukana, kun hevosia kaivolla juotettiin. Usein saatoin lehmiämme laitumelle. Usein nauroin Mustille, kun se oravata haukkui. Muistan vielä pihlajan, marjoista punertavana, ja koivun, jossa leppäkerttu tavantakaa lauloi. Kesällä olen mansikoita aholla poiminut. Talvella olen siellä mäkeä laskenut. Silloinpa oli iloa, kun jää suli järvestä ja pääsimme veneellä soutelemaan. Syksyllä taas lentää kiidätimme kuin lintuset eteenpäin kirkkaalla jäällä.

Vähätpä siitä, onko kotini ollut rikas tai köyhä. Olen siellä elänyt onnellisena. Siellä on lämmin ja hyvä olla; vaatetta ja ruokaa, hoitoa ja rakkautta olen siellä saanut. Siellä olen lapsesta asti kasvanut. Siellä on isäni tehnyt työtä. Siellä on äitini mulle laulanut kauniita laulujaan. Iltasilla, maatapannessamme, kuulin äitini rukoilevan: „Hyvä Jumala, tee lapsestani hyvä ihminen!“ — Jo pienoisenä opetti äiti minuakin rukoilemaan.

Niin, tiedänhän sen, että kaikki hyvyys on lahja taivaalliselta isältämme. Ja hänen hyviä ja siunattuja lahjojansa on tuo armas kotikin. Senvuoksi tahdon häntä kiittää ja ylistää kaiken elinaikani.

Näinhän siis kyllä tiedän rakastaa tuota pientä kotiani. Mutta en vielä oikein tiedä, miten rakastaa sitä suurta kotia, jota isänmaaksi sanotaan. Olen vielä niin pieni. En tunne sitä. En vielä tiedä,

miten sille rakkauttani osoitan. Mutta vähitellen tahdon sen oppia. Ja kun suureksi kasvan, tahdon tehdä työtä isänmaani hyväksi.

parhaiten	kõige paremini	kiidätimme	kiirustasime
viihdyn	viibin	eteenpäin	edasi
veräjätä	väravat	rakkaus	armastus
lämmitellyt	soojendanud	rukoilevan	paluvat
takka	kolle	pienoisena	lapsena
loisto	paiste, hiilgus	lahja	kingitus
polku	teerada	siunaus	õnnistus
leppäkerttu	lepalind	senvuoksi	seepärast
tavantakaa	sagedasti	elinaikani	minu eluaeg
aho	sööt, -i	osoitän	osutan
suli	sulas	vähitellen	vähehaaval

67. Ohoh kultaista kotia.

Lämmin paita liinainenkin
 oman äidin ompelema;
 vilu on vaippa villainenkin
 vaimon vierahan tekemä.
 Lämmin on emosen sauna
 ilman löylyn lyömättäkin;
 kylmäpä kyläinen sauna,
 vaikka löyly lyötäköhön.
 Korea kotoinen leipä,
 jos on täynnä tähkäpäitä;
 vihavainen vieras leipä,
 vaikka voilla voitakohon.

kultainen	kuldne	emonen	armas emake
lämmin	soe	vaikka	ehk küll, kuigi
paita	särk	löyly	leil
liinainen	linane	korea	tore
ompelus	õmblustöö	jos = vaikka	kui
ommella	õmmelda	tähkä	viljapää
vilu = viluinen	külm	vihavoida	kípitada
vaimo	naine	vihava	viha
vierahan = vieraan	võõra		

68. Savolaisen laulu.

Reippaasti.

K. Collan.

Mun muis-tuu mie-le - he - ni nyt su - loi-nen Sa - von-maa; sen

kan - sa kaik-ki kär - si - nyt ja on - ne - hen - sa tyy - ty - nyt, tää

ar - mas, kal - lis maal! Sen kan - sa kaik-ki kär - si - nyt ja on - ne - hen - sa

tyy - ty - nyt, tää ar - mas, kal - lis maa, tää ar - mas, kal - lis maal!

Jos kielin voisi kertoa
 näkönsä vanhat puut
 ja meidän vaarat virkkoa
 ja meidän laaksot lausua,
 sanella salmensuut.

Niin niistäpä useampi
 hyv' ois todistamaan:
 „Täss' Savon joukko tappeli
 ja joka kynsi kylmeni
 edestä Suomenmaan!“

Siis maat' en muuta tietää voi
 Savoia kalliimpaa
 ja mulle ei mikään niin soi
 kaikesta, minkä Luoja loi,
 kuin armas Savonmaa!

muistuu	tuleb meelde	hyv' = hyvä	hää
suloinen	mõnus	ois = olisi	oleks
tyytynyt	rahuldunud	todistamaan	tõendama
vaara	kõrge järsk mägi	täss' = tässä	siin
laakso	org	kynsi	küüs
salmensuu	väinasuu	maat = maata	maad

69. Eesti ma oon.

Eesti ma oon sekä eestiksi jään,
 kunnekka kalma mun peittävi pään.
 Eestiksi Luoja mun syntyä antoi,
 eestiksi äiti mun ilmoille kantoi,
 eestiksi ruokki mun maamoni rinta,
 eestinä poljin ma taattolan pintaa.
 Eesti ma oon sekä eestiksi jään,
 kunnekka kalma mun peittävi pään.

Eesti ma oon j. n. e.
 Eestien henkeä suoneni tykkii,
 eestien verta mun syömmeni sykkii,
 eestien kiel' yli huulteni raikuu,
 eestien miel' läpi aivoini kaikuu.
 Eesti ma oon j. n. e.

Eesti ma oon j. n. e.
 Tää nimi Eesti on auvoni oiva,
 lempeni leima ja ylläke voiva:
 vaikk' olis tarjona kulta ja maine,
 en nimeäin tätä kiellä mä vainen.
 Eesti ma oon j. n. e.

Eesti ma oon j. n. e.
 Kantaen eestien onnettomuutta,
 suojaten eestien onnea uutta.
 Eestien kanssa ma riemuan, huolen,
 eestien eestä ma hengin ja kuolen:
 Eesti ma oon sekä eestiksi jään,
 kunnekka kalma mun peittävi pään.

eesti = eestiläinen	eestlane	aivoini = aivojeni	minu ajude
ma = mä = minä	mina	tää = tämä	see
oon = olen	olen	leima	pitser
eestiksi = eestiläiseksi	eestlaseks	ylläke	ergutis
kunnekka = kunnes	kuni	voiva = voimakas	tugev
kalma	surm	vaikk' = vaikka	ehk küll
mun = minun	minu	olis = olisi	oleks
ruokki	toitis	tarjo	pakkumine
maamo = äiti	ema	maine	kuulsus
poljin	tallasin	nimeäin = nimeäni	minu nime
tykkii	tuksub	riemuan = riemuitsen	rõõmutsen
syömmeni = sydämeni	minu süda	huolen = huolehdin	hoolitsen
sykkii	tuksub	hengin = hengitän	hingän
raikuu	kõlab	kuolen	suren
kaikuu	kõlab		

70. Laulu.

Nouse, laulu, kai'u,
 nouse taivohon;
 rinnastamme poista
 murhe rauhaton!

Lohdutusta tuo,
 riemuella suo,
 lohdutusta tuo,
 riemuella suo!

Laulu voimallansa
 meitä innostaa,
 rakkauden työhön
 mielen nostattaa:

usko, toivoki
 siitä elpyvi,
 usko, toivoki
 siitä elpyvi.

nousta	tõusta, kerkida	suoda	sallida
nouse	tõuse, kerki	voima	võim, jõud
kaikua	kajada	innostaa	innustab
kai'u	kaja	työhön	tõösse
taivohon = taivaaseen	taevasse	nostaa	tõstab
rinnastamme	meie rinnast	toivo	lootus
poista	eemalda	toivoki = toivokin	lootuski
rauhaton	rahutu	elpyä	elustuda
lohdutus	lohotus	elpyvi = elpyy	elustub

71. Karjalan kunnaila.

Suomal. kansansävelmä.

Jo Kar - ja - lan kunnail - la leh - ti puu, jo Kar - ja - lan koi - vi - kot

tuuhettuu, käki kukkuu siellä ja ke - vät on. Vie sin - ne mun kaiho pohja - ton.

Ma tunnen vaaras ja vuoristovyös
 ja kaskies sauhut ja uinuvat yös
 ja synkkäin metsies aarniupuut
 ja siintävät salmes ja vuonojes suut.

Jo Karjalan kunnaille lehtii puu,
 jo Karjalan koivikot tuuhettuu,
 käki kukkuu siellä ja kevät on.
 Vie sinne mun kaiho pohjaton.

kunnas	kõrgustik
koivikko	kaasik
tuuhettuu	tiheneb
käki	kägu
kukkuu	kukub
kaihoni	minu igatsus
pohjaton	põhjatü
vaaras = vaarasi	kõrge järsk mägi
vuoristovyös = vuoristovyösi	sinu mäestikuvööd
kaskies = kaskiesi	sinu alede, kütiste
sauhu = savu	suits
yös = yösi	sinu ööd
synkkäin = synkkien	tumedate
metsies = metsiesi	sinu metsade
aarniupuut	ürgpuud
vuonojes = vuonojesi	sinu lahtede

72. Kaunis olet, synnyinmaa.

Nouse tuonne kunnahille,
 katso maatas kaunista,
 silmäele laakson pohjaan
 nurmen kukkaloistetta:
 näet, kuinka laine huuhtoo
 laakson rantaa vihantaa,
 siispä huuda alas laaksoon:
 kaunis olet, synnyinmaa,
 kaunis olet, synnyinmaa!

Katso, runsas ruis kuin huojuu,
 rikkautta uhkuua,
 heelmäpuill' on oksat täynnä
 antimia kauniita,
 kukkatarhat, nurmipellot
 metisinä lemuaa;
 siispä huuda yli peltoin:
 kaunis olet, synnyinmaa,
 kaunis olet, synnyinmaa!

Näätkös tuolla lehdikossa
 karjan ilonpitoa?
 Vesakosta tuolta kuulet
 paimentorven soittoa.
 Päivä paistaa taivahalta,
 maamme valon loiston saa;
 siispä huuda taivaan puoleen:
 kaunis olet, synnyinmaa,
 kaunis olet, synnyinmaa!

tuonne	sinna	heelmäpuill' = hedelmäpuilla	viljapuudel
maatas = maatasi	sinu maad	metinen = hunajainen	mesine
silmäele = silmäile	vaata	lemu	lõhn
huuhtoo	uhab	näätkös = näetkö	kas näed
runsas	rikkalik	paimen	karjane
ruis	rukis	torvi	pasun
huojuu	hõljub	taivahalta = taivaalta	taevast
uhkuua	tõotab	valo	valgus

73. Suomen laulu.

Kuule, kuinka soitto kaikuu,
 Väinön kanteleesta raikuu!
 Laulu Suomen on,
 laulu Suomen on!
 Kuule, hongat huokailepi,

kuule, kosket pauhailepi!
 Laulu Suomen on,
 laulu Suomen on!

Kaikkialla ääni kaikuu,
 kaikkialla kielet raikuu!
 Laulu Suomen on,
 laulu Suomen on!
 Sydäntä jos suotu sulle,
 murheess', ilossakin kuule
 Suomen laulua,
 Suomen laulua!

soitto	mäng	kaikkialla	kõikjal
kaikuu	kõlab	ääni	hääļ
Väinön = Väinämöisen	Vanemuise	suotu	antud
kantele	kannel	murheess' = mur-	
kanteleen	kandle	heessa	mures
raikuu	kõlab valjult	ilossakin	rõõmuski

74. Maamme.

Oi maamme, Suomi, synnyinmaa!
 Soi sana kultainen!
 Ei laaksoa, ei kukkulaa,
 ei vettä, rantaa rakkaampaa
 kuin kotimaa tää pohjoinen,
 maa kallis isien.

Sun kukoistukses kuorestaan
 kerrankin puhkeaa;
 viel' lempemme saa nousemaan
 sun toivos, riemus loistossaan,
 ja kerran laulus, synnyinmaa,
 korkeemman kaiun saa.

maamme	meie maa	sun = sinun	sinu
synnyinmaa	sünnimaa	kukoistukses =	
soi	kõla	kukoistuksesi	sinu õitsemise
laakso	org	kerrankin	kordki
laaksoa	orgu (os. k.)	viel' = vielä	veel
kukkula	kink	lempi	armastus
kukkulaa	kinku (os. k.)	lemmen	armastuse
rakas	armas	toivos = toivosi	sinu lootus
rakkaampaa	armsamat	riemus = riemusi	sinu rõõm
tää = tämä	see	laulus = laulusi	sinu laul
pohjoinen	põhine, põhi	kaiku	kõla
isien	isade	kaiun	kõla (om. k.)

75. Unkarin hymni.

Herra sa oot, kaikkivaltias, siunaa, suojaa meitä!
 Johdattakoon Luoja laupias Madjarkansan teitä!
 Täysin määrin kärsinyt on jo meidän maamme,
 suo jo, että viimein nyt onnen hetken saamme!
 Suo jo, että viimein nyt onnen hetken saamme!

Herra	Issand	suojella	kaitseda
sa = sä = sinä	sina	johdattakoon	tema juhatagu
oot = olet	oled	laupias	helde
kaikkivaltias	kõigevägevam	kansa	rahvas
siunata	õnnistada	kärsinyt	kannatanud

III. Grammatika.

1. Soome keeles on **vokaalid (ääntiöt): a, e, i, o, u, y, ä, ö.**

Tagavokaal **õ** puudub soome keeles. Selle asemel on **a, o, e** või **ie**.

Näiteid. Sana — sõna, poski — põsk, lehmus — lõhmus, vieras — vōõras.

2. Eesti kirjakeeles puuduvate **diftongide (kaksois-ääntiöiden) uo, yö, ie, äy, öy, eu** hääldamine sündigu korralikult!

3. Soome keeles on **konsonandid (kerakkeet): d, h, j, k, l, m, n, p, r, s, t, v, eng** ja aspiratsioon.

Soome laensõnus esinevad veel järgmised konsonandid: **b, g, f, š, z, ž.**

Eesti **b, d, g** on **helitud**, soome **b, d, g** on aga **helilised** häälikud.

4. Lahtine silp lõpeb vokaali või diftongiga (**kai-v**) — **kaev**), kinnine silp aga konsonandiga (**mies** — **mees**; **kaste'** — **kaste**, **ristimine**).

5. Soome keeles sõnade silbitamisel on maksvad samad juhised kui eesti keeleski.

Näiteid. Lap-si leik-ki, nau-roi ja i-loit-si aa-mus-ta il-taan. (Laps män-gis, nae-ris ja rōō-mut-ses hom-mi-kust õh-tu-ni.)

6. Häälikute astmevaheldus (astevaihtelu).

Soome keeles esinevad sõna sisehäälikud kas tugeval või nõrgal kujul. Seepärast eraldatakse ka soome keeles kaks astet: **tugev aste** (vahva aste) ja **nõrk aste** (heikko aste).

Tugev aste.	Nõrk aste.	Tugev aste.		Nõrk aste.	
kk	k	sukka	sukk	sukan	suka
pp	p	seppä	sepp	sepän	sepa
tt	t	aitta	ait	aitan	aida
nk	ng	lanka	lõng, niit, -i	langat	lõngad, niidid
mp	mm	kampa	kamm	kammat	kammid
nt	nn	ranta	rand	rannat	rannad
lt	ll	multa	muld	mullan	mulla
rt	rr	parta	habe	parran	habeme
p	v	tupa	saun, tare	tuvan	sauna, tare
lp	lv	halpa	odav	halvat	odavad
rp	rv	arpa	liisk	arvan	liisu
t	d	sota	sõda	sodan	sõja
ht	hd	tahtoo	tahab	tahdon	tahan
k	—	velka	võlg	velat	võlad
lke	lje	kulkea	kõndida	kuljen	kõnnin
rke	rje	tarken	välja kannatan	tarjeta	välja kannatada
hke	hje	rohkenen	julgen	rohjeta	julgeda
uku	uvu	puku	ülikond	pavun	ülikonna
yky	yvy	kyky	võime	kyvyt	võimed

7. Soome keeles on sõnarõhk esimesel silbil mitte üksi omades, vaid ka võõrsõnades (**botaniikka** — taime-teadus; **dentaali** — hammashäälik; **graniitti** — graniit).

8. Nimisõna (nimisana).

Pärisnimi (erisnimi).

Eesti
Tallinna
Ahvenanmaa
Imatra
Liisa
Polle

Üldnimi (yleisnimi).

eestiläinen — eestlane
pääkaupunki — päälinn
saari — saar
koski — kosk
tyttö — tütarlaps, tüdruk
hevonen — hobune

9. Omadussõna (laatusana).

Talo on korkea.
Kirkko on korkea|mpi.
Kirkontorni on korke|in.

Maja on kõrge.
Kirik on kõrgem.
Kirikutorn on kõrgeim.

10. Omadussõnade võrdlemine (vertailumuodot).

Algvõrre (perusaste).	Keskvõrre (voittoaste).	Ülivõrre (yliaste).
ahkera (usin)	ahkerampi	ahkerin
hauska (lõbus, õdus)	hauskempi	hauskin
huono (halb)	huonempi	huonoin
hyvä (hää)	parempi	paras, parhain
iloinen (rõõmus)	iloisempi	iloisin
köyhä (kehv)	köyhempi	köyhin
laiska (laisk)	laiskempi	laiskin
lämmin (soe)	lämpimämpi	lämpimin
paksu (paks)	paksumpi	paksuin
pieni (väike)	pienempi	pienin
puhdas (puhas)	puhtaampi	puhtain
rikas (rikas)	rikkaampi	rikkain
suuri (suur)	suurempi	suurin
tärkeä (tähtis)	tärkeämpi	tärkein
uusi (uus)	uudempi	uusin
vahva (tugev)	vahvempi	vahvin
vanha (vana)	vanhempi	vanhin

Märkus. Keskvärde tunnus ainsuse nimetavas käändes on **-mpi**. Ülivõrde tunnus on **-in**. (Vt. käänamist § 28!)

Käänded (sijat).

11. Nimetav (nimentö).

Ainsus (yksikkö).	Mitmus (monikko).
korkea kõrge	korkeat kõrged
ikkuna aken	ikkunat aknad

Märkus. Mitmuse nimetava käände tunnuseks on soome keeles **t**. Mitmuse nimetava käände saame, kui ainsuse omastavast **n** ära jätame (ainsuse omastav kääne on **n**-lõpuline) ja ta asemele kirjutame **t**.

12. Omastav (omanto).

pojan	poja		poikien	poegade
			poikain	poegade
maan	maa		maiden	maade
			maitten	maade
lapsen	lapse		lasten	laste

Märkus. Ainsuse omastav kääne soome keeles on **n-lõpuline**. Mitmuse omastava lõpud on **en, in, ten, den, tten**.

13. Osastav (osanto).

maata	maad		maita	maid
kirvestä	kirvest		kirveitä	kirveid
poikaa	poega		poikia	poegi
heinää	heina		heiniä	heinu

Märkus. Osastava käände lõpp ainsuses ja mitmuses on **ta, tä, a, ä**.

14. Sisseütlev (sisätulento).

1) kouluun	kooli		4) muihin	muudesse
2) työhön	töhe, töösse		5) kaikkiin	kõikidesse
3) huoneeseen	ruumi		6) oppilaisiin	õpilastesse

Märkus. Sisseütleva lõpp ainsuses on: 1) pikk vokaal + **n**; 2) **h—n** ja nende vahel sama vokaal, mis on **h** ees; 3) **seen** ja mitmuses: 4) **hin**; 5) **in**; 6) **siin**.

15. Seesütlev (sisäolento).

suuressa	suures		suurissa	suuris, suurtes
metsässä	metsas		metsissä	metsis, metsades

16. Seestütlev (sisäeronto).

suuresta	suurest		suurista	suurist, suurtest
metsästä	metsast		metsistä	metsist, metsadest

17. Alaleütlev (ulkotulento).

suurelle	suurele		suurille	suurile, suurtele
metsälle	metsale		metsille	metsile, metsadele

18. Alalütlev (ulko-olento).

suurella	suurel		suurilla	suuril, suurtel
metsällä	metsal		metsillä	metsil, metsadel

19. Alaltütlev (ulkoeronto).

suurelta	suurelt		suurilta	suurilt, suurteilt
metsältä	metsalt		metsiltä	metsilt, metsadelt

20. Olev (olento).

poikana	pojana		poikina	poegadena
jokena	jõena		jokina	jõgedena
kirkkona	kirikuna		kirkkoina	kirikutena
ihmisenä	inimesena		ihmisiinä	inimestena

Märkus. Soome olev kääne on tugevas astmes.

21. Saav (tulento).

kirkoksi	kirikuks		kirkoiksi	kirikuteks
puuksi	puuks		puiksi	puudeks
joeksi	jõeks		joiksi	jõgedeks
saareksi	saareks		saariksi	saarteks
ihmiseksi	inimeseks		ihmisiksi	inimesteks

22. Rajav.

Soome keeles puudub rajav kääne. Soome sisseütlev + saakka või asti on eesti rajav (polviin saakka = polviin asti — põlvini).

23. Ilmaütlev (vajanto).

kirkotta	kirikuta		kirkoitta	kirikuteta
puutta	puuta		puitta	puudeta

24. Kaasaütlev (seurato).

Mies meni metsään **koiri|ne|nsa** ja **pyssyi|ne|nsä**.
Illalla hän palasi **runsai|ne|saali|ne|nsa**. (Mees läks
metsa oma koeraga ja püssiga — koerte ja püssidega.
Õhtul ta tuli tagasi rikkaliku saagiga — rikkalikkude
saakidega.)

Märkus. Kaasaütleva lõpp on **ne**, millele nimisõnus
liitub **omandusliide** (koirinensa). Omadussõnust (runsaine)
jääb omandusliide ära.

Kaasaütlev on oma kujult mitmuses ja tähendab nii-
hästi mitmuse (koirinensa — oma koertega) kui ainsust
koirinensa — oma koeraga).

Kaasaütleva lõpp **-ga** esineb soome keeles iseseisva
sõnana **kanssa** (minun **kaussani** — minuga, sinun
kaussasi — sinuga, hänen **kaussansa** = **kaussaan** —
temaga, meidän **kaussamme** — meiega, teidän **kaussanne**
— teiega, heidän **kaussansa** = **kaussaan** — nendega).
(Vt. omandusliited § 31!)

25. Viisiütlev (keinonto).

Hän tekee työnsä **iloisin mielin**. (Ta teeb oma
tööd **rõõmsa meeli**.)

Märkus. Viisiütleva tunnus on **n**. Tema tarvitamine
on ainsuses (ainsuses on viisiütlev **omastava** sarnane)
haruldases. Mitmuses on **instruktiiv** (viisiütlev) täiesti
elujõuline.

26. Käänete iseäraldusi.

Soome **omastav**, aga eesti **missugune** kääne?

Lasten täytyy oppia odotta-
maan.

Sinun ei tarvitse pelätä.

Antakaa **lapsen** mennä!

Suokaa **hänen** mennä!

Sinun tulee...

Meidän sopii...

Minun kelpaa...

Minun on tapana...

Lastel on tarvis õppida oo-
tama.

Sul pole tarvis karta.

Laske **lapsel** minna!

Lubage **tal** minna!

Sul tuleb...

Meil sobib...

Mul kõlbab...

Mul on viisiks...

Minun on nälkä, jano,
ikävä, kiire, kylmä.
Uskon **sen**.
Tunnetko **tämän miehen?**
Jumalan kiitos!

Mul on nälg, janu, igav,
rutt, külm.
Usun **seda**.
Kas tunned **seda meest?**
Jumalale tänu!

Osastav.

Soomlane küsib: **mida see on?** Ja vastab seepärast:

Se on **ihmeellistä**.
Se on **mainiota**.
Se on **tavallista**.
Se on **mahdotonta**.
Se on **mahdollista**.

See on **imelikku**.
See on **toredat**.
See on **harilikku**.
See on **võimatut**.
See on **võimalikku**.

Soome **osastav**, aga eesti **missugune** kääne?

Karjalaiset ovat **hyviä laulajia**.
Lähteen vesi on **raikasta**.
Mänty on **koivua** korkeampi.
Mitä **miehiä** te olette?
Olemme **eestiläisiä**.
Minua jannottaa.

Karjalased on **hääd lauljad**.
Lättevesi on **värsk**.
Mänd on **koivust** kõrgem.
Mis **mehed** te olete?
Oleme **eestlased**.
Mul on janu.

Soome **sisseütlev**, aga eesti **missugune** kääne?

Alus vastaa **kysymyksiin**:
kuka? mikä?
Lue alusta **loppuun!**
Vieras herra katsoi **minuun**.
Se kynä ei ole kelvollinen
kirjoittamiseen.
Poika juoksi **naapuriin**.
En ole nähnyt sinua **kahteen**
viikkoon.

Alus vastab **küsimustele**:
kes? mis?
Loe algusest **lõpuni!**
Võõras härra vaatas **mind**.
See sulg pole kõlvuline **kirjutamiseks**.
Poeg jooksis **naabri poole**.
Pole näinud sind **kaks nädalat**.

Märkus. Soome sisseütlev + asti või saakka on eesti rajav. Ka ainult sisseütlev.

Olen aikunud viipyä Suo-
messa **syksyyn**.
Olin kävelemässä kello **vii-
teen**.
Olin tätini luona **juhannus-
iltaan asti**.

Olen kavatsenud viibida Soo-
mes **sügiseni**.
Olin jalutamas kella **viieni**.
Olin tädi juures **jaanilau-
päevaõhtuni**.

Soome seesütleb, aga eesti missugune kääne?

Hän asuu toisessa kerrok-
sessa.

Ta elab teisel korral.

Voi sulaa auringossa.
Ukon parta oli piimässä.
Olimme ristiäisissä.

Või sulab päikese käes.
Taadi habe oli hapupiimaga.
Olime varrudel.

Soome seestütlev, aga eesti missugune kääne?

Ukko vapisee vilusta.
Kiitoksia pitkästä kirjeestäsi!
Minä pidän hunajasta.
Äiti sai voista 5 kruunua.

Taat vabiseb vilu pärast.
Täna pika kirja eest!
Ma armastan mett.
Ema sai või eest 5 krooni.

Soome alaleütlev, aga eesti missugune kääne?

Vesi haisee tervalles.
Älä naura minulle!

Vesi lõhnab tõrvast.
Ära naera minu üle!

Soome alalütlev, aga eesti missugune kääne?

Olimme hyvällä (pahalla, ikä-
vällä) mielellä.

Olime hääs (pahas, nukras)
tujus (= meeles).

Olimme hyvällä (pahalla, ikä-
vällä) tuulella.

Olime hääs (pahas, nukras)
tujus.

Hevosella kynnetään peltoja.
Tavaroita myytiin 10%
alennuksella.

Hobusega küntakse põlde.
Kaupu müüdi 10% alandu-
sega.

Olimme kaupungilla.

Olime linnas, s. o. mitte
kodus.

Olimme kirkolla.

Olime kiriku juures, s. o.
mitte kirikus.

Soome alaltütlev, aga eesti missugune kääne?

Poika, nimeltä Otto, oli vilus-
tunut.

Poiss, nimega Otto, oli kül-
metunud.

Minulta puuttuu onnea.
Se tuntuu niin kummalliselta.

Mul puudub õnn.
See tundub nii imelik ole-
vat.

Maistuu hyvältä, tuntuu ko-
valta, näyttää sievältä,
kuuluu ihanalta...

Maitseb hästi, tundub olevat
kõva, näib olevat viisakas,
kuulub mõnusalt...

Soome olev, aga eesti missugune kääne?

Ihmisen suurimpana onnena
on omistaa hyvä koti.

Inimese suurimaks õnneks on
omada (evida) hää kodu.

Sinä päivänä, näinä aikoina,
keskiviikkona, viime vuon-
na, ensi viikkona...

Sel päeval, neil aegadel, kesk-
nädalal, läinud aastal, tule-
val nädalal...

Soome saav, aga eesti **missugune** kääne?

Tulin **vakuutetuksi**.
Ei lapsest ole **laulajaksi**.

Tulin **kindlale arvamusele**.
Lapsest pole **lauljat**.

Soome **viisiütlev**, aga eesti **missugune** kääne?

Paljain käsin, omin silmin,
kynsin ja hampain, avossa
suin, omin ehdoin, hehku-
vin poskin...

Paljaste kätega, oma silma-
dega, küünte ja hammas-
tega, ammuli suuga, oma
voliga, õhetavate pöske-
dega...

27. Soome keele iseäralik mitmus.

Nousimme **maihin**.
Hän elää **herroiksi**.
Olimme **pidoissa**¹.
Olimme **markkinoilla**.
Olimme **syntymäpäivillä**.
Lapsset ovat **sokkosilla**².
Lapsset ovat **pallosilla**.
Lapsset ovat **piilosilla**.
Lapsset lakkasivat **sokkosilta**.

Lapsset lakkasivat **pallosilta**.
Lapsset lakkasivat **piilosilta**.
Hän on **kauhuissaan** = kau-
huissansa.
Hän on **janoissaan** = janois-
sansa.
Hän on **vihoissaan** = vihois-
sansa.
Hän on **nälissään** = nälis-
sänsä.
Me olimme **pahoillamme**.
Te olitte **viluissanne**.
He olivat **iloissaan** = ilois-
sansa.

Tulime laevast **maale**.
Ta elab **härä kombel**.
Olime **peol**.
Olime **laadal**.
Olime **sünnipäeval**.
Lapsed mängivad **pimesikku**.
Lapsed mängivad **palli**.
Lapsed mängivad **peitemängu**.
Lapsed lõpetasid **pimesiku-
mängu**.
Lapsed lõpetasid **pallimängu**.
Lapsed lõpetasid **peitemängu**.
Ta on **hirmul** („omades hir-
mudes“).
Ta on **janune**.

Ta on **vihane**.

Ta on **näljane**.

Me olimme **pahased**.
Teil oli **külm**.
Nad olid **rõõmsad**.

Märkus. ¹ Pidude tähendus on mitmuses.

² Mängu nimi on **nen-lõpuline** mitmuses, millest ei tarvitata nimetavat kääned.

Alljärgnevaid sõnu tarvitatakse ainult mitmuses: **tuomiset** külakost; **kymmenet** käskyt kümme käsku; **hääät**

pulmad; **sakset** käärid; **pihdit** tangid; **hohtimet** tangid; **hautajaiset** matused; **viikset** vurrud; **kapiot** veimevakk; **vieraskutsut** võõraspidu; **markkinat** laat jne.

28. Käänamisnäiteid.

Käänded.	Ainsus.	Mitmus.
1. Nimetav	pata pada	pada t pajad
2. Omastav	pada n paja	patoj en padade
3. Osastav	pata a pada	patoj a padasid
4. Sisseütlev	pat aan patta	patoi hin padade sse
5. Seesütlev	pada ssa paja s	padoi ssa padade s
6. Seestütlev	pada sta paja st	padoi sta padade st
7. Alaleütlev	pada lle paja le	padoi lle padade le
8. Alalütlev	pada lla paja l	padoi lla padade l
9. Alaltütlev	pada lta paja lt	padoi lta padade lt
10. Olev	pata na paja na	patoi na padade na
11. Saav	pada ksi paja ks	padoi ksi padade ks
12. Rajav	— paja ni	— padade ni
13. Ilmaütlev	pada tta paja ta	padoi tta padade ta
14. Kaasaütlev	— paja ga	patoi ne (ni, si...) padade ga
15. Viisiütlev	(pada n) —	padoi n —

Märkus. Ainsuses on tugeval astmel järgmised käänded: **nimetav, osastav, sisseütlev** ja **olev**.

Mitmuses on tugeval astmel: **omastav, osastav, sisseütlev, olev** ja **kaasaütlev**.

I. Ühetüvelisi noomeneid.

Pika vokaali ja diftongiga lõppevad tüved.

Nimet.	maa maa	maat maad
Omast.	maan maa	maiden = maitten maade
Osast.	maata maad	maita maid
Sisseütlev.	maahan maasse = maha	maihin maisse
Seesütlev.	maassa maas	maissa mais
Nimet.	työ töö	työt tööd
Omast.	työn töö	töiden = töitten tööde
Osast.	työtä tööd	töitä töid
Sisseütlev.	työhön töösse = töhe	töihin töisse
Seesütlev.	työssä töös	töissä töis

o-, ö-, u-, y-tüved.

Nimet.	eno onu	enot onud
Omast.	enon onu	enojen onude
Osast.	enoa onu	enoja onusid
Sisseütl.	enoon onusse	enoihin onudesse
Seesütl.	enossa onus	enoissa onudes
Nimet.	ravinto toit	ravinnot toidud
Omast.	ravinnon toidu	ravintojen = ravinnoiden toitude
Osast.	ravintoa toitu	ravintoja = ravinnoita toite
Sisseütl.	ravintoon toidusse	ravintoihin toitudesse
Seesütl.	ravinnoissa toidus	ravinnoissa toitudes
Nimet.	valtio riik	valtiot riigid
Omast.	valtion riigi	valtioiden riikide
Osast.	valtiota riiki	valtioita riike
Sisseütl.	valtioon riigisse	valtioihin riikidesse
Seesütl.	valtiossa riigis	valtiossa riikides

a-, ä-tüved.

Nimet.	setä lell	sedät lelled
Omast.	sedän lelle	setien = setäin lellede
Osast.	setää lelle	setiä lelli
Sisseütl.	setään lellesse = lelle	setiin lelledesse
Seesütl.	sedässä lelles	sedissä lelledes
Nimet.	virta jõgi	virrat jõed
Omast.	virran jõe	virtojen jõgede
Osast.	virtaa jõge	virtoja jõgesid
Sisseütl.	virtaan jõesse — jõkke	virtoihin jõgedesse
Seesütl.	virrassa jões	virroissa jõgedes
Nimet.	laulaja laulja	laulajat lauljad
Omast.	laulajan laulja	laulajien = laulajoiden = laulajain lauljate
Osast.	laulajaa lauljat	laulajia = laulajoita lauljaid
Sisseütl.	laulajaan lauljasse	laulajiin = laulajoihin lauljaisse
Seesütl.	laulajassa lauljas	laulajissa = laulajoissa lauljais
Nimet.	palvelija teenija	palvelijat teenijad
Omast.	palvelijan teenija	palvelijoiden = palvelijain teenijate
Osast.	palvelijaa teenijat	palvelijoita teenijaid
Sisseütl.	palvelijaan teenijasse	palvelijoihin teenijaisse
Seesütl.	palvelijassa teenijas	palvelijoissa teenijais

Nimet.	pehmeä pehme	pehmeät pehmed
Omast.	pehmeän pehme	pehmeiden pehmete
Osast.	pehmeää pehmet	pehmeitä pehmeid
Sisseütl.	pehmeään pehmesse	pehmeihin pehmeisse
Seesütl.	pehmeässä pehmes	pehmeissä pehmeis

Nimet.	parempi parem	paremmat paremad
Omast.	paremman parema	parempien = parempain paremate
Osast.	parempaa paremat	parempia paremaid
Sisseütl.	parempaan paremasse	parempiin paremais
Seesütl.	paremmassa paremas	paremmissa paremais

i-tüved.

Nimet.	pappi kirikuõpetaja	papit kirikuõpetajad
Omast.	papin kirikuõpetaja	pappien = pappein kirikuõpetajate
Osast.	pappia kirikuõpetajat	pappeja kirikuõpetajaid
Sisseütl.	pappiin kirikuõpetajasse	pappeihin kirikuõpetajaisse
Seesütl.	papissa kirikuõpetajas	papeissa kirikuõpetajais

e-tüved.

Nimet.	kivi kivi	kivet kivid
Omast.	kiven kivi	kivien kivide
Osast.	kiveä kivi	kiviä kive
Sisseütl.	kiveen kivisse = kivvi	kiviin kividesse
Seesütl.	kivessä kivis	kivissä kivides

II. Kahetüvelisi noomeneid.

i-sõnad.

Nimet.	pieni väike	pienet väikesed
Omast.	pienen väikese	pienien = pienten väikeste
Osast.	pientä väikest	pieniä väikesi
Sisseütl.	pieneen väikesesse	pieniin väikesisse
Seesütl.	pienessä väikeses	pienissä väikesis

Nimet.	lumi lumi	lumet lumed
Omast.	lumen lume	lumien = lunten lumede
Osast.	lunta lund	lunia lumesid
Sisseütl.	lumeen lumesse = lumme	lumiin lumedesse
Seesütl.	lumessa lumes	lumissa lumedes

Nimet.	kansi kaas; laevalagi	kannet kaaned
Omast.	kannen kaane	kansien = kantten kaante
Osast.	kannta kaant	kansia kaasi
Sisseütl.	kanteen kaanesse = kaande	kansiin kaantesse
Seesütl.	kannessa kaanes	kansissa kaantes

s-sõnad.

Nimet.	viides viies	viidennet viiendad
Omast.	viidennen viienda	viidensien viiendate
Osast.	viidettä viiendat	viidensia viiendaid
Sisseütl.	viidenteen viiendasse	viidensiin viiendaisse
Seesütl.	viidennessä viiendas	viidensissä viiendais
Nimet.	rakkaus armastus	rakkauDET armastused
Omast.	rakkauten armastuse	rakkauksien armastuste
Osast.	rakkautta armastust	rakkauksia armastusi
Sisseütl.	rakkauteen armastusesse	rakkauksiin armastusisse
Seesütl.	rakkauDESSA armastuses	rakkauksissa armastusis
Nimet.	varis vares	varikset varesed
Omast.	variksen varese	variksien = varisten vareste
Osast.	varista varest	variksia vareseid
Sisseütl.	varikseen varesesse	variksiin varestesse
Seesütl.	variksessa vareses	variksissa varestes

nen- (:se-) sõnad.

Nimet.	hevonen hobune	hevoset hobused
Omast.	hevosen hobuse	hevosien = hevosten hobuste
Osast.	hevosta hobust	hevosia hobuseid
Sisseütl.	hevoseen hobusesse	hevosiin hobustesse
Seesütl.	hevosessa hobuses	hevosissa hobustes

n- (:m-) sõnad.

Nimet.	eläin elajas	eläimet elajad
Omast.	eläimen elaja	eläimien = eläinten elajate
Osast.	eläintä elajat	eläimiä elajaid
Sisseütl.	eläimeen elajasse	eläimiin elajaisse
Seesütl.	eläimessä elajas	eläimissä elajais

ton-, lõn-sõnad.

Nimet.	onneton õnetu	onnettomat õnetud
Omast.	onnettoman õnetu	onnettomien = onnetonten õnetute

Osast.	onnetonta õnnetut	onnettomia õnnetuid
Sisseütl.	onnettomaan õnnetusse	onnettomisiin õnnetuisse
Seesütl.	onnettomassa õnnetus	onnettomissa õnnetuis

Ülivõrde käänamine.

Nimet.	suurin suurim	suurimmat suurimad
Omast.	suurimman suurima	suurimpien = suurinten suurimate
Osast.	suurinta suurimat	suurimpia suurimaid
Sisseütl.	suurimpaan suurimasse	suurimpiin suurimaisse
Seesütl.	suurimmassa suurimas	suurimmissa suurimais

r- (:re-) sõnad.

Nimet.	tytär tütar	tyttäret tütre
Omast.	tyttären tütre	tyttären = tyttärten tütarde
Osast.	tytärtä tütart	tyttäriä tütreid
Sisseütl.	tyttäre en tütresse	tyttäriin tütresse
Seesütl.	tyttäressä tütres	tyttärissä tütreis

ut-, yt- (:ue-, :ye-) sõnad.

Nimet.	ohut õhuke	ohuet õhukesed
Omast.	ohuen õhukese	ohuiden õhukeste
Osast.	ohutta õhukest	ohuita õhukesi
Sisseütl.	ohueen õhukesesse	ohuihin õhukestesse
Seesütl.	ohuessa õhukeses	ohuissa õhukestes

Kokkulõmmatud sõnu.

Nimet.	oppinut õppinu	oppineet õppinud
Omast.	oppineen õppinu	oppineiden = oppineitten õppinute
Osast.	oppinutta õppinut	oppineita õppinuid
Sisseütl.	oppineeseen õppinusse	oppineisiin õppinuisse
Seesütl.	oppineessa õppinus	oppineissa õppinuis
Nimet.	hammas hammas	hampaat hambad
Omast.	hampaan hamba	hampaiden = hammasten hammaste
Osast.	hammasta hammast	hampaita hambaid
Sisseütl.	hampaaseen hambasse	hampaisiin hambaisse
Seesütl.	hampaassa hambas	hampaissa hambais

Nimet.	säde kiir	säteet kiired
Omast.	säteen kiire	säteiden kiirte
Osast.	sädettä kiirt	säteitä kiiri
Sisseütl.	säteeseen kiirsesse = kiirde	säteisiin kiirrisse
Seesütl.	säteessä kiires	säteissä kiiris

29. Mitmuse kujundamine.

Ainsus.	Mitmus.
maasta ¹ maast	maista maist
päässä ¹ pääs	päissä päis
puulle ¹ puule	puille puile
syytle ¹ põhjusele	syille põhjusile
suossa ² soos	soissa sois
työssä ² töös	töissä töis
tiessä ² tees	teissä teis
enolla ³ onul	enoilla onudel
pöllöle ³ öökullile	pöllöille öökullele
lintuna ³ linnuna	lintuina lindudena
pyssyltä ³ püssilt	pyssyiltä püsselt
vanhassa ⁴ vanas	vanhoissa vanus
merrassa ⁴ mõrras	merroissa mõrrus
kissassa ⁴ kassis	kissoissa kasses
pojassa ⁵ pojas	pojissa pojes
munassa ⁵ munas	munissa munades
päivälle ⁶ päevale	päiville päevile
kivessä ⁷ kivis	kivissä kives
papissa ⁸ kirikuõpetajas	papeissa kirikuõpetajais
laulajassa ⁹ lauljas	laulajissa = laulajoissa lauljais

Tähelepanu! Mitmuse tunnus on **i**.

¹ Pikk täishäälik muutub lühikeseks mitmuse tunnuse **i** ees.

² Kaksiktäishäälikuis **uo**, **yö** ja **ie** langeb välja esimene täishäälik **i** ees.

³ **o**-, **ö**-, **u**- ja **y**-tüvedes püsib **o**, **ö**, **u** ja **y** mitmuse tunnuse **i** ees.

⁴ On kahesilbiste **a**-tüvede esimeses silbis **a**, **e** või **i**, siis muutub **a** mitmuse tunnuse **i** ees **o**-ks.

⁵ On kahesilbiste **a**-tüvede esimeses silbis **o** või **u**, siis langeb välja **a** mitmuse tunnuse **i** ees.

⁶ **ä**-tüvedes langeb välja **ä** mitmuse tunnuse **i** ees.

⁷ **e**-tüvedes langeb välja **e** mitmuse tunnuse **i** ees.

⁸ **i**-tüvedes muutub **i** mitmuse tunnuse **i**-ga **ei**-ks.

⁹ Mitmesilbiste **a**-tüvedes on mitmuses **i** ja **oi**.

30. Asesõna (asemosana).

Isikulised asesõnad on: **minä** (mina), **sinä** (sina), **hän** (tema), **me** (meie), **te** (teie), **he** (nemad).

	Ainsus.	Mitmus.
Nimet.	minä sinä hän	me te he
Omast.	minun sinun hänen	meidän teidän heidän
Sihitav	minut sinut hänet	meidät teidät heidät
Osast.	minua sinua häntä	meitä teitä heitä
Seesütl.	minussa sinussa hänessä	meissä teissä heissä

Märkus. Isikulistel asesõnadel on **t-lõpuline** vorm sihitavas (akusatiivis).

Enesekohane asesõna **itse** (ise).

	—	—
Nimet.	—	—
Omast.	itseni itsesi itsensä	itsemme itsenne itsensä
Osast.	itseäni itseäsi itseänsä = itseään	itseämme itseänne itseänsä = itseään

Märkus. **itse** tarvitatakse **omandusliidetega**. (Vt. § 31!)

Näitavad asesõnad on: **tämä** (see), **tuu** (too), **se** (see).

Nimet.	tämä tuu se	nämä = nämät nuo = nuot ne
Omast.	tämän tuon sen	näiden = noiden = niiden = näitten noitten niitten
Osast.	tätä tuota sitä	näitä noita niitä
Sisseütl.	tähän tuohon siihen	näihin noihin niihin

Küsiavad asesõnad on: **kuka** (kes), **ken** (kes), **mikä** (mis), **kumpi** (kumb), **kumpainen** (kumb).

Nimet.	kuka = ken mikä	kutka = ketkä mitkä
Omast.	kenen minkä	keiden = keitten minkä
Osast.	ketä mitä	keitä mitä
Sisseütl.	keneen = kehen mihin	keihin mihin

Märkus. kumpi kääntakse nagu parempi.
kumpainen „ „ hevonen.

Siduvad asesõnad on: **joka** (kes, mis), **mikä** (mis).

Märkus. **joka** („joka“ tähendab isikut kui ka asja, „mikä“ aga harilikult asja) kääntakse nagu **mikä**.

Umbmääraseid asesõnu: **joku** (keegi, mõni, mõnigane), **jompikumpi** (emb-kumb), **jokin** (miski, mistahes), **kukin** (igaüks), **mikin** (keski, miski), **kukaan** (ei keegi), **mikään** (ei miski), **kumpikaan** (ei kumbki), **jokainen** (igaüks), **eräs** (keegi, üks), **moni**, **usea** (mitmed), **eri** (ise), **koko** (kogu, terve, kõik), **kaikki** (kogu, terve, kõik), **muu** (muu), **sama** (sama), **samainen** (samune, säärane), **ainoa** (ainus) jne.

Märkus. **joku** saab muutelõpud mõlemate ühisosade otsa (omast. **jonkun** — **joidenkuiden**; osast. **jotakuta** — **joitakuita**);

jompikumpi mõlemad osad muutuvad nagu omadussõnade keskvõrde vormid (omast. **jommankumman** — **jompienkumpien**; osast. **jompaakumpaa** — **jompiakumpia**);

jokin (omast. **jonkin**, osast. **jotakin**);

kukin (omast. **kunkin**, osast. **kutakin**);

mikin (omast. **minkin**, osast. **mitäkin**);

kukaan, **mikään**, **kumpikaan** (omast. **kunkaan**, **min-kään**, **kummankaan**; osast. **kutakaan**, **mitäkään**, **kumpaa-kaan**) tarvitatakse eitavais lauseis;

jokainen muutub nagu **-nen** lõpuga omadussõna;

joka (iga) on muutumatu asesõna ja tarvitatakse ainult ühes nimisõnaga (**joka** ihmiselle);

eri ei muutu;

koko ei muutu;

kaikki, **muu**, **samainen**, **ainoa** muutuvad korrapäraselt.

31. Omandusliited (omistusliitteet).

1. isik ainsuses	enolle + ni = enolleni	mu onule
2. „ „	enolle + si = enollesi	su onule
3. „ „	enolle + nsa = enollensa	ta, oma onule
1. „ mitmuses	enolle + mme = enollemme	me onule
2. „ „	enolle + nne = enollenne	te onule
3. „ „	enolle + nsa = enollensa	nende, oma onule

1. isik ainsuses	minun ystävälläni	minu sõbral
2. „ „	sinun ystävälläsi	sinu sõbral
3. „ „	hänen ystävällänsä	tema, oma sõbral
1. „ mitmuses	meidän ystävällämme	meie sõbral
2. „ „	teidän ystävällänne	teie sõbral
3. „ „	heidän ystävällänsä	nende, oma sõbral

Tähelepanu! Omandusliide (possessiivsuffiks) tähendab omandajat isikut.

1. isiku omandusliide ainsuses on	-ni,	mitmuses	-mme.
2. „ „ „ „	-si,	„	-nne.
3. „ „ „ „	-nsa, -nsä,	„	-nsa, -nsä.

Ainsuse nimetav possessiivsuffiksiga.

Ainsuse nimetav.	Tugev tüvi + possessiivsuffiks.	Ainsuse nim. poss.-suffiksiga.	
maa	maa + mme	maamme	me maa
äiti	äiti + nne	äitinne	te ema
isäntä	isäntä + nsä	isäntänsä	ta, nende, oma isand
keppi	keppi + ni	keppini	mu kepp
lapsi	lapse + si	lapsesi	su laps
lehti	lehte + nsä	lehtensä	ta, nende, oma leht
veli	velje + ni	veljeni	mu vend
käsi	käte + si	kätesi	su käsi
saapas	saappaa + mme	saappaamme	me saabas
vastaus	vastaukse + si	vastauksesi	su vastus
rikkus	rikkaute + nsa	rikkautensa	ta, nende, oma rikkus

Tähelepanu! Ainsuse nimetavas liidetakse possessiivsuffiks tugeva tüvega. Tugev tüvi leitakse **ainsuse olevast (essiivist).**

Ainsuse nimetaval, ainsuse omastaval ja mitmuse nimetaval ühes possessiivsuffiksiga pole välist vahet.

A. nim.	maa + ni	maani	mu maa
A. omast.	maan ¹ + ni	maani	mu maa
M. nim.	maat ¹ + ni	maani	mu maad
A. nim.	lapse + si	lapsesi	su laps
A. omast.	lapsen ¹ + si	lapsesi	su lapse
M. nim.	lapset ¹ + si	lapsesi	su lapsed

A. nim.	käte + nne	kätenne	te käsi
A. omast.	käden ² + nne	kätenne	te käe
M. nim.	kädet ² + nne	kätenne	te käed
A. nim.	isäntä + mme	isäntämme	me peremees
A. omast.	isännän ² + mme	isäntämme	me peremehe
M. nim.	isännät ² + mme	isäntämme	me peremehed
A. nim.	tupa + nsa	tupansa	ta, nende, oma tuba
A. omast.	tuvan ² + nsa	tupansa	ta, nende, oma toa
M. nim.	tuvat ² + nsa	tupansa	ta, nende, oma toad

Tähelepanu! ¹ Possessiivsuffiksi eest langeb ära konsonant. ² Possessiivsuffiksi eel olev silp on tugeval astmel (tuvan + nsa = tupansa; käden + nne = kätenne; isännän + mme = isäntämme; sedän + ni = setäni jne.).

Muid käändeid possessiivsuffiksiga.

A. seesütl.	maassa + mme	maassamme	me maas
M. seesütl.	maissa + mme	maissamme	me mais
A. seesütl.	kädessä + si	kädessäsi	su käes
M. seesütl.	käsissä + si	käsissäsi	su käsis
A. alaleütl.	veljelle + ni	veljelleni	mu vennale
M. alaleütl.	veljille + ni	veljilleni	mu vennile
A. omast.	talon ¹ + ni	taloni	mu talu
A. sisseütl.	taloon ¹ + ni	talooni	mu tallu
A. omast.	tyttären ¹ + si	tyttäresi	su tütre
A. sisseütl.	tyttöreen ¹ + si	tyttöreesi	su tütresse
A. sisseütl.	kirkkoon ¹ + mme	kirkkoomme	me kirikusse
M. sisseütl.	kirkkoihin ¹ + mme	kirkkoihimme	me kirikuisse
M. sisseütl.	taloihin ¹ + nne	taloihinne	te taludesse
A. omast.	hampaan ¹ + ni	hampaani	mu hamba
A. osast.	hammasta + si	hammastasi	su hammast
A. osast.	setää + ni	setääni	mu lelle
A. sisseütl.	setään ¹ + ni	setääni	mu lellesse
A. saav	vaimoksi ² + ni	vaimokseni	mu naiseks
A. saav	vaimoksi ² + si	vaimoksesi	su naiseks
A. saav	lapseksi ² + mme	lapseksemme	me lapseks
M. saav	lapsiksi ² + mme	lapsiksemme	me lapsiks

Tähelepanu! ¹ Possessiivsuffiksi eest langeb ära konsonant. ² Saava käände (translatiivi) lõpp **ksi** on possessiivsuffiksi ees **kse**.

Kolmanda isiku omandusliite kaksikkuju.

talossansa = talossaan	ta, nende, oma talus
lapsellensa = lapselleen	” ” ” lapsele
lapsillensa = lapsilleen	” ” ” lapsile
veljeltänsä = veljeltään	” ” ” vennalt
veljiltänsä = veljiltään	” ” ” vendadelt
emännällensä = emännälleen	” ” ” emandale
äidillensä = äidilleen	” ” ” emale
paikallansa = paikallaan	” ” ” paigal
enollansa = enollaan	” ” ” onul
kirjoillensa = kirjoilleen	” ” ” raamatuile
kirjallensa = kirjalleen	” ” ” raamatule

Tähelepanu! Kolmanda isiku omandusliite **-nsa (-nsä)** kõrval on esinenud omandusliitena ka **-hen**. Kuid juba vara on **e** sarnanenud tüvevokaaliga ja **h** kadunud. Seega on kirjakeelde jäänud **pikk vokaal + n** (talossansa = talossahen = talossaan).

Ülesanne. Tõlkige soome keelde:

1. mu vend, mu venna, mu vennad, 2. me õde, me õe, me õed, 3. ta laps, ta lapse, ta lapsed, 4. su käsi, su käe, su käed, 5. te tuba, te toa, te toad, 6. nende sõber, nende sõbra, nende sõbrad, 7. mu onul, su onul, ta onul, 8. me emale, te emale, nende emale, 9. mu lellel, su lellel, ta lellel, 10. me raamat, te raamat, nende raamat, 11. me raamatu, te raamatu, nende raamatu, 12. me raamatud, te raamatud, nende raamatud, 13. su vennale, ta vennale, nende vendadele, 14. me õpetajal, te õpetajal, nende õpetajal, 15. mu raamatust, ta venda, te emal.

Võti. 1. veljeni, veljeni, veljeni, 2. sisaremme, sisaremme, sisaremme, 3. lapsensa, lapsensa, lapsensa, 4. kätesi, kätesi, kätesi, 5. tupanne, tupanne, tupanne, 6. ystävänä, ystävänä, ystävänä, 7. enollani, enollasi, enollansa, 8. äidillemme, äidillenne, äidillensä, 9. sedälläni, sedälläsi, sedällänä, 10. kirjamme, kirjanne, kirjansa, 11. kirjamme, kirjanne, kirjansa, 12. kirjamme, kirjanne, kirjansa, 13. veljellesi, veljellensä, veljillensä, 14. opettajallamme, opettajallanne, opettajallansa, 15. kirjastani, veljeänä, äidillänne.

Ülesanne. Lugege pääst alljärgnevaid näiteid, tarvitatades 1., 2. ja 3. isiku omandusliiteid ainsuses ja mitmuses!

1. Se on **minun** oma syy|**ni**.
2. Nyt on **minun** vuoro|**ni**.
3. Minä puin päälle|**ni** vaatteet.
4. Minä otan vaatteet yltä|**ni**.
5. **Minun** edessä|**ni** oli korkea portti.
6. Minä olin viluissa|**ni**.
7. Minä sanoin sen suutuspäissä|**ni**.
8. Minä moitin itseä|**ni**.
9. Minä teen sen itselle|**ni**.
10. Olen tehnyt voitava|**ni**.
11. Tulin tänne saadakse|**ni** kirjoja.
12. Olin juuri lähtemäisillä|**ni**.
13. Minä sanoin nähnee|**ni** tämän miehen.
14. Minä olin olevina|**ni** viisas.

Tõlge.

1. See on minu oma süü.
2. Nüüd on minu kord.
3. Ma rõivastusin.
4. Ma võtan rõivad ült.
5. Minu ees oli kõrge värav.
6. Mul oli külm.
7. Ma ütlesin seda südametäiega.
8. Ma laitsin iseennast.
9. Ma teen seda iseenele.
10. Olen teinud mida võisin.
11. Tulin siia, et ma saaksin raamatuid.
12. Ma olin just minemas.
13. Ma ütlesin seda meest näinud olevat.
14. Ma tegin nagu oleksin ma tark.

Võti.

1. Se on minun oma syyni. Se on sinun oma syysi. Se on hänen oma syynsä. Se on meidän oma syymme. Se on teidän oma syynne. Se on heidän oma syynsä.

2. Nyt on minun vuoroni. Nyt on sinun vuorosi. Nyt on hänen vuoronsa. Nyt on meidän vuoromme. Nyt on teidän vuoronne. Nyt on heidän vuoronsa.

3. Minä puin päälleni vaatteet. Sinä puit päällesi vaatteet. Hän puki päällensä vaatteet. Me puimme päällemme vaatteet. Te puitte päällenne vaatteet. He pukivat päällensä vaatteet.

4. Minä otan vaatteet yltäni. Sinä otat vaatteet yltäsi. Hän ottaa vaatteet yltään. Me otamme vaatteet yltämme. Te otatte vaatteet yltänne. He ottavat vaatteet yltään.

5. Minun edessäni oli korkea portti. Sinun edessäsi oli korkea portti. Hänen edessänsä oli korkea portti. Meidän edessämme oli korkea portti. Teidän edessänne oli korkea portti. Heidän edessänsä oli korkea portti.

6. Minä olin viluissani. Sinä olit viluissasi. Hän oli viluissansa. Me olimme viluissamme. Te olitte viluissanne. He olivat viluissansa.

7. Minä sanoin sen suutuspäissäni. Sinä sanoit sen suutuspäissäsi. Hän sanoi sen suutuspäissänsä. Me sanoimme sen suutuspäissämme. Te sanoitte sen suutuspäissänne. He sanoivat sen suutuspäissänsä.

8. Minä moitin itseäni. Sinä moitit itseäsi. Hän moitti itseänsä. Me moitimme itseämme. Te moititte itseänne. He moittivat itseänsä.

9. Minä teen sen itselleni. Sinä teet sen itsellesi. Hän tekee sen itsellensä. Me teemme sen itsellemme. Te teette sen itsellenne. He tekevät sen itsellensä.

10. Olen tehnyt voitavani. Olet tehnyt voitavasi. On tehnyt voitavansa. Olemme tehneet voitavamme. Olette tehneet voitavanne. Ovat tehneet voitavansa.

11. Tulin tänne saadakseni kirjoja. Tulit tänne saadaksesi kirjoja. Tuli tänne saadaksensa kirjoja. Tulimme tänne saadaksemme kirjoja. Tulitte tänne saadaksenne kirjoja. Tulivat tänne saadaksensa kirjoja.

12. Olin juuri lähtemäisilläni. Olit juuri lähtemäisilläsi. Oli juuri lähtemäisillänsä. Olimme juuri lähtemäisillämme. Olitte juuri lähtemäisillänne. Olivat juuri lähtemäisillänensä.

13. Minä sanoin nähneeni tämän miehen. Sinä sanoit nähneesi tämän miehen. Hän sanoi nähneensä tämän miehen. Me sanoimme nähneemme tämän miehen. Te sanoitte nähneenne tämän miehen. He sanoivat nähneensä tämän miehen.

14. Minä olin olevinani viisas. Sinä olit olevinasi viisas. Hän oli olevinansa viisas. Me olimme olevinamme viisaat. Te olitte olevinanne viisaat. He olivat olevinansa viisaat.

32. Arvsõna (lukusana).

Arvsõnu jaotame järgmiselt: **põhiarvud** (peruslukuja) ja **järgarvud** (järjestyslukuja). Esimesed vastavad küsimusele **kuinka monta?**, teised — **kuinka mones?**

Põhiarvud.

- 1 yksi (yhden)
- 2 kaksi (kahden)
- 3 kolme (kolmen)
- 4 neljä (neljän)
- 5 viisi (viiden)
- 6 kuusi (kuuden)
- 7 seitsemän (seitsemän)
- 8 kahdeksan (kahdeksan)
- 9 yhdeksän (yhdeksän)
- 10 kymmenen (kymmenen)
- 100 sata (sadan)
- 1 000 tuhat (tuhanen)
- 1 000 000 miljoona (miljoonan)

Järgarvud.

1. ensimmäinen
2. toinen
3. kolmas
4. neljäs
5. viides
6. kuudes
7. seitsemäs
8. kahdeksas
9. yhdeksäs
10. kymmenes
100. sadas
- 1 000. tuhannes
- 1 000 000. miljoonas

Märkus. Sulgudes on lihtpõhiarvude omastav kääne.

- 11 yksitoista
- 12 kaksitoista
- 13 kolmetoista
- 14 neljätoista
- 15 viisitoista
- 16 kuusitoista
- 17 seitsemäntoista
- 18 kahdeksantoista
- 19 yhdeksäntoista
- 20 kaksikymmentä
- 30 kolmekymmentä
- 40 neljäkymmentä
- 50 viisikymmentä
- 60 kuusikymmentä
- 70 seitsemänkymmentä
- 80 kahdeksankymmentä
- 90 yhdeksänkymmentä

11. yhdestoista
12. kahdestoista
13. kolmastoista
14. neljästoista
15. viidestoista
16. kuudestoista
17. seitsemästoista
18. kahdeksastoista
19. yhdeksästoista
20. kahdeskymmenes
30. kolmaskymmenes
40. neljäskymmenes
50. viideskymmenes
60. kuudeskymmenes
70. seitsemäskymmenes
80. kahdeksaskymmenes
90. yhdeksäskymmenes

100 sata
 200 kaksisataa
 300 kolmesataa
 400 neljäisataa
 500 viisisataa
 600 kuusisataa
 700 seitsemäsataa
 800 kahdeksansataa
 900 yhdeksänsataa
 1 000 tuhat
 2 000 kaksituhatta
 3 000 kolmetuhatta
 4 000 neljätuhatta
 5 000 viisituhatta
 1 000 000 miljoona
 4 000 000 neljämiljoonaa

100. sadas
 200. kahdessadas
 300. kolmassadas
 400. neljässadas
 500. viidessadas
 600. kuudessadas
 700. seitsemässadas
 800. kahdeksassadas
 900. yhdeksässadas
 1 000. tuhannes
 2 000. kahdestuhannes
 3 000. kolmastuhannes
 4 000. neljätuhannes
 5 000. viidestuhannes
 1 000 000. miljoonas
 4 000 000. neljämiljoonas

21 kaksikymmentäyksi
 (yksikolmatta)
 22 kaksikymmentäkaksi
 (kaksikolmatta)
 23 kaksikymmentäkolme
 (kolmekolmatta)
 34 kolmekymmentäneljä
 (neljäneljättä)
 46 neljäkymmentäkuusi
 (kuusiviidettä)
 57 viisikymmentäseitsemän
 (seitsemänkuudetta)
 68 kuusikymmentäkahdeksan
 (kahdeksanseitsemättä)
 79 seitsemänkymmentäyhdeksän
 (yhdeksänkahdeksatta)
 82 kahdeksankymmentäkaksi
 (kaksiyhdeksättä)
 95 yhdeksänkymmentäviisi
 (viisikymmentettä)
 193 sata yhdeksänkymmentäkolme

21. kahdeskymmenesyhdes
 (yhdeskolmatta)
 22. kahdeskymmeneskahdes
 (kahdeskolmatta)
 23. kahdeskymmeneskolmas
 (kolmaskolmatta)
 34. kolmaskymmenesneljäs
 46. neljäskymmeneskuudes
 57. viideskymmenesseitsemäs
 68. kuudeskymmeneskahdeksas
 79. seitsemäskymmenesyhdeksäs
 82. kahdeksaskymmenes-toinen
 95. yhdeksäskymmenesviides
 193. sadas yhdeksäskymmeneskolmas

378 kolmesataa seitsemän-
kymmentäkahdeksan
8 962 kahdeksantuhatta yh-
deksänsataa kuusi-
kymmentäkaksi

378. kolmassadas seitse-
mäskymmeneskah-
deksas
8 962. kahdeksastuhannes yh-
deksässadas kuudes-
kymmenestoinen

Murdarvud (murtolukuja):

puoli ($\frac{1}{2}$), puolitoista ($1\frac{1}{2}$), kaksi ja puoli = puoli-
kolmatta ($2\frac{1}{2}$), kolmannes ($\frac{1}{3}$), sadannes ($\frac{1}{100}$), viides-
osa ($\frac{1}{5}$), kaksi viidesosaa ($\frac{2}{5}$), kolme kahdeksasosaa
($\frac{3}{8}$), seitsemän yhdeettätoistaosaa ($\frac{7}{11}$) jne.

33. Pöördsõna (teonsana).

Kindel kõneviis (tositapa).

Olevik (kestämä).

Jaataav kõne.

1. is. ains.	minä istun, laulan		ma istun, laulan
2. " "	sinä istut, laulat		sa istud, laulad
3. " "	hän istuu ¹ , laulaa ¹		ta istub, laulab
1. is. mitm.	me istumme, laulamme		me istume, laulame
2. " "	te istutte, laulatte		te istute, laulate
3. " "	he istuvat, laulavat		nad istuvad, laulavad

Märkus. ¹ Ainsuse 3. isik tuletatakse tüve lõpptäis-
hääliku pikendamise teel. Kolmas isik lõpeb ka **pi**-ga
(vo**pi** — võ**ib**, sa**api** — saab, sy**öpi** — sö**öb**). See lõpp
hakkab soome kirjakeelest ära jääma (hän voi, hän
saa jne.).

Eitav kõne.

1. minä en istu, laula		ma ei istu, laula
2. sinä et istu, laula		sa ei istu, laula
3. hän ei istu, laula		ta ei istu, laula
1. me emme istu, laula		me ei istu, laula
2. te ette istu, laula		te ei istu, laula
3. he eivät istu, laula		nad ei istu, laula

Kahtlev kõneviis (mahtotapa).

Jaatav kõne olevikus.

1. minä tahton en		ma vist tahan
2. sinä tahton et		sa vist tahad
3. hän tahton ee		ta vist tahab
1. me tahton emme		me vist tahame
2. te tahton ette		te vist tahate
3. he tahton evät		nad vist tahavad

Eitav kõne olevikus.

1. minä en tahtone		ma vist ei taha
2. sinä et tahtone		sa vist ei taha
3. hän ei tahtone		ta vist ei taha
1. me emme tahtone		me vist ei taha
2. te ette tahtone		te vist ei taha
3. he eivät tahtone		nad vist ei taha

Jaatav kõne olevikus.

1. li enen		ma vist olen
2. li en et		sa vist oled
3. li enee		ta vist on
1. li en emme		me vist oleme
2. li en ette		te vist olete
3. li enev ät		nad vist on

Eitav kõne olevikus.

1. en liene		ma vist ei ole
2. et liene		sa vist ei ole
3. ei liene		ta vist ei ole
1. emme liene		me vist ei ole
2. ette liene		te vist ei ole
3. eivät liene		nad vist ei ole

Märkus. Kahtleva kõneviisi tunnus on **ne**.

Tingiv kõneviis (ehtotapa).

Jaatav kõne olevikus.

1. minä antaisin	ma annaksin
2. sinä antaisit	sa annaksid
3. hän antaisi	ta annaks
1. me antaisimme	me annaksime
2. te antaisitte	te annaksite
3. he antaisivat	nad annaksid

Eitav kõne olevikus.

1. minä en antaisi	ma ei annaks
2. sinä et antaisi	sa ei annaks
3. hän ei antaisi	ta ei annaks
1. me emme antaisi	me ei annaks
2. te ette antaisi	te ei annaks
3. he eivät antaisi	nad ei annaks

Märkus. Tingiva kõneviisi tunnus on **isi**.

Käskiv kõneviis (käskytapa).

1. —	—
2. kerro!	jutusta!
3. kerto koon!	jutustagu!
1. kerto kaamme!	jutustagem!
2. kerto kaa!	jutustage!
3. kerto koot!	jutustagu!
1. —	—
2. älä (elä) kerro!	ära jutusta!
3. älköön kertoko!	ärgu jutustagu!
1. alkääme kertoko!	ärgem jutustagem!
2. älkää kertoko!	ärge jutustage!
3. älkööt kertoko!	ärgu jutustagu!

Täielik pööramisnäide.

34. Kindel kõneviis isikulises tegumoes.

Olevik.

1. minä luen (loen)	minä en lue
2. sinä luet	sinä et lue
3. hän lukee	hän ei lue
1. me luemme	me emme lue
2. te luette	te ette lue
3. he lukevat	he eivät lue

Lihtminevik.

1. minä luin (lugesin)	minä en lukenut
2. sinä luit	sinä et lukenut
3. hän luki	hän ei lukenut
1. me luimme	me emme lukeneet
2. te luitte	te ette lukeneet
3. he lukivat	he eivät lukeneet

Tähelepanu! Olevikus ja lihtminevikus on astmevaheldusega sõnus **3. isik tugeval astmel.**

1. otan (võtan),	annan (annan),	tahdon (tahan)
2. otat,	annat,	tahdot
3. ottaa,	antaa,	tahtoo
1. otamme,	annamme,	tahdomme
2. otatte,	annatte,	tahdotte
3. ottavat,	antavat,	tahtovat
1. otin (võtsin),	annoin (andsin),	tahdoin (tahtsin)
2. otit,	annoit,	tahdoit
3. otti,	antoi,	tahtoi
1. otimme,	annoimme,	tahdoimme
2. otitte,	annoitte,	tahdoitte
3. ottivat,	antoivat,	tahtoivat

Täisminevik.

1. olen lukenut	en ole lukenut
2. olet lukenut	et ole lukenut
3. on lukenut	ei ole lukenut
1. olemme lukeneet	emme ole lukeneet
2. olette lukeneet	ette ole lukeneet
3. ovat lukeneet	eivät ole lukeneet

Enneminnevik.

1. olin lukenut	en ollut lukenut
2. olit lukenut	et ollut lukenut
3. oli lukenut	ei ollut lukenut
1. olimme lukeneet	emme olleet lukeneet
2. olitte lukeneet	ette olleet lukeneet
3. olivat lukeneet	eivät olleet lukeneet

Kindel kõneviis umbisikulises tegumoes.

Olevik: **lue|taan** (loetakse).

„ : **ei lue|ta** (ei loeta).

Lihtminevik: **lue|tiin** (loeti).

„ : **ei lue|ttu** (ei loetud).

Täisminevik: **on lue|ttu** (on loetud).

„ : **ei ole lue|ttu** (ei ole loetud).

Enneminnevik: **oli lue|ttu** (oli loetud).

„ : **ei ol|tu lue|ttu** (ei olnud loetud).

35. Kahtlev kõneviis isikulises tegumoes.

Olevik.

1. lukenen	en lukene
2. lukenet	et lukene
3. lukenee	ei lukene
1. lukenemme	emme lukene
2. lukenette	ette lukene
3. lukenevat	eivät lukene

Täisminevik.

1. lienen lukenut		en liene lukenut
2. lienet lukenut		et liene lukenut
3. lienee lukenut		ei liene lukenut
1. lienemme lukeneet		emme liene lukeneet
2. lienette lukeneet		ette liene lukeneet
3. lienevät lukeneet		eivät liene lukeneet

Kahtlev kõneviis umbisikulises tegumoes.

Olevik: **lue|ttaneen** (vist loetakse).

„ : **ei lue|ttane** (vist ei loeta).

Täisminevik: **lienee lue|ttu** (on vist loetud).

„ : **ei liene lue|ttu** (ei ole vist loetud).

36. Tingiv kõneviis isikulises tegumoes.

Olevik.

1. lukisin		en lukisi
2. lukisit		et lukisi
3. lukisi		ei lukisi
1. lukisimme		emme lukisi
2. lukisitte		ette lukisi
3. lukisivat		eivät lukisi

Täisminevik.

1. olisin lukenut		en olisi lukenut
2. olisit lukenut		et olisi lukenut
3. olisi lukenut		ei olisi lukenut
1. olisimme lukeneet		emme olisi lukeneet
2. olisitte lukeneet		ette olisi lukeneet
3. olisivat lukeneet		eivät olisi lukeneet

Tingiv kõneviis umbisikulises tegumoes.

Olevik: **lue|ttaisiin** (loetaks).

„ : **ei lue|ttaisi** (ei loetaks).

Täisminevik: **olisi lue|ttu** (oleks loetud).

„ : **ei olisi lue|ttu** (ei oleks loetud).

37. Käskiv kõneviis isikulises tegumoes.

Olevik.

1. —		—
2. lue!		älä lue!
3. luke koon!		äl köön lukeko!
1. luke kaamme!		äl kääme lukeko!
2. luke kaa!		äl kää lukeko!
3. luke koot!		äl kööt lukeko!

Täisminevik.

3. ol koon lukenut!		äl köön olko lukenut!
3. ol koot lukeneet!		äl kööt olko lukeneet!

Käskiv kõneviis umbisikulises tegumoes.

Olevik: **lue|ttakoon** (loetagu)!

: **äl|köön lue|ttako** (ärgu loetagu)!

Täisminevik: **ol|koon lue|ttu** (olgu loetud)!

„ : **äl|köön olko lue|ttu** (ärgu olgu loetud)!

38. Infinitiiv.

I infinitiiv.

Lühema I infinitiivi näiteid:

sano|a ütelda; **puhu|a** kõnelda; **itke|ä** nutta,
repi|ä rebida; **juo|da** juua; **ui|da** ujuda; **syö|dä** süüa;
näh|dä näha; **juos|ta** joosta; **punni|ta** kaaluda;

pes|tä pesta; rätis|tä pragiseda; pan|na panna;
men|nä minna; tul|la tulla; mietiskel|lä mõtiskella;
pur|ra hammustada.

Märkus. Lühema I infinitiivi lõpud on: a, ä, da, dä, ta, tä (n, l, r järel na, nä, la, lä, ra, rä).

Pikema I infinitiivi lõpp on **kse** + **possessiivsufiks**.

Näiteid. Olin kesällä Suomessa **oppia|kse|ni** soomea. (Olin suvel Soomes, **et õppida** soome keelt.)
Pyysimme venettä **soutaa|kse|mme**. (Palusime paati, **et sõuda**.)

II infinitiiv.

A. Isikuline tegumood.

Seesütlev: **laulae|ssa, sanoe|ssa, juoste|ssa, juode|ssa.**

Viisiütlev: **laulae|n, sanoe|n, juoste|n, juode|n.**

(lauldes, üteldes, joostes, juues)

B. Umbisikuline tegumood.

Seesütlev: **sanottae|ssa, saatae|ssa.**

Näiteid. Syksyn **tullessa** muuttolinnut lähtevät pois. (Sügise tulles rändlinnud lendavad ära.) Yön **lähetessä** tuli ilma vielä kylmemmäksi. (Õö liginedes läks ilm veel külmemaks.)

III infinitiiv.

A. Isikuline tegumood.

Sisseütlev: **luke|ma|an**

Seesütlev: **luke|ma|ssa**

Seestütlev: **luke|ma|sta**

Alalütlev: **luke|ma|lla**

Ilmaütlev: **luke|ma|tta**

Viisiütlev: **luke|ma|n**

B. Umbisikuline tegumood.

Viisiütlev: **lue|ttama|n**

Näiteid. Lapsed olivat **ui|ma|ssa**. Lapsed tulivat **ui|ma|sta**. Lapsed menivät **ui|ma|an**. **Itke|mä|llä** ei pitkälle pääse. **Luke|ma|tta** ei opi. Sinun pitää **oppi|ma|n**. Kirja pitää **luetta|ma|n**.

Märkus. Kolmanda infinitiivi tunnus on **ma, mä**. Alalütlevat tarvitatakse sagedamini pikemal kujul. Selle tunnuseks on **maisi, mäisi**.

Näiteid. Olimme juuri **nukku|maisi|lla|mme**. (Olime parajasti uinuma jäämas.) Olin juuri **mene|mäisi|llä|ni**. (Olin parajasti minemas.) Laiva oli **lähte|mäisi|llä|nsä**, kun tulimme satamaan. (Laev oli parajasti minemas, kui tulime sadamasse.)

IV infinitiiv.

Pojan on **mene|minen** kouluun.

Ei sinne ole **mene|mis|tä**.

Kaikkien ihmisten on **kuole|minen**.

Minulla ei ole mitään **sano|mis|ta**.

Märkus. Neljanda infinitiivi tunnus on:
nimetavas käändes **-minen**;
osastavas „ **-mis-**.

39. Partitsiip (kesksõna).

A. Isikuline tegumood.

Olevik.

A. nimet.: **oppi|va** lapsi
A. osast.: oppivaa lasta
M. osast.: oppivia lapsia
A. nimet.: **syö|vä** peto
A. alaleütl.: syövälle pedolle
M. nimet.: syövät pedot

Minevik.

oppi|nut lapsi
oppinutta lasta
oppineita lapsia
syö|nyt peto
syöneelle pedolle
syöneet pedot

B. Umbisikuline tegumood.

Olevik.

A. nimet.: **saa|tava** raha
 M. nimet.: saatavat rahat
 A. nimet.: **syö|tävä** kala
 M. osast.: syötäviä kaloja
 A. nimet.: **opi|ttava** laulu
 A. osast.: opittavaa laulua
 A. nimet.: **kynne|ttävä** pelto
 M. nimet.: kynnettävät pellot

Minevik.

saa|tu raha
 saadut rahat
syö|ty kala
 syötyjä kaloja
opi|ttu laulu
 opittuja lauluja
kynne|tty pelto
 kynnetyt pellot

Tähelepanu! Partitsiipide (kesksõnade) tunnused on ainsuse nimetavas: **va, vä, tava, tävä, ttava, ttävä; nut, nyt, tu, ty, ttu, tty.**

Märkus 1. Eesti keeles mineviku kesksõnad (partitsiibid) ei käändu, soome keeles aga käänduvad (**oppinut** lapsi — **õppinud** laps, **oppinutta** lasta — **õppinud** last, **oppineita** lapsia — **õppinud** lapsi, **opittu** laulu — **õpitud** laul, **opittuja** lauluja — **õpitud** laule jne.).

Märkus 2. Alljärgnevais pöörsõna liitmuudete näiteis mitte unustada, **et** mineviku kesksõna muutub.

Minä **en** ole **nähnyt.**
 Sinä **et** ole **nähnyt.**
 Hän **ei** ole **nähnyt.**
 Minä **en** ole **väsünyt.**
 Sinä **et** ole **kylvänyt.**
 Hän **ei** ole **lukenut.**
 Minä **en** ole **tahtõnut.**
 Sinä **et** ole **kantanut.**
 Hän **ei** ole **vienyt.**
 Minä **en** ole **kirjoittanut.**
 Sinä **et** ole **oppinut.**
 Hän **ei** ole **syõnyt.**

Me **emme** ole **nähneet.**
 Te **ette** ole **nähneet.**
 He **eivät** ole **nähneet.**
 Me **emme** ole **väsüneet.**
 Te **ette** ole **kylväneet.**
 He **eivät** ole **lukeneet.**
 Me **emme** ole **tahtõneet.**
 Te **ette** ole **kantaneet.**
 He **eivät** ole **vienneet.**
 Me **emme** ole **kirjoittaneet.**
 Te **ette** ole **oppineet.**
 He **eivät** ole **syõneet.**

Abisõnad (partiklid).

40. Määrsõna.

Määrsõna määrab lähemalt asjade tegevust, olukorda. Määrsõnad väljendavad:

1) kohta: **alla** (all), **alle** (alla), **alta** (alt), **ulos** (välja);

2) aega: **heti** (kohe), **ennen** (varem), **eilen** (eile), **äsken** (äsja);

3) viisi: **hyvin** (väga), **taitavasti** (osavasti), **ahkerasti** (usinasti);

4) määra: **hiukan** (natuke), **sangen** (väga);

5) küsimust: **minne?** (kuhu?), **missä?** (kus?), **mistä?** (kust?).

Märkus. Vaadake määrsõnade tuletuslõppe § 45!

41. Kaassõna (ees- ja tagasõna).

Kaassõnu tarvitatakse koos teatava käändega.

Eessõnu **osastavaga**:

ennen enne
ilman ilma
kesken keset
puolella poolel

liki lähedal
likellä lähedal
lähellä lähedal
päin poole

vastapäätä vastu
vastoin vastu
ympäri ümber
paitsi ilma

Tagasõnu **osastavaga**:

kohti poole
kohden poole
kohtaan vastu
varten tarvis

myöten mööda
pitkin mööda
vai ilma
paitsi ilma

vastaan vastu
vastassa vastu
vasten vastu

Tagasõnu **omastavaga**:

alla all
alle alla
alta alt
päällä pääl
päälle pääle
päältä päält

edessä ees
edestä eest
eteen ette
keskellä keset
keskeltä keset
keskelle keset

takana taga
takaa takka
taakse taha
taa taha
luo juurde
luokse juurde

luona juures
luota juurest
mukana kaasas
mukaan, kaasas, järele
likellä lähedal
lähellä lähedal
läheltä lähedalt
lähelle lähedale
kera kaasas
keralla kaasas
kanssa kaasas
tykö juurde
tykönä juures
tyköä juurest
vuoksi tõttu, pärast

tähden tõttu, pärast
ohi mööda
ohitse mööda
ympäri ümber
johdosta puhul
puolesta poolest
sisässä sees
sisästä seest
sisään sisse
seassa seas
seasta seast
sekaan sekka
vieressä ääres
vierestä äärest
viereen äärde

rinnalla kõrval
rinnalta kõrvalt
rinnalle kõrvale
perässä järel
perästä pärast
perään järele
päässä kaugusel
päähän kaugusele
päästä kauguselt
välissä vahel
välistä vahelt
väliin vahele
varrella ääres

Eessõnu ja ühtlasi tagasõnu **omastavaga**:

halki läbi
läpi läbi

kautta kaudu
poikki üle

yli üle
ympäri ümber

42. Sidesõna.

Sidesõnad seovad sõnu lauses ja seovad lauseid. Oma mõttelt on sidesõnad:

1) ühendavad: **ja**, **sekä** (ja, ning), **ynnä** (matemaatilises keeles „pluss“), **sekä** — **että** (niihästi — kui), **enkä**, **etkä**, **eikä**, **emmekä**, **ettekä**, **eivätkä** (ega), **saati**, **saatikka** (ammugi mitte), **jopa**, **vieläpä** (isegi, koguni, päälegi);

2) lahutavad: **eli**, **elikkä** (ehk), **tahi**, **tai**, **tahikka**, **taikka** (või), **joko** — **tai** (kas — või), **vai** (või);

3) vastakad: **mutta** (aga), **vaan** (vaid), **paitsi** (välja arvatud), **ainoastaan** — **vaan** (ainult — vaid), **kuitenkin** (ometi);

4) põhjendavad: **sentähden**, **siksi** (sellepärast), **siis** (järelikut), **niinmuodoin** (järelikut), **niin** (kui, siis);

5) seletavad: **sillä** (sest), **näet**, **nimittäin** (nimelt).

Märkus. Ülalmainitud sidesõnu tarvitatakse **lause-**
rinnas.

Lausepõimis tarvitatakse järgmisi sidesõnu: **että** (et), **jotta** (et), **kun** (sest et), **koska** (sest et), **syystä että** (sest et), **sentähden että** (sest et), **kunnes** (kuni), **ennenkuin** (ennekui), **sittenkuin** (pärast seda kui), **vaikka** (ehk küll; kuigi), **jos** (kui — tingimist tähendades), **kun** (kui — aega tähendades) jne.

Märkus. Lausepõimis tarvitatakse ka järgmisi asesõnu: **joka** (kes, mis), **mikä** (mis), **kuka** (kes), **ken** (kes) jne.

43. Hüüdsõna.

Hüüdsõnad väljendavad:

- 1) rõõmu: **hei!**
- 2) kurbust: **ai! ai-ai! voi!**
- 3) mõnitust: **ähä! piti! kutti!**
- 4) kummastust: **oho! aha! no! kah! hoi! so!**
- 5) küsimust: **hä? hä?**
- 6) vastikust: **hyi! äh! ui! ui-ui!**
- 7) loomade peletamist: **hös! hus! kitis!**

44. Liitpartiklid.

Soome keeles avaldatakse küsimus **-ko**, **-kö** liitega.

Tuli ko isä kotiin?		Kas tuli isa koju?
Ette kö halua tulla kävelämään?		Kas teie ei soovi tulla ja-lutama?
Puhuu ko herra Oja suomea?		Kas kõneleb härra Oja soome keelt?

Liide **-kin** (eesti keeles **-ki**, **-gi**, **isegi mitte**) tarvitatakse jaatavas, liide **-kaan**, **-kään** aga eitavas kõnes.

Köyhäksi hän tuli ja köyhänä pysyi kin .		Vaeseks ta jäi ja vaesena püsiski.
Meillä näkyy olevan täällä hyviä naapureita kin .		Meil näib olevat siin häid naabreidki.

En saanut palkaksi kal-
jan siemausta|**kaan**.
Et sinä|**kään** tullut.
Emme me|**kään** tahdo
tulla luoksesi.

Ma ei saanud palgaks
kalja lonksugi.
Sinagi ei tulnud.
Meiegi ei taha tulla sinu
juurde.

Liide **-han, -hän** (eesti keeles **ju, juba, eks**) näitab, et kõneleja loeb iseenesest arusaadavaks esindatud mõtet.

Aukaise|**han** pian äidille
ovi!
Se|**hän** oli puoli sinun
päiväpalkkaasi!

Ava **juba** kohe emale
uks!
See **ju** oli pool sinu päe-
vapalka!

Liide **-pa, -pä** (eesti keeles **vaat' see, seep see on, eks, eks ju, aga, ometi, ikka**) näitab, et kõneleja jubib tähelepanu millelegi uuele.

Mutta odota|**pa** vaan, kyl-
lä pian paranet!
Saamme|**pa** nähdä!
Isoäiti, sinä|**pä** osaat las-
kea leikkiä.

Aga oota **ometi** ainult,
küll pea paraned!
Eks ju saame näha!
Vanaema, sina **ikka** os-
kad teha nalja.

Liide **-ka, -kä** on eesti **ega, ja, ei**.

En osaa laulaa en|**kä**
soittaa.
Eestiläinen minä olen
se|**kä** eestiläiseksi jään.

Mina ei oska laulda **ega**
mängida.
Eestlane mina olen **ja**
eestlaseks jään.

Sageli liidetakse **-ko, -kö; -pa, -pä; -ka, -kä** lõppudele veel **s**. See **s** on sama, mis eesti **siis**, lühendatud **s**.

Enkö|**s** minä sanonut sitä
sinulle!
Tulepa|**s** vähän tänne!

Kas ma's ei ütelnud seda
sulle!
Tule aga **siis** vähe siia!

45. Sõnade tuletamine tuletuslõppude abil.

A. Nimisõnade tuletuslõppe.

Märkus. Tuletuslõpud (suffiksid) on trükitud jämen-
datult.

-ja, -jä (eesti **-ja**) — **opettaja** (õpetaja), **toimittaja** (toimetaja), **näyttelijä** (näitleja), **lentäjä** (lendaja);

-ri — **pelkuri** (pelgur), **petturi** (pettur), **mylläri** (mölder);

-ma, -mä — **sanoma** (sõnum), **esitelmä** (loeng, ettekanne), **elämä** (elu);

-minen (eesti **-mine**) — **syöminen** (söömine), **juominen** (joomine);

-o, -ö, -os, -ös — **osto** (ost), **kyntö** (künd), **panos** (laeng; panus), **syytös** (süüdistus);

-u, -y, -us, -ys, -mus, -mys, -uu, -yy — **juoksu** (jooks), **käsky** (käsk), **huojennus** (kergendus), **erehdys** (eksitus), **vaatimus** (nõue, nõudmine), **kysymys** (küsimus), **kerjuu** (kerjamine);

-la, -lä (eesti **-la**) — **pappila** (kirikumõis), **seppälä** (sepa talu);

-kko, -kkö (eesti **-ik**) — **koivikko** (kõivik, kaasik), **männikkö** (männik);

-sto, -stö, -isto, -istö — **rahasto** (põhivara, rahastik), **puisto** (puiestik), **huoneisto** (elamu, elukorter), **lepistö** (lepik), **männistö** (männik);

-nen, -ut, -yt, -ke (eesti **-ke, -kene**) — **kalanen** (kalake), **kukkanen** (lilleke), **lapsut** (lapsuke), **päivyt** (päevake), **saareke** (saareke);

-lainen, -läinen (eesti **-lane**) — **suomalainen** (soomlane), **unkarilainen** (ungarlane), **eestiläinen** (eestlane), **venäläinen** (venelane);

-tar, -tär (eesti **-tar**) — **kirjailijatar** (naiskirjanik), **opettajatar** (naisõpetaja, õpetajatar), **pesijätär** (pesunaine);

-nko, -nkö, -nne — **alanko** (madalik), **ylänkö** (kõrgustik), **harjanne** (mäeseljandik);

-ue — **puolue** (erakond), **seurue** (saatkond);

-nta, -ntä — **annanta** (andmine), **heitäntä** (heitmine, viskamine);

-nto, -ntö — **sovinto** (leping), **perintö** (pärandus);

-nti — **vienti** (eksport), **tuonti** (import);

-mo, -mö — **leipomo** (leivavabrik), **veistämö** (laevaehitamispak).

B. Omadussõnade tuletuslõppe.

-nen (eesti **-ne**) — **villainen** (villane), **rautainen** (raudne), **keltainen** (kollane);

-llinen (eesti **-line**, **-lik**) — **äidillinen** (emalik), **murheellinen** (murelik), **sovinnollinen** (leplik), **yliopistollinen** (akadeemiline);

-isa, **-isä**, **-kas**, **-käs**, **-va**, **-vä** tuletuslõpud näitavad rohkust — **riemuisa** (rõõmurikas), **viihtyisä** (mõnus), **varakas** (jõukas), **äänekäs** (kuuldav, vali), **lihava** (lihav, priske), **terävä** (terav, terane);

-ton, **-tön** (eesti **-tu**) — **onneton** (õnnetu), **muodoton** (vormitu), **kärsimätön** (kärsitu), **käsittämätön** (mõistamatu);

-mainen, **-mäinen** tuletuslõpud väljendavad millegi taolist — **sikamainen** (seataoline), **miesmäinen** (mehtaoline);

-hko, **-hkö**, **-läntä** — **suurehko** (kaunis suur), **leveähkö** (laiavõitu), **lyhyenläntä** (lüheldane), **pienenläntä** (väikesevõitu).

D. Pöördsõnade tuletuslõppe.

-tta, **-ttä** tuletuslõpud moodustavad „teha lasta“ pöördsõnu: **juoksuttaa** (joosta lasta), **kuljetuttaa** (vedada lasta);

-ele (võrdl. eesti **-le**) väljendab korduvat tegevust: **hyppelevät**, **karkaelee**;

-aise, **-äise**, **-ahta**, **-ähtä** (võrdle eesti **-hta**) avaldavad silmapilkset ehk momentaanset tegevust: **katkaisen**, **repäisen**, **naurahtaa**, **pysähtää**;

-ksua, **-ksyä** moodustavad „pidada“ pöördsõnu: **oudoksua** (võõrastavaks pidada), **pieneksyä** (väikeseks pidada);

-utu, **-yty** moodustavad „ennast“ pöördsõnu: **hautautunut** (ennast matnud = mattunud), **kätkeytyi** (peitis ennast).

E. Määrsõnade tuletuslõppe.

-s — **ulos** (välja), **ylös** (üles), **alas** (alla), **pois** (ära), **kauas** (kaugele), **lähemmäs** (lähemale);

-sti — **ahkerasti** (usinasti), **tietysti** (mõistagi), **monesti** (sagedasti, mitmeti), **taitavasti** (osavasti), **ihmeesti** (imelikult), **rajusti** (tormiliselt);

-lti — pitkälti (pikaldaselt), laajemmalti (laiemalt), niukalti (piskult);

-ti — alati (alati), kaiketi (kõigiti), vaiti (vait);

-nne — minne (kuhu), sinne (sinna), tänne (siia);

-tellen — vähitellen (vähehaaval), yksitellen (üks-
haaval), vuorotellen (kordamisi);

-ttain, -ttäin — parittain (paaris), sadottain (sadade
viisi), yksittäin (üksikult);

-kkain, -kkäin — rinnakkain (rinnastikku), peräkkäin
(järestikku);

-tusten, -tysten — rinnatusten (rinnastikku), perä-
tysten (järestikku);

-tse — meritse (merd mööda, merd pidi, meritse),
maitse (maad pidi, maitse), rautateitse (raudteed mööda);

-sin — öisin (öösiti), päivisin (päeviti), aamuisin
(hommikuti);

-oin, -öin — muinoin (muiste, vanasti), milloin (mil-
lal), tällöin (nüüd).

46. Lause (lause).

Kaunis kesä vähitellen kuluu. Yöt yhä pitenevät. Ilman lämpö vähenee. Puiden lehdet kellastuvat. Muuttolinnut lähtevät lämpimiin maihin.

Tõlge. Kaunis suvi vähehaaval kulub. Ööd aina pikenevad. Öhu soojus väheneb. Puude lehed koltuvad. Rändlinnud lähevad soojemasse maisse.

Märkus. Eelolevas keelenäites on 5 jutustavat lauset. Jutustava lause lõpul on punkt (piste).

47. Laiendamata lihtlause (peruslause).

Alus (alus).

Hevonen (hobune)

Tie (tee)

Õeldis (maine).

juoksee (jookseb).

lyhenee (lüheneb).

Tähelepanu! Laiendamata lihtlause koosneb alusest ja õeldisest.

48. Laiendatud lihtlause (kasvanut lause).

Jänis on **arka**. Talvella se on **valkea**. Kesällä se on **harmaa**. Sen korvat ovat **pitkät**. Takajalat ovat **pitemmät**. Jänis on **nopeajalkainen**. Suu on **ristihuu-
linen**. Ei se ole **äkäinen**.

Tähelepanu! Laiendatud lihtlause on pääle aluse ja öeldise veel laiendeid.

49. Öeldistäide (maineentäyte).

Isä on **maanviljelijä**. Setä on **kalastaja**. Minä olen **oppilas**. Koti on **rakas**. Tupa on **lämmiin**. Piha on **puhdas**.

Varpuset ovat **lintuja**. Tämä ei ole **vettä**, vaan **viiniä**. Kauneus on **katoavaista**.

50. Sihitis (kohde).

Täissihitis.

Viekää **pojat** kouluun!
Mies ampui **linnun**.
Luemme **läksyn**.
Hyvä sana **sydämen**
muuttaa.
Mene ottamaan **ruoka**
pöydältä!

Osasihitis.

Sitä hepo (hevonen) syö,
jota vetää.
Mies löi **koiraa**.
Pojat eivät lue **läksyä**.
Ei yksi kivi **jauhoja** tee.
Mene ottamaan **ruokaa**
pöydältä!

Tähelepanu! Täissihitisega tähendatakse lõppenud tegevust ja tervet asja. Osasihitisega tähendatakse jätkuvat tegevust ja asja osa. Eitava öeldise puhul tarvitatakse osasihitist.

51. Määrus (määräys).

Tänään on ihana ilma. **Kirkkaasti** paistaa aurinko pilvettömältä **taivaalta**.

52. Täiend (lisääntö).

Kirkon korkea torni näky kauas. **Kirkon** katto on kuparista. **Sen** kimmellys näyttää hauskalta **aurin-**
gon paisteessa.

Liitlause (lauseyhdistys).

53. Lauserind (päälauseiden yhdistys).

Matti lukee, **mutta** hän ei opi, **sillä** hänellä on huono pää. (Matti lukee. Hän ei opi. Hänellä on huono pää.)

Aurinko nousee, päivä kirkastuu **ja** ihmiset lähtevät töihinsä. (Aurinko nousee. Päivä kirkastuu. Ihmiset lähtevät töihinsä.)

Tähelepanu! Tavalised sidesõnad, mille abil liidetakse päälauseid, on: **ja, sekä — että, eli, tai, taikka, joko — tai, mutta, vaan, siksi, siis, sentähden, sillä, näet, nimittäin.**

Märkus. Vt. sidesõna § 42!

54. Lausepõim (pää- ja sivulauseiden yhdistys).

1. Lähdemme ulos, **kun** nyt on hyvä ilma. 2. Minä lähden myös, **jos** sinä lähdet. 3. En lähde minäkään, **koska** sinä et lähde. 4. En onnistunut, **vaikka** koetin parastani. 5. Se paikka, **missä** synnyin, on minulle ennen muita rakas. 6. Ihminen, **joka** avoimin silmin katselee luontoa, rikastuttaa sieluansa.

Tähelepanu! Põimlauseis tarvitatakse järgmisi sidemeid: **että, jotta, kun, koska, syystä että, sentähden että, kunnes, ennenkuin, sittenkuin, jos, vaikka, joka, mikä, kuka, ken jne.**

Märkus. Vt. sidesõna § 42!

kun- ja kuin-lause.

1. Vesi käy kylmäksi, **kun** yöt pitenevät. 2. **Kun** ensi lumi satoi, iloitsivat lapset.

1. Minä olen vanhempi **kuin** sinä. 2. Aurinko näyttää suuremmalta **kuin** tähdet.

Märkus. Võrdluslauseis tarvitatakse **kuin** sõna. **Kuin** ees puudub koma.

55. Lauselühendus.

Pyysimme venettä **sou-
taaksemme.**

Olin kesällä Suomessa **oppiakseni** suomea.

Nousimme korkealle mäelle **nähdäksemme** kaunista ympäristöä.

Syksyn **tullessa** muuttolinnut lähtevät pois.

Yön **lähetessä** tuli ilma vielä kylmemmäksi.

Auringon **noustessa** lähdettiin matkalle.

Näen isän **tulevan.**

Valehtelija luulee kaikkien ihmisten **valehtelevan.**

Jäiden **lähdettyä** järivistä on kesä saapunut.

Kesän **tultua** alkavat kasvit kukkia.

Pyysimme venettä, että soutaisimme.

Olin kesällä Suomessa, että oppisin suomea.

Nousimme korkealle mäelle, että näkisimme kaunista ympäristöä.

Kun syksy tulee, niin muuttolinnut lähtevät pois.

Kun yö lähenei, tuli ilma vielä kylmemmäksi.

Kun aurinko nousi, lähdettiin matkalle.

Näen, että isä tulee.

Valehtelija luulee, että kaikki ihmiset valehtelevat.

Kun jäät ovat lähteneet järivistä, niin kesä on saapunut.

Kun kesä on tullut, alkavat kasvit kukkia.

Jäähyväiset vanhemmil-
leni **sanottuani** menin
kouluun.

Kun olin sanonut jää-
hyväiset vanhemmil-
leni, niin menin kou-
luun.

Märkus. Lauseid lühendatakse infinitiivide ja partit-
siipide abil. (Vt. §§ 38, 39!)

56. Otsene ja kaudne kõne.

(Suora ja epäsuora kertomatapa.)

Otsene kõne.

Isä kysyi pojalta: „**Mi-
ten olet koulussa osan-
nut?**“

Poika vastasi: „**Olen
osannut hyvin.**“

Kaudne kõne.

Isä kysyi pojalta, **mi-
ten hän on koulussa
osannut.**

Poika vastasi, **että hän
oli osannut hyvin.**

57. Kirjavahemärgid (välimerkit).

.	piste	—	ajatusviiva
?	kysymysmerkki	„“	lainaus- l. sitatsioni- merkit
!	huutomerkki	-	yhdysmerkki
,	pilkku l. komma	'	heittomerkki l. apost- rofi
;	puolipiste l. semi- koolon	=	yhtäläisyysmerkki
:	kaksoispiste l. koolon	§	pykälä l. paragrafi- merkki
⓪	sulkumerkit l. paren- teesi		

Tähelepanu! Soome keeles kirjavahemärkide tarvi-
tamisel on maksvad samad juhised nagu eesti keeles.
Et punkti ja kooloni tarvitamine sõnade lühendamisel
on meile võõras, seepärast allpool tähtsamaid näiteid.

58. Lühendeid.

a.	= aamulla (hommikul)		esim.	= esimerkiksi (näiteks)
arv.	= arvoisa (lugupeetud)		hrra	= herra (härra)
l.	= eli (ehk)		h:ra	= herra

- i.** = illalla (õhtul)
j.n.e. = ja niin edespäin (ja nii edasi)
jne. = ja niin edespäin
e.pp. = edellä puolenpäivän (enne lõunat)
j.pp. = jälkeen puolenpäivän (pärast lõunat)
klo = kello (kell)
k:lo = kello
k.o. = kyseessä oleva (küsimuses olev)
l = litra (liiter)
l. = luokka (klass)
m = metri (meeter)
m.m. = muun muassa (muu seas)
nti = neiti (preili)
nim. = nimittäin (nimelt)
n:o = numero (number)
os. = osoite (aadress)
p.o. = pitää olla (peab olema)
- puh.** = puhelin (telefon)
p. = päivänä (päeval)
p:nä = päivänä
rva = rouva (proua)
s.o. = se on (see on)
s. = sivu (lehekülg)
t. = tai (või)
t.m.s. = tai muuta sellaista (või muud niisugust)
tms. = tai muuta sellaista
t.s. = toisin sanoen (teiste sõnadega)
t.v. = tänä vuonna (sel aastal)
vrt. = vertaa (võrdle)
v.k. = viime kuussa (möödunud kuul)
v.v. = viime vuonna (möödunud aastal)
y.m.s. = ynnä muuta sellaista (ja muud niisugust)
yms. = ynnä muuta sellaista

IV. Kõnelusi ja sõnavara.

1. Üldisi tervitus- ja kõneluslauseid.

Tere!
Jumalaga!
Nägemiseni!
Rõõmsa jälleenägemiseni!
Hääd hommikust! (Tere!)
Hääd päeva! (Tere!)
Hääd õhtust! (Tere!)
Hääd ööd ja kauneid unesid!
Magage hästi!
Täna väga!
Elage hästi!
Hääd tervist!
Tere tulemast!
Õnn kaasa!
Õnnelikku reisu!
Elagu soomlased ja eestlased!

Soovin hääd uut aastat!
Olge hääd ja viige koju tervisi!
Ütelge vendadele (õdedele, isale, emale...) südamlilik tervitus!

Toimetan õnnitlusi pärale.
Tervitusi Tartust (Soomest...)!
Võta istet!
Kuidas elad?

Yleisiä tervehdys- ja puhuttelulauseita.

Päivää! (Terve!)
Hyvästi!
Näkemiin!
Iloisiin näkemiin!
Hyvää huomenta!
Hyvää päivää!
Hyvää iltaa!
Hyvää yötä ja kauniita unia!
Maatkaa hyvin!
Kiitoksia paljon!
Voikaa hyvin!
Jääkää hyvästi!
Tervetuloa!
Onnea!
Onnea matkalle!
Eläköön suomalaiset ja eestiläiset (= virolaiset)!
Toivotan hyvää uutta vuotta!
Olkaa hyvä ja viekää terveisiä kotiin!
Sanokaa veljillenne (sisarillenne, isällenne, äidillenne...) sydämellinen tervehdys!
Vien onnitelut perille
Terveisiä Tartosta (Soomesta...)!
Käy istumaan!
Miten jaksat?

Tänan, mu käsi käib hästi.

Kuidas ise elad?

Tänan, väga hästi.

Mu käsi ei käi hästi.

Kuidas elab vend?

Tal läheb hästi (halvasti).

Mida kuulub?

Ei midagi iseäralikku.

Olen väga tänulik teile.

Pole tänu väärt!

See ei vääri tänu.

Pole tänu väärt! Palun!

Olge hää ja esitage mind
peremehele!

Peremees laseb leiba luusse.

Astuge sisse!

Võtke istet!

Andestage, kui segan teid!

Mõnus (armas) on näha teid!

Kust teie olete pärit?

Kas neiu N. kõneleb soome
keelt?

Väga vähe.

Saan aru, aga ei oska kõ-
nelda.

Mina kõnelen eesti, saksa,
prantsuse, vene, rootsi
keelt.

Teie kõnelete väga ruttu.

Olge hää ja kõnelge veidi
aeglasemalt!

Missugusel tänaval teie elate?

Või nõnda.

Olge hää ja tulge uuesti veidi
aja pärast!

Tulge poole tunni pärast!

Oodake viivuke (natuke)!

Kas võite mulle soovitada
hää õmbleja (pesija...)?

Kiitos (kiitoksia), minä voin
hyvin.

Miten itse voit?

Kiitos, erittäin hyvin.

Minä en voi hyvin.

Kuinka voi sinun veljesi?

Hän voi hyvin (huonosti).

Mitä kuuluu?

Ei mitään erityistä.

Olen sangen kiitollinen teille.

Ei mitään kiittämistä!

Ei se ansaitse kiitosta.

Ei kannata!

Olkaa hyvä ja esittäkää mi-
nut isännälle!

Isäntä on ruokalevolla.

Astukaa sisään!

Istukaa!

Suokaa anteeksi, jos häiritsen
teitä!

Hauskaa on nähdä teitä.

Mistä te olette kotoisin?

Puhutteko neiti N. suomea?

Vähäsen.

Ymmärrän, mutta en osaa
puhua.

Puhun eestiä (= viroa), sak-
saa, ranskaa, venettä, ruot-
sia.

Te puhutte liian nopeaan.

Olkaa hyvä ja puhukaa vähän
hitaammin!

Minkä kadun varrella te
asutte?

Vai niin.

Olkaa hyvä ja tulkaa uudes-
taan vähän ajan perästä!

Tulkaa puolen tunnin kulu-
essa!

Odottakaa tuokio (hiukan)!

Voitteko suositella minulle
hyvän ompelijattaren (pesi-
jättären...)?

Olge mureta selle poolest!
Mul on sest väga kahju.
Edasi!
Eest ära!
Vaata enda ette!
Ei ilmaski!
Ei millalgi.
Ei sugugi.
Ei miski. Mitte miski.
Ei midagi. Mitte midagi.
Lõbutsege!
Andke teed! Laske läbi!
Minge minu kallalt!
Ole ettevaatlik!
Vaadake ette!
Tule ometi siia!
Küll ometi saab kuulda imet!
Oli tõesti lõbus!
Kuule ometi!
Lase ma ometi loen!
Pane tähele!
Ära puuduta!
Sul pole tarvis sinna minna!
Ärge pange pahaks!
Ärge vaevake end!
Ärge vaadake!
Ärge tulge!
Säh!
Küll ometi oli hää!
Küllap vahest!
Säh sulle nüüd!
Asja juurde!
Oh sa taevake!
Heldene aeg!
Jumal paraku!
Vaata ometi!
Mine põrgusse!
Küll sa räägid hulle lugusid!
Nüüd on hull lahti!
Vaata imet!
Ma olen kindel selles.
Eks sa katsu!
Mis tühja juttu!
Mis sellest!

Olkaa huoletta siitä!
Sepä on kovin ikävää.
Eteenpäin!
Pois alta!
Katso eteesi!
Ei koskaan.
Ei milloinkaan.
Ei ensinkään.
Ei mikään.
Ei mitään.
Pitäkää hauskaa!
Päästäkää!
Erotkaa kimpustani!
Ole varovainen!
Varokaa!
Tulehan tänne!
Johan nyt kuuluu kummia!
Olipahan hauskaa!
Kuulehan!
Annahan kun luen!
Huomaa!
Älä koske!
Älä huoli mennä sinne!
Älkää pahastuko!
Älkää vaivatko itseänne!
Älkää katsoko!
Älkää tulko!
Kas tässä!
Kylläpä oli hyvä!
Kyllä kai!
Tässä sitä nyt ollaan!
Asiaan!
Herranen aika!
Hyvänen aika!
Jumala paratkoon!
Kas vain!
Mene hiiteen!
Jopa kummia kerrot!
Nyt on kumma!
Ka kummaa!
Minä olen vakuutettu siitä.
Koeta vaan!
Mitä joutavia!
Mitäpä siitä!

Mis tühja!
Lase käia!
Mis sa tühjaga jahid!
See oli sulle paras!
Tühi jutt! Tühi loba!
Tule nüüd ometi!
Mina tulen jalamaid.
Mina olen süüdlane.
See ei kõlba kuhugi.
Ta ei teeni.
See ei huvita mind.
Ei mingil tingimusel.
Ta teeb nagu oleks vihane.
Palun alandlikult!
Ma pean kohe minema.
Sa pead minema.
On aga suur!
Kuulujutul pole alust.
Ta on selle poolt.
Sellele pole midagi parata.
Nüüd on peenike peos.
See ärritab vihale.
See on avalik pettus.
Ta on kõigega nõus.
See kurvastab mind.
See pole tähtis.
Sind pole enam tarvis.
Olime hääs tujus.
Ta on täna halvas tujus.

Ajab janule.
Naer tuleb pääle.
Nüüd ta ei näita oma nägu.
See on selge kui päev.
Pole midagi karta.
Olgu siis nõnda.
Toho imet!
Päris õige.
Küllalt!
Lase aga olla!
Mõttele mu rõõmu!
Kesteb.
Kas tõesti see on nii!
Kas ta tõesti tuleb!

Mitä turhia!
Anna luistaa!
Mitä tyhjän tähden touhuat!
Se oli sinulle oikein!
Joutavaa puhetta!
Tuleppas nyt!
Minä tulen paikalla.
Vika on minussa.
Sillä ei ole mitään virkaa.
Hänellä ei ole virkaa.
En pidä siitä väliä.
Ei missään tapauksessa.
Hän on olevinaan vihainen.
Pyydän nöyrästi!
Minun on heti mentävä.
Sinun on meneminen.
Onpa se suuri!
Huhussa ei ole perää.
Hän on sen puolella.
Sille ei mahda mitään.
Nyt on puute käsissä.
Se pistää vihaksi.
Se on suoraa petosta.
Hän suostuu kaikkeen.
Se minua surettaa.
Se ei merkitse suuria.
Sinua ei enää tarvita.
Olimme hyvällä päällä.
Hän on tänään pahalla tuu-
lolla.
Rupeaa janottamaan.
Rupeaa naurattamaan.
Nyt hän ei näytä silmiään.
On päivän selvää.
Ei ole vaaraa.
Olkoonpa näin.
Kas ihmettä!
Aivan oikein.
Riittää!
Annahan olla!
Arvaapas iloni!
Kenties.
Tokkohan se on niin!
Tokko hän tulee!

See on päris õige.

Vististi ta tuleb.

Olen kaitstud.

See käis tema pihta.

Läks kuidas läks.

Kõlbab.

Küll see käib niigi.

Ta pole kellegi mees.

Tunne iseennast!

Selles see vigur seisabki.

Selles see konks seisabki.

Se on aivan totta. Se on
toden totta.

Tottapahan hän tulee.

Olen hyvässä turvassa.

Se koski häntä.

Kävi miten kävi.

Käy laatuun.

Kyllä se menettelee näinkin.

Hän ei ole mies eikä mikään.

Tunne itsesi!

Siinä se mutka onkin.

Siinä se niksi onkin.

Kas ta vahest peaks kodus
olema?

Kas tohin? Kas lubate?

Kas tohin küsida?

Kas tohin tülitada teid?

Eks ole?

Eks ole ju?

Ammu sest on?

Kas sul on raha kaasas?

Kas teil on raha kaasas?

Kas sa tuled minuga?

Kas sa tuled meiega?

Kas sa lähed temaga?

Kas sa lähed nendega?

Kas lähed või mitte?

Kas tuled või mitte?

Kas teie ei karda?

Kas teil pole soovi tulla jalu-
tama?

Kas ma tohin kaasa minna?

Kas tohin tulla teid saatma?

Kas oled kuulnud midagi nii-
sugust?

Kas olete abielus?

Ei tea kas see sobib?

Kas see on võimalik?

Kas tulete pea?

Onkohan hän kotona?

Rohkenenko?

Saanko kysyä?

Saanko vaivata teitä?

Eikö ole?

Eiköhän ole?

Kauankos siitä on?

Onko sinulla rahoja muas-
sasi?

Onko teillä rahoja muas-
sanne?

Tuletko minun kanssani?

Tuletko meidän kanssamme?

Menetkö hänen kanssansa?

Menetkö heidän kanssansa?

Menetkö vai etkö?

Tuletko vai etkö?

Ettekö pelkää?

Eikö teillä ole halua tulla
kävelemään?

Pääsenkö mukaan?

Saanko tulla mukaanne?

Oletko kuullut jotain sem-
moista?

Oletteko naimisissa?

Mahtaneeko se käydä laa-
tuun?

Voiko tämä olla mahdollista?

Tuletteko pian?

Kas ma võin selle pääle kindel olla?

Kas olete kuulnud säärast asja?

Kas tõesti?

Kas see võiks olla tõsi?

Voinko varmasti luottaa siihen?

Oletteko kuullut mokomaa?

Tottako?

Lieneekö se totta?

Kuhu sa mõtled minna?

Kuhu ta on jäänud?

Kuhu sa sellega sihid?

Kuhu teil on nii suur rutt?

Mil viisil?

Millises tujus ta nüüd on?

Millal võib teda kohata?

Kuidas see tuli?

Kuidas see kord lõpeb?

Mis ime läbi?

Millega see seletub?

Millest on jutt (küsimus)?

Mil põhjusel?

Millest sina seda järeldad?

Mis otstarbel?

Keda ma pean tänama?

Mis te sellest arvate?

Mis kasu on mul sest?

Mida see kujutab?

Mis mina sinna võin parata?

Mis on sinuga juhtunud?

Mis see ometi peaks tähendama?

Mis rutt sul on?

Kuidas teda kutsutakse?

Kellega olid reisel?

Kellest jutustati?

Kuidas see asi paistab olevat?

Kuidas tundub?

Kuidas on asjad?

Kes on need mehed?

Millise saatuse osaliseks ta sai?

Minne (= mihin) aiot mennä?

Minne hän on joutunut?

Mihin (= minne) sinä sillä pyrit?

Mihinkä teillä on niin kova kiire?

Millä tavalla?

Millä mielellä hän nyt on?

Milloin hän on tavattavissa?

Miten se kävi?

Miten se on päättyvä?

Miten ihmeessä?

Mistä tämä johtuu?

Mistä on kysymys?

Mistä syystä?

Mistä sinä sen päätät?

Missä tarkoituksessa?

Ketä minun on kiittäminen?

Mitä pidätte tästä?

Mitä hyötyä minulla siitä on?

Mitä tämä kuvaa?

Mitä minä sille mahdan?

Mitä sinulle on tapahtunut?

Mitähän se merkinnee?

Mikä kiire sinulla on?

Miksi häntä kutsutaan?

Kenen kanssa olit matkalla?

Kenestä kerrottiin?

Miltä asia kuulostaa?

Miltä tuntuu?

Kuinka ovat asiat?

Keitä ovat nämä miehet?

Minkä kohtalon hän sai?

Mitmes kuupäev on täna?
Millal on teil pruugiks süüa
hommikust (lõunast, õh-
tust)?
Millal on teil pruugiks minna
magama?

2. Perekond.

abielu — avioliitto
abielupaar — aviopari
abikaasa — aviopuoliso
alaealine — alaikäinen
armastus — rakkaus
eesnimi — etunimi
eit — mummo, muori
ema — äiti
emand — emäntä
ematu — äiditön
esiisa — esi-isä
esivanemad — esivanhemmat
hooldaja — holhooja
häll — kehto
hällilaps — kehtolapsi
isa — isä
isatu — isätön
kaasavara — myötäjäiset
kaksikvennad — kaksoisveljet
kaksikõed — kaksoissisaret
kasulaps — kasvattilapsi
kihlus — kihlaus
kodukolle — kotiliesi
kosjakäik — kosiomatka
kostilaps — täysihoitolainen
laps — lapsi
laulatus — vihkiäiset
lein — suru
lell = isa vend — setä
lellepoeg — serkku
lelletütar — serkku
lesk — leski
lähevad paari — menevät
naimisiin
matas — hautajaiset

Monesko päivä on tänään?
Mihin aikaan teillä on tapana
syödä aamiaista (päiväl-
listä, illallista)?
Mihin aikaan teillä on tapana
mennä maata?

Perhe.

mees — mies
meesterahvas — mieshenkilö
minia — miniä
musu — suudelma, suutelo,
muisku
mõrsja — morsian
naine — vaimo
naisemees — nainut mies
naisterahvas — nainen, nais-
henkilö
neitsi — neitsyt
neiu — neiti, neito
noorik — nuorikko
noormees — nuorukainen
onu — eno
orb, orvu — orpolapsi
peigmees — sulhanen
perekond — perhe
perekonnanimi — sukunimi
pererahvas — talonväki
pesamuna = viimane laps —
kuopus
poeg — poika
poisijupp — poikanulikka
poiss — poika
pruut — morsian
pulm — häät
pulmapidu — hääpidot
rauk — ukko
ristiema — naiskummi
ristiisa — mieskummi
ristimine — kastaminen
ristinimi — ristimänimi
ristipoeg — kummipoika
ristitütar — kummityttö

ristsed — ristiäiset
sugulane — sukulainen
sülelaps — sylilapsi
tädi — täti
tädipoeg — serkku
täditütar — serkku
tüdruk — tyttö
tütär — tytär
vader — kummi
vanaema — isoäiti
vanaisa — isoisä
vanamees — ukko
vanamoor — akka
vanapoiss — vanhapoika
vanarauk — vanhus

vanatüdruk — vanhapiika
vanemad — vanhemmat
veimevakk — kapiot
vend — veli
vennanaine — veljenvaimo
vennapoeg — veljenpoika
vennaste lapsed — serkut
võorasema — äitipuoli
võorasisa — isäpuoli
võoraslaps — lapsipuoli
väi — vävy
õde — sisko, sisar
õed-vennad — siskot veljet
äi — appi
ämm — anoppi

3. Maja ja kodu.

ahi — uuni
aken — ikkuna, akkuna
aknaruu — ikkunaruutu,
 akkunaruutu
eeskoda — eteinen, porstua
einetuba — tarjoiluhuone
elektrilamp — sähkölamppu
grammofon — gramfoni
grammofoniplaat — levy
hoov — piha
iste — istuin
joonlaud — viivotin
kamin — kamiina
kapp — kaappi
kardin — uudin, ikkunaverho
katus — katto
kelder — kellari
kell — kello
keskküte — keskuslämmitys
kiiktool — keinutuoli
kirjutuslaud — kirjoituspöytä
klaver — piano
klosett — käymälä, klosetti
koridor — käytävä
korsten — savupiippu, savu-
 torvi

Talo ja koti.

korter — asunto
kraadiklaas — lämpömittari
kroonlühter — kynttiläkruunu
kummut — lipasto, piironki
käterätik — pyyheliina
köök — keittiö
küünal — kynttilä
laelamp — kattolamppu
lagi — laki
lambiklaas — lampunlasi
lambiöli — lamppuöljy
lamp — lamppu
laud — pöytä
leentool — nojatuoli
lillepott — kukkaruukku
linnupuur — lintuhäkki
lävi — kynnyks
magamistuba — makuuhuone
maja — talo
majakraam — talouskapineet
möbleeritud tuba — kalus-
 tettu huone
mööbel — huonekalu
nagi — vaatenaula
padi — patja, päänalunen
palkon — parveke

peegel — peili, kuvastin
peldik — käymälä, klosetti
pesukauss — pesuvati
pesulaud — pesupöytä
pildiraam — kuvakehys
pilt — kuva
pink — rahi, penkki
pliit — hella
põrand — permanto, lattia
pööning — ullakko
remont — korjaus, remontti
riiul — hylly
ruumikas — tilava
saal — sali
sahver — ruokakomero
seep — saippua
sein — seinä
sohva — sohva
söögituba — ruokailuhuone
tapet — tapetti
tekk — peite
telefon — puhelin
tindipott — mustetolppo

tint — muste
tool — tuoli
trepp — portaat
tuba — huone
uks — ovi
vaas — kukkamalja, vaassi
vaip — matto, vaippa
vannituba — kylpyhuone
viul — viulu
viulipoogen — viulujousi
virus = kušett — leposohva
voodi — vuode
voodilina — hursti, lakana
võti — avain
vöörus — eteinen
õu — piha
öölaud — yöpöytä
üles ütelda — sanoa irti
ümber kolida — vaihtaa
 asuntoa
üür — vuokra
üürileping — vuokrasopimus

4. Söögilauas.

A.: Palun lauda!

Olge hää ja istuge!

Mida ma võin teile pak-
kuda?

Kas võin veel pakkuda
praadi, putru, kurki,
munakooki, õunasuppi,
kohvi, teed...?

Mida te meelsamini joote,
teed või kohvi?

Võib-olla ei maitse meie
roog?

B.: Tänan, teie roog maitseb
suurepäraselt!

Tänan, olen küllane!

Sooviksin teed, kohvi...

Tänan, mul ei ole täna
söögiisu.

Ruokapöydässä.

A.: Pyydän ruualle!

Olkaa hyvä ja istukaa!

Mitä minä saan teille tar-
jota?

Saanko vielä tarjota pais-
tia, puuroa, kurkkua, mu-
nakakkua, omenakeittoa,
kahvia, teetä...?

Mitä te mieluummin juotte,
teetäkö tai kahvia?

Ehkä ei maistu meidän ruo-
kamme?

B.: Kiitoksia, teidän ruokanne
maittaa!

Kiitoksia, olen kylläinen!

Haluaisin teetä, kahvia...

Kiitoksia, minulla ei ole tä-
nään ruokahalua.

5. Söögilaud, sööke ja jookke.

annus — annos *annos*
eine — eine, ravinto
hanepraad — hanhipaisti
hapukapsasupp — hapankaa-
likeitto
hapupiim — piimä
hapupiim (koorega) — viili
heeringas — silli
heeringasalat — sillisalaatti
hernesupp — hernekeitto
hommikusöök — aamiainen
janu — jano
joogiklaas — juomalasi
jook — juoma
juust — juusto
jäätis — jäätelö
kahvel — haarukka, kahveli
kakao — kaakkao
kala — kala
kali — kalja
karavin — karahvi
kartul — peruna, potaatti
kastmekann — kastikekupp
kiisel — kiisseli
klaas — lasi
kohv — kahvi
kompvekk — makeinen, ka-
ramelli, konvehti
kook — leivos, torttu
koor, -e — kuori, kerma
kotlett — kotletti, kyljys
kringel — rinkeli
kurgisalat — painekurkku
kurk — kurkku
laudlina — pöytäliina
leib — leipä
liha — liha
limonaad — limonaati
lusikas — lusikka
lõunasöök — päivällinen
magusroog — jälkiruoka

Ruokapöytä, ruokia ja juomia.

maitsev toit — maukas ruoka
majapidamine — talous
makaronisupp — makarooni-
keitto
mannapuder — mannaryyni-
puuro
marmelaad — marmelaati
mesi — hunaja
moos, marjakeedis — hillo
muna — muna
munatops — munakuppi
mõdu — sima
nisuleib — nisuleipä
nuga — veitsi
näkileib — näkkileipä
nälg — nälkä
oasupp — papukeitto
omelett — munakakku
pannkook — pannukakku
peeker — pikari
pidusöök — juhla-ateria
piim — maito
piimasupp — velli
pipar — pippuri
portsjon — annos
praad — paisti
pudel — pullo, puteli
puder — puuro
puljong = rammuleem —
lihanliemi
puuviljasupp — hedelmäkeitto
rasv — rasva, ihra
riisisupp — riisiryynivelli
rääbis — muikku
sahvt, mahl — mehu
sai — vehnäleipä
salat — salatti
salatikauss — salattimalja
salvrätik — lautasliina, ser-
vietti
seen — sieni

sepik — hiivaleipä
siirup — siirappi
sinep — sinappi
sinepitops — sinappikuppi
sink, suitsuliha — kinkku
sooda — suuda
sool — suola
soost — kastike
suhkur — sokeri
supp — keitto, soppa, liemi
söögikord — ruokajärjestys
söögilaud — ruokapöytä
söök — ruoka; ateria
söömaaeg — ateria, ruoka-
aika
süilt — sylvty, hyytelö
šokolaad — suklaa
taar — kalja
taldrik — lautanen
tangupuder — ryynipuuro
tass — kuppi

6. Söögisaaalis.

A.: Neiu, tahaksin lõunastada!
B.: Siin on söögikaart.
A.: Tahan piimasuppi, sea-
praadi kartulite ja kurgiga.
Siis tooge klaas kuuma teed
sidruniga!

A.: Neiu, tahaksin lõunastada!
B.: Mida võin teile pakkuda?
A.: Olen taimtoitlane.
B.: Võite saada mune, putru,
kala, piima...
A.: Andke kaks muna, putru
ja klaas piima!
B.: Kohe.

7. Kohvikus.

A.: Mida võin teile pakkuda?
B.: Soovin kohvi (teed...).

tee — tee
teekann — teekannu
teelusikas — teelusikka
toit — ravinto, ruoka
vaagen — vati
vaas — kukkamalja, vaassi
vasikapraad — vasikanpaisti
vein — viini
veiselihapraad — pihvi
verivorst — verimakkara
vesi — vesi
vorst — makkara
või — voi
võileib — voileipä
võitoos — voikuppi
vähk — rapu
würts — mauste, ryyti
õhtusöök — illallinen
õli — öljy
õunasupp — omenakeitto
äädikas — etikka

Ruokalassa.

A.: Neiti, haluaisin päivällistä!
B.: Tässä on ruokalista.
A.: Haluan maitovelliä, sian-
paistia perunoitten ja kur-
kun kera. Sitten tuokaa lasi
kuumaa teetä sitruunan
kera!

A.: Neiti, tahtoisin illallista!
B.: Mitä saan teille tarjota?
A.: Olen kasvisruokien syöjä.
B.: Saatavana on muniä, puu-
roa, kalaa, maitoa...
A.: Antakaa kaksi munaa,
puuroa ja lasi maitoa!
B.: Heti.

Kahvilassa.

A.: Mitä saan teille tarjota?
B.: Haluan kahvia (teetä...).

A.: Kas soovite kohvi saiaga?

B.: Tooge kohvi kookidega!

A.: Mida võin teile pakkuda veel?

B.: Tooge veel kuuma kohvi! Oodake, neiu!

A.: Mida härra soovib?

B.: Tooge mulle mõni soomekeelne ajaleht!

A.: Kohe.

B.: Kas ma saaksin midagi karastusjooki?

A.: Jah! Kas soovite mahla-
jooki (limonaadi...)?

B.: Tooge pudel sidrunisoodat!

A.: Kohe.

B.: Neiu, soovin maksta!

A.: Tulen jalamaid.

8. Palju kell on?

Kell on kaks (neli...).

Kell on pool kaks (viis...).

Kell on **täpsalt** üks (kuus...).

Kell lööb **varsti** üks.

Kell on **just** lõonud üks.

Kell on viis minutit **üle** nelja.

Kell on viie minuti **pärast** neli.

Kell on veerand **üle** nelja
(veerand viis).

Kell on veerandi pärast neli
(kolmveerand neli).

Kell on kolme **ümber**.

Kell on üle kolme.

Kell on **pea** seitse.

Kas teie kell käib õigesti?

Minu kell käib pisut ette (järele).

Minu kell seisab.

A.: Haluatteko kahvia leivän
kera?

B.: Tuokaa kahvia leivoksien
kera!

A.: Mitä saan teille vielä tar-
jota?

B.: Tuokaa vielä kuumaa
kahvia! Odottakaa, neiti!

A.: Mitä herra haluaa?

B.: Tuokaa minulle joku suo-
menkielinen sanomalehti!

A.: Aivan heti.

B.: Voisinko saada jotain vir-
voitusjuomaa?

A.: Kyllä! Haluatteko me-
hua (limonaatia...)?

B.: Tuokaa pullo sitruuna-
suudaa!

A.: Heti.

B.: Neiti, haluan maksaa!

A.: Tulen aivan heti.

Paljonko kello on?

Kello on kaksi (neljä...).

Kello on puoli kaksi (viisi...).

Kello on **tasán** yksi (kuusi...).

Kello lyö **pian** yksi.

Kello on **juuri** lyönyt yksi.

Kello on viisi minuuttia **yli**
neljä.

Kello on viisi minuuttia **vai**
neljä.

Kello on **neljännestä** yli neljä.

Kello on neljännestä **vai**
neljä.

Kello on kolmen **paikoilla**.

Kello käy neljättä.

Kello on **kohta** seitsemän.

Käykö teidän kellonne oi-
kein?

Minun kelloni käy vähän
edellä (jäljessä).

Minun kelloni seisoo.

9. Pühi ja tähtsamaid päevi.

jaanipäev — juhannuspäivä
jõul — joul
jõululaupäev — joulunaatto
jüripäev — yrjõnpäivä
kadripäev — katrinpäivä
kolmekuningapäev — loppiainen
küünlapäev — kynttilänpäivä
lauritsapäev — laurinpäivä
lihavõttepüha — pääsiäinen
maarjapäev — marianpäivä
mardipäev — martinpäivä
mihklipäev — mikonpäivä
nelipüha — helluntai

10. Ajast.

aasta — vuosi
poolaasta — lukukausi
aastaaeg — vuodenaika
kolme aasta eest — kolme vuotta sitten
aasta hakatusel — vuoden alussa
selle aasta jooksul — tämän vuoden kuluessa
läinud aastal — viime vuonna
sel aastal — tänä vuonna
tuleval aastal — ensi vuonna
eile — eilen
tuleval esmaspäeval — ensi maanantaina
hetke pärast — hetken kuluttua
tunahomme — ylihuomenna
hommik — aamu
homme — huomenna
suvehommik — kesäaamu
hommikul — aamusella
täna hommikul — tänä aamuna
hommikuti — aamuisin
jõulu aegu — joulun seutuun
uue kalendri järgi — uuden luvun mukaan

Juhlia ja merkkipäiviä.

nääripäev — uudenvuodenpäivä
palmipuudepüha — palmusunnuntai
palvepäev — rukouspäivä
suurreede — pitkäperjantai
taevaminemispüha — helatorstai
toomapäev — tuomaanpäivä
uusaasta — uusi vuosi
vabariigi aastapäev — tasavallan vuosipäivä
vana-aasta — vanha vuosi
vastlapäev — laskiainen

Ajasta.

vana kalendri järgi — vanhan luvun mukaan
kevad — kevät
seekord — tällä kertaa
teine kord — toisen kerran
esimest korda — ensi kertaa
teist korda — toista kertaa
viimast korda — viimeistä kertaa
mineval kuul — viime kuussa
tuleval kuul — ensi kuussa
mitmes kuupäev — monesko päivä
lõnnati — keskipäivin
minut — minuutti
nädal — viikko
kahe nädala kestel — kahden viikon aikana
eelmineval nädalal — toissa viikolla
eesoleval nädalal — alkavalla viikolla
kesknädalal — keskiviikkona
möödunud nädalal — viime viikolla
tuleval nädalal — ensi viikolla

ületuleval nädalal — ensiviikon perästä
päev — päivä
sünnipäev — syntymäpäivä
tänapäev — tämä päivä
argipäev — arkipäivä
sel päeval — sinä päivänä
teisel päeval — toisena päivänä
ülepäeviti — joka toinen päivä
püha — pyhä
sajand — vuosisata
sekund — sekunti
semester — lukukausi
mineval suvel — viime kesänä
tuleval suvel — ensi kesänä
suvi — kesä

11. Ilmastik.

agu — aamunkoi
baromeeter — ilmapuntari
eha — iltarusko
halb ilm — huono sää
jahe — viileä
jää — jää
kaste — kaste
koit — aamurusko
kuiv — kuiva
kuum — kuuma
kuu paistab — kuu paistaa
kuupaiste, -valge — kuutamo
kõu — ukkonen
kõu kõrgatab — ukkonen jyrisee
külm — kylmä
leige — haalea
lumesadu — lumisade
lumetuisk — lumipyry
lumi — lumi
läheb pilve — menee pilveen
lõõb välku — iskee tulta, salamoi
märg — märkä

sügis — syksy
talv — talvi
möödunud talvel — viime talvena
tuleval talvel — ensi talvena
tund — tunti
tund varem — tuntia aikaisemmin
täna — tänään
õhtu — ilta, ehtoo
täna õhtul — tänä iltana
õhtu eel — illan suussa
õhtuti — iltaisin, illoin
öö — yö
kesköö — keskiyö
öö-päev — vuorokausi
öösi — yöllä
öösiiti — öisin

Ilmasto.

niiske — kostea
orkaan, kole maru — hirmu-myrsky
piisk — pisara, tippa
pikseilm — ukonilma
pilkane pime — pilkko pimeä
pilv — pilvi
pilvine — pilvinen
pime — pimeä
pimedus — pimeys
päike läheb looja — aurinko laskee
rahe — rae
sajab kõvasti — sataa kovasti
sajab lund — sataa lunta
sajab rahet — sataa rakeita
sajab vihma — sataa vettä
soe — lämmin
soojus — lämpimyyks
tolm — tomu, pöly
torm — myrsky
tormine — myrskyinen
tuul — tuuli
tuuline — tuulinen

tuul puhub — tuulee
tähelend — tähdenlento
udu — sumu
udune — sumuinen
valgus — valkeus, valo
vihm — sade
vihmane — sateinen

12. Arsti juures.

Kuidas on teie tervisega
lugu?

Olen väga haige.

Mis teid vaevab?

Mul on palavik (kõva nohu).

Mul on päevalu.

Mu kõht on kinni.

Mul on raske hingata.

Mu nina on kinni.

arst — lääkäri, tohtori
arstim = arstirohi — lääke
haige — sairas
haigustumine — taudintapaus,
sairastuminen
haigla — sairashuone, sai-
raala
haiglane — kivulloinen, sai-
raalloinen
haigus — sairaus; tauti
halastajaõde — sairaanhoita-
jatar
halvatus — halvaus
hamba-arst — hammaslääkäri
hambavalu — hammastauti,
hammassärky
hiniin — kinin
katk — rutto
kollatõbi — keltatauti
kompess — kääre
koolera — kolera
kramp — kouristus, kramppi,
suonenveto
kurt — kuuro

vihmatilk — sadepisara
vikerkaar — sateenkaari
virmalised — revontulet
välk — salama
õhk — ilma, sää
õhk on udune — ilma on
sumuinen

Läädärillä.

Kuinka on terveytenne laita?

Olen kovin sairas.

Mikä teitä vaivaa?

Minulla on kuume (kova
nuha).

Minun päätäni särkee.

Minun vatsani on ummella.

Minun on vaikea hengittää.

Minun nenäni on tukossa.

kurtumm — kuuromykkä
kuulmine — kuulo
kõhukatarr — vatsakatarri
kõhuvalu — vatsankipu
kõha — yskä
külmetumine — vilustuminen
lahtine kõht — ripuli, löysä
vatsa
langetõbi — kaatuvatauti
leefrid — tuhkarokko, tuli-
rokko
maitmine — maku
massaaž — hieronta
minestus — pyörtymys
nakkushaigus — tarttuva tauti
nohu — nuha
nägemine — näkö
närvihaigus — hermotauti,
hermosärky
paise — paise, ajos
patsient — potilas
pidalitõbi — spitalitauti, lepra
pime — sokea
plaaster — laastari

prits — ruisku
 pulber — pulveri
 põdeja — potilas
 põletik — tulehdus
 päikesevann — aurinkokylpy
 pääpööritus — huimaus
 päävalu — päänkivistys, päänsärky
 retsept — resepti
 reumatism — reumatismi, jäsentenkolotus
 rõuged — isorokko
 salv — salva
 side — side

13. Keha.

aju — aivot
 elund — elin, organi
 ergukava — hermosto
 erk — hermo
 habe — parta
 hammas — hammas
 higi — hiki
 huul — huuli
 ige — ien
 jalg — jalka
 juus — hius
 kael — kaula
 kaenal — kainalo
 kand — kantapää
 keel — kieli
 kehaliige — ruumiinjäsen
 kehaosa — ruumiinosa
 koib — koipi, sääri
 kops — keuhko
 kukal — niska
 kulmukarvad — kulmakarvat
 kurk, -u — kurkku; nielu
 kõht — vatsa, maha
 kõrv — korva
 käsi — käsi
 käsivars — käsivarsi
 küünarnukk — kyynärpää
 küüs — kynsi

silma-arst — silmälääkäri
 sisemiste haiguste arst — sisätautien lääkäri
 soetõbi — lavantauti
 sügelised — syhy
 tiisikus — keuhkotauti
 tumm — mykkä
 tundmine — tunto
 tõbine — potilas
 vaev — vaiva
 valu — kipu
 vatt — vanu, pumpuli
 vill, -i — kupla, näppylä
 võie — voide

Ruumis.

lihas — lihas
 luu — luu
 luustik — luuranko
 lõug — leuka
 maks — maksa
 meelegeht — ohimo
 naba — napa
 nahk — nahka
 neerud — munuaiset
 nina — nenä
 niue (puusa ülemine osa) — nivuset, lantiot
 nägu — kasvot, naama
 näpuots — hyppynen
 otsmik = laup — otsa
 pahem käsi — vasen käsi
 pale — kasvot
 parem käsi — oikea käsi
 pisar — kyynel
 pulss — valtimo
 puus — lantio, lonkka
 põis — rakko
 põlv — polvi
 põrn — perna
 pää — pää
 pääaju — aivot
 päalagi — päälaki
 põial — peukalo

reis — reisi
 rind — rinta
 ripsmed — silmäripset
 rusikas — nyrkki
 selg — selkä
 selgroog — selkäranka
 selgrooüdi — selkäydin
 silm — silmä
 silmakulm — silmäkulma
 silmalaug — silmäluomi
 sool, -e — suoli
 soon — suoni
 suu — suu

suulagi — suulaki
 sõrm — sormi
 sõrmenukid — rystyet
 sääär — sääri
 sääreluu — sääriluu
 sääremari — pohje
 süda — sydän
 süli — syli, helma
 varvas — varvas
 veri — veri
 vurrud — viikset
 õlg — olka, olkapää

14. Raamatukaupluses.

A.: Mida härra (proua...) soovib?

B.: Tahaksin

12 poognat joontega paberit,

4 poognat ruudulist paberit,

3 poognat suurekaustalist paberit,

2 poognat pakkimispaberit,

värvilisi kirjaümbrikke,
 poogen kuivatuspaberit,
 poogen joonistuspaberit,
 kaks vihikut,
 sulgi, pliiatseid,
 pudel musta tinti,
 pudel punast tinti...

A.: Kas võin anda teile veel midagi?

B.: Näidake mulle uusimat ilukirjandust!

A.: Siin on meie tagavara.

B.: Kas teil on Sillanpää?
 „Nuorena nukkunut“?

A.: Kahjuks on müüdnud (see on trükis...).

Kirjakaupassa.

A.: Mitä herra (rouva...) haluaa?

B.: Haluaisin

12 arkkia viivattua paperia,

4 arkkia ruudullista paperia,

3 arkkia suurikokoista paperia,

2 arkkia käärepaperia,

värillisiä kirjekuoria,
 arkin imupaperia,
 arkin piirustuspaperia,
 kaksi vihkoa,
 kynänteriä, lyijykyniä,
 pullon kirjoitusmustetta,
 pullon kirjoituspunetta...

A.: Saanko antaa teille vielä jotakin?

B.: Näyttäkää minulle uusinta kaunokirjallisuutta!

A.: Tässä on meidän varastomme.

B.: Onko teillä Sillanpään „Nuorena nukkunut“?

A.: Ikävä kyllä, se on myöty loppuun (se on painettavana...).

B.: Kas teil on „Kalevala“
kooliväljaanne?

A.: On küll. Jaa.

B.: Kas teil on midagi huvita-
vat lugemist 10-aastasele
lapsel?

A.: Jaa. On küll.

15. Koolis.

Mis on sinu nimi?

Mis on teie nimi?

Minu nimi on N. N.

Seisa (seiske) sirgelt!

Istu (istuge)!

Kõnele (kõnelge) kõvemini!

Võtke esile raamatud!

Ava (avage) lehekülg 27!

Loe (lugege) selgelt!

Pane (pange) raamatud ära!

Tule (tulge) tahvli juurde!

Jaga (jagage) vihikud!

Kirjuta (kirjutage)!

Puhasta (puhastage) tahvel!

Tõuse (tõuske)!

Mine (minge) välja!

Tule (tulge) sisse!

16. Kool ja haridus.

aabits — aapinen

ajaleht — sanomalehti

ajalugu — historia

algebra — algebra

algharidus — alkeissivistys

algkool — alkeiskoulu

algtäht — alkukirjain

algõpetus — alkeisopetus

andekas — lahjakas

andevaene — köyhälahjainen

arheoloogia — muinaistiede,
arkeologia

aritmeetika — laskuoppi

atlas = kaardistik — kartasto

botaanika — kasvioppi

B.: Onko teillä „Kalevalan“
koulupainos?

A.: Kyllä.

B.: Onko teillä jotain huvitta-
vaa lukemista kymmenen-
vuotiaalle lapselle?

A.: Kyllä.

Koulussa.

Mikä sinun nimesi on?

Mitkä teidän nimenne ovat?

Minä olen nimeltäni N. N.

Seiso (seisokaa) suorana!

Istu (istukaa)!

Puhu (puhukaa) kovemmin!

Ottakaa esille kirjat!

Avaa (avatkaa) sivu 27!

Lue (lukekaa) selvästi!

Pane (pankaa) kirjat pois!

Tule (tulkaa) taululle!

Ja'a (jakakaa) vihkot!

Kirjoita (kirjoittakaa)!

Puhdista (puhdistakaa) taulu!

Nouse (nouskaa)!

Mene (menkää) ulos!

Tule (tulkaa) sisään!

Koulu ja sivistys.

deklameerida — lausua, dek-
lamoida

eesti keel — eestin (= viron)
kieli

eksam — tutkinto

emakeel — äidinkieli

eratund — yksityistunti

füüsika — fysiikka

geomeetria — mittaussoppi

gloobus = keras — maapallo

grammatika — kielioppi

gümnaasium — kymnaasi

haridus — sivistys

harjutus — harjoitus

harmoonium — harmoni

helikunst — säveltaide
hingeteadlane — sielutieteilijä
hingeteadus — sielutiede
hooletu — huolimaton
häälikuõpetus — äänneoppi
ilukirjutus — kaunokirjoitus
ilulugemine — lausunta
inglise keel — englannin kieli
intelligents — sivistyneistö
joonistus — piirustus
karistus — rangaistus
karske — raitis
karskus — raittius
keeleviga — kielivirhe
keeleõpetus — kielioppi
keemia — kemia
kirjutusviis — kirjoitustapa
klade — muistikirja
klass — luokka
klaver — piano
koolilaps — koululainen
koolisundus — koulupakko
koolitamatus — kouluuttamattomuus
koolitunnistus — koulutodistus
koolitus — kouluutus
koolivalitsus — kouluhallitus
kreeka keel — kreikan kieli
kriit — liitu
kummi — kumi
kursused — kurssit
kursuslane — kurssilainen
kõnekäänd — puheenparsi
käekiri — käsiala
ladina keel — latinan kieli
laensõna — lainasana
lauluhääl — laulunääni
laulukoor — laulukuoro
laulutund — laulutunti
lauluviis — laulusävel
lauseõpetus — lauseoppi
looduslugu — luonnonoppi

lugemik — lukukirja
lugemistükk — lukukappale
luulekeel — runokieli
luuletis — runoelma
läti keel — lätin kieli
lütseum — lyseo
maateadus — maantiede
mapp — salkku
matemaatika — matematiikka
mälu — muisti
noodivihik — nuottivihko
oskussõna — ammattisana
paber — paperi
penaal = pinal — kynäkotelo
piibel — raamattu
pliats — lyijykynä
prantsuse keel — ranskan kieli
raamat — kirja
raamatuke — kirjanen
ranits — laukku, renssemi
riiul — hylly
rootsi keel — ruotsin kieli
saksa keel — saksan kieli
soome keel — suomen kieli
stiil — tyyli
stipendium — apuraha, stipendi
sulepää — kynänvarsi
sõnastik — sanasto
tahvel — taulu
teeb märkuse — huomauttaa
tindipott — mustetolppo
tint — muste
trükiviga — painovirhe
tunnistus — todistus
tõlkekirjandus — käännöskirjallisuus
vaimuanne — hengenlahjat
vahetund — välitunti
vene keel — venäjän kieli
vihik — vihko
võimlemine — voimistelu

väitekiri — väitöskirja
õigekirjutus — oikeinkirjoitus
õpilane — oppilas

17. Linnas.

A.: Andestage, kus on postkontor (pank...)?
B.: Minge selle tänava lõpuni ja pöörduge siis pahemale (paremale)!
A.: Tänan! Aga kus on hää söögisaal?
B.: Esimene (teine...) põiktänav paremat (pahemat) kätt.
A.: Tänan!
 Kas te võite ütelda, mis ehitis see on?
B.: See on muuseum (teater...).
A.: Tänan!

aadressbüroo — osoitetoimisto
aed — puutarha
aia-äri — puutarhaliike
ajalehetoimetus — sanomalehdentoimetus
aktsiaselts — osakeyhtiö
alev — kauppala
algkool — alkeiskoulu
allee = puiestee — puistokäytävä
apteek — apteekki
botaanika-aed — kasvitieteellinen puutarha
börs — pörssi
büroo — toimisto
elektrijaam — sähkölaitos
firma — toiminimi
haavakliinik — haavasairaala
haigla — sairaala, sairas-huone

õppehimuline — opinhaluinen
õppekava — opetussuunnitelma

Kaupungilla.

A.: Suokaa anteeksi, missä on postikonttori (pankki...)?
B.: Menkää tämän kadun loppuun ja poiketkaa sitten vasempaan (oikeaan)!
A.: Kiitoksia! Mutta missä on hyvä ruokala?
B.: Ensimmäinen (toinen...) poikkikatu oikealla (vasemmalla) kädellä.
A.: Kiitoksia!
 Voitteko sanoa, mikä rakennus on tämä?
B.: Se on museo (teatteri...).
A.: Kiitoksia!

hoiukassa — säästökassa
hotell = võõrastemaja — hotelli
hullumaja — mielisairaala
iluaed — yrttitarha
jaam — asema
jalutuskoht — kävelypaikka
kaev — kaivo
kantselei — kanslia
karn — lihakauppa
kasarm — kasarmi
kaubamaja — kauppatalo, halli
kauplus — kauppa
keldrikord — kellarikerros
keskkool — keskikoulu
kino — elokuvat
kiosk — kioski
kirik — kirkko
kirjastusäri — kustannusliike
kivimaja — kivitalo
klubi — klubi, kerho

- kohus** — tuomioistuin, oi-
 keus, käräjät
kohvik — kahvila
konsul — konsuli
kontor — konttori
kontsert — konsertti
koolimaja — koulutalo
korter — asunto
kunstinäitus — taidenäyttely
laboratoorium — laboratorio
lasteaed — lastentarha
lennujaam — lentoasema
lennutee, aerodroom — lento-
 rata
linnajagu — kaupunginosa
liuväli — luistinrata
looma-aed — eläintarha
loss, -i — linna, palatsi
maavalitsus — maahallinto
magasin — makasiini, varas-
 tohuone
maksuvalitsus — rahatoimi-
 kamari
muuseum — museo
muusikakool — musiikki-
 opisto
mälestussammas — muisto-
 patsas
müürileht — seinäilmoitus
omnibus — linjaauto, omni-
 bussi
ooper — ooppera
pagari-äri — leipomo
pandimaja — panttilaitos
pank — pankki
park — puisto
peatuskoht — pysäkki
pesukoda — pesulaitos
politsei — poliisi
postijaam — majatalo
postkontor — postikonttori
pudukauplus — rihkama-
 kauppa
puiestee — puistokäytävä
purskkaev — suihkukaivo,
 suihkulähde
põiktänav — poikkikatu
päätänav — pääkatu
raamatukauplus — kirja-
 kauppa
raamatukogu — kirjasto
raekoda — raatihuone
rahvakool — kansakoulu
raudteejaam — rautatieasema
reisubüroo — matkatoimisto
rentei — rahasto
rohukauplus — rohdoskauppa
rätsepa-äri — vaatturiliike
saapa-äri — jalkineliike
sadam — satama
saun — sauna
seltsimaja — seuratalo
seminar — seminaari
sild — silta
spordiväli — urheilukenttä
surnuaed — hautausmaa, hau-
 tuumaa
söögimaja — ruokala
tapamaja — teurastamo
teater — teatteri
tehas — tehdas
telefon — puhelin
telegraaf — telegrafi, sähkö-
 lennätin
telliskivivabrik — tiilitehdas
tiik — lammikko
toiduainetekauplus — ruoka-
 tavarakauppa
tolliamet — tullikamari
tramm — raitiotie
triiphone — kasvihuone, an-
 sari
trükikoda — kirjapaino
tsirkus — sirkus
tulikahju-teatamiskoht — pa-
 loasema
tuletõrje — palokunta
turg — tori, markkinat

tähetorn — tähtitorni
tööbüroo — työnvälitystoi-
misto
tööstus — teollisuus
vabrik — tehdas
vaksal — asema
vangla — vankila
veevärk — vesijohto

18. Ameteid ja seisusi.

advokaat — advokaatti
aednik — puutarhuri
ajakirjanik — sanomalehti-
mies
amet — ammatti, virka
ametnik — virkamies, virkai-
lija
apteeker — apteekkari
arhitekt — arkkitehti
aristokraat — ylimys
arst — lääkäri, tohtori
autojuht — autonkuljettaja
autor — tekijä
direktor — tirehtööri, joh-
taja
dotsent — dosentti
ehitusmeister — rakennus-
mestari
ettevõtja — urakoitsija
haigeravitseja — sairaanhoi-
taja
helilooja — säveltäjä
ilukirjanik — kaunokirjailija
insener — insinööri
inspektor — inspehtori
instruktor — neuvoja, ohjaaja
joonistaja — piirustaja
jutlustaja — saarnaaja
juuksur — parturi
kalur — kalastaja
kangelane — urho
kangur — kutoja
kapten — kapteeni

vesiravila — kylpylaitos
värav — portti
õppeasutis — oppilaitos
õu — pihamaa
äriroom — liikehuone
ühiskool — yhteiskoulu
üliskool — yliopisto

Ammatteja ja säätyjä.

kardsepp — läkkiseppä, pelti-
seppä
karjane — paimen
katelsepp — pannuseppä
kaupmees — kauppias
keiser — keisari
kelner — tarjoilija
kerjus — kerjäläinen
kindral — kenraali
kingsepp — suutari
kirikuõpetaja — pappi
kirjakandja — kirjeenkantaja
kirjanik — kirjailija
kirjutaja — kirjuri
klaassepp — lasimestari
kohtunik — tuomari
kojamees — talonvartija
kokk — kokki
komissar — komissaari
komponist — säveltäjä
konduktor — junailija, kon-
duktööri
korstnapühkija — nuohooja,
nokikolari
krahv — kreivi
kujur — kuvanveistäjä
kuldsepp — kultaseppä
kuningas — kuningas
kunstnik — taiteilija
kutsar — kuski
köster — lukkari
köösnar = kasukategija —
turkkuri

kütt — metsästäjä
laekur — rahastonhoitaja
laevnik — laivuri
laulja — laulaja
lauljatar — laulajatar
laulujuhataja — laulunjohtaja
leitnant — luutnantti
lektor — lehtori
lendur — ilmailija, lentäjä
lihunik — teurastaja
lukksepp — lukkoseppä
luuletaja — runoilija
maadleja — painija
maaler — maalari
maamõõtja — maanmittari
madrus — matruusi
masinist — koneenkäyttäjä
masseerija — hieroja
mehaanik — mekanikko
meister — mestari
merimees — merimies
mesinik — mehiläistenpitäjä
muusik — musikannti, mu-
 siikkeri
mõisnik — kartanonherra,
 moisionherra
mõlder — mylläri
müüja — myyjä, kauppa-apu-
 lainen
müürsepp — murari
notar — notarius
nuuskur — urkkija, nuuskija
nõunik — neuvos
näitleja — näyttelijä
ohvitser — upseeri
organist — urkuri
ostja — ostaja
paavst — paavi
pagar — leipuri
palgiparvetaja — tukkimies,
 tukinuittaja
parun — paroni
pastor — pastori
pesunaine — pesijätär

piiskopp — piispa
poesell — kauppalpalvelija
pottsepp — uunintekijä
praost — rovasti
preester — pappi
prints — prinssi
printsess — prinsessa
professor — professori
prohvet — profeetta
proviisor — proviisori
puusepp — puuseppä
põlluharija — maanviljelijä
päevapiltnik — valokuvaaja
päevatööline — päiväläinen
pühkija — lakaisija
püttsepp — pytyntekijä
raamatukõitja — kirjansitoja
rektor — rehtori
rentnik — vuokraaja
rätsep — räätäli, vaatturi
rüütel — ritari
sekretär — sihteeri
sell — kisälli
sepp — seppä
sportlane — urheilija
sulane — renki
suusataja — hiihtäjä
sõdur — sotilas
talupoeg — talonpoika
tantsijatar — tanssijatar
teadusmees — tiedemies
teenija — palvelija
tehnik — teknikko
telegrafist — sähköttäjä
tellija — tilaaja
tisler — nikkari
treial — sorvari
trükitööline — kirjaltaja
tõlk — tulkki
tööline — työläinen
vabrikant — tehtailija
vedurijuht — junankuljettaja
vetsker — välskäri
voorimees — ajuri

värvija — värjäri
vürst — ruhtinas
õmblejatar — ompelijatar
õpetaja — opettaja

19. Rahvaid.

ameeriklane — ameerikalai-
nen
austerlane — itävaltalainen
belglane — belgialainen
eestlane — eestiläinen
eurooplane — eurooppalainen
hiinlane — kiinalainen
hispaanlane — espanjalainen
hollandlane — hollantilainen
hõimlane — heimolainen
indiaanlane — intialainen
inglane — englantilainen
itaallane — italialainen
jaapanlane — japanilainen
juut — juutalainen
kreeklane — kreikkalainen
leedulane — liettualainen
liivlane — liiviläinen

20. Reisul.

A.: Voorimees (autojuht), jaa-
ma (sadamasse, vööraste-
majja...)!
Palju maksab?

B.: Seitse marka.

A.: Palun, viige need asjad
jaama (vagunisse, paga-
sisse, laeva...)!
Andke mulle kolmanda (tei-
se) klassi pilet ja ka ma-
gamisvaguni-pilet Helsin-
gi!

Kus on Helsingi rong
(magamisvagun, esimese
klassi kajut...)?
Millal rong (laev) läheb?

B.: Kolmveerand kaks.

A.: Kas see koht on vaba?

õpetajatar — opettajatar
õpetlane — tiedemies
ämmaemand — kättilö
ärijuht — liikkeen johtaja

Kansoja.

lätlane — lätiläinen
mustlane — mustalainen
neeger — neekeri
norrallane — norjalainen
poolakas — puolalainen
prantslane — ranskalainen
rahvus — kansallisuus
roomlane — roomalainen
rootslane — ruotsalainen
sakslane — saksalainen
serblane — serbialainen
soomlane — suomalainen
taanlane — tanskalainen
türklane — turkkilainen
ungarlane — unkarilainen
venelane — venäläinen
välismaalane — ulkomaalai-
nen

Matkalla.

A.: Ajuri (autonkuljettaja),
asemalle (satamaan, hotel-
liin...)!
Paljonko maksaa?

B.: Seitsemän markkaa.

A.: Pyydän, viekää nämä ta-
varat asemalle (vaunuun,
pakaasiin, laivaan...)!
Antakaa minulle kolmannen
(toisen) luokan piletti ja
myös makuuvaunupiletti
Helsinkiin!

Missä on Helsingin juna
(makuuvaunu, ensimmäi-
sen luokan hytti...)?
Milloin juna (laiva) lähtee?

B.: Neljännestä vailla kaksi.

A.: Onko tämä paikka vapaa?

B.: Kahjuks see koht pole vaba.

Hää härra, siin on suitsetamine keelatud!

A.: Andestage!

Kui kaua kestab meie laevasõit?

B.: Neli tundi.

A.: Kas te ei karda merehaigust?

B.: Arvan, et ei haigustu.

A.: Kus kontrollitakse reisuasjad?

B.: Sadamas.

A.: Kas teil on tollitavaid asju?

B.: Ei.

B.: Ikävä kyllä, se ei ole vapaa.

Hyvä herra, täällä on tupakanpolto kielletty.

A.: Suokaa anteeksi!

Kauanko kestää meidän laivamatkamme?

B.: Neljä tuntia.

A.: Ettekö pelkää tulevanne merikipeäksi?

B.: Luulen, että en tule sairaaksi.

A.: Missä tarkastetaan matkatavarat?

B.: Satamassa.

A.: Onko teillä tullitavaraa?

B.: Ei ole.

aadress — osoite, adressi

arve — lasku

aurik — höyrylaiva

auto — auto

isikutunnistus — henkilötodistus

kajut = laevakamber — kaajuutta, hytti

kassa — kassa

kaubarong — tavarajuna

kiirrong — pikajuna

kiri — kirje

kohver — matkalaukku

konduktor — konduktööri

kontroll — tarkastus

laevalagi — laivankansi

laevasild — laivalaituri

lennuk — lentokone

magamiskoht — makuupaikka

magamisvagun — makuuvaunu

minevad rongid — lähtevät junat

mittesuitsetajaile — tupakoitsemattomille

ooteruom — odotushuone

pagas — matkatavarat, pakkaasi

pakikandja — kantaja

pakk — paketti

pakkide hoiukoht — matkatavarain säilytys

pilet — piletti, lippu

postipakk — postikäärö

postirong — postijuna

postkaart — postikortti

postkast — kirjelaatikko

rahavahetus — rahanvaihto

reisuasjad — matkatavarat

reit — reitti

retk — retki

ristpael — ristside

saabuvad rongid — saapuvat junat

sisseminek — sisäänkäynti

suitsetajaile — tupakoitsijoille

sõiduplaan — aikataulu

söögikaart — ruokalista

söögisaal — ruokasali

telegramm — sähkösanoma

toatüdruk — palvelijatar
tollimaja — tullihuone
tuba — huone, kamari
uksehell — ovikello
vaba — vapaa

21. Hotellis.

- A.: Kas ma saaksin teilt rahuliku toa?
B.: Miks mitte! Küll saate!
A.: Kas oleksite nii hää ja näitaksite seda mulle?
B.: Jah!
A.: Mis see maksab öö-päev?
B.: 35 marka.
A.: Võtan selle. Kas võite toimetada mu reisuasjad siia?
B.: Kohe toimetame siia.
A.: Kas hotellis on söögisaal?
B.: Kahju, ei ole! Te võite saada toitu vastasolevast söögimajast.
A.: Aga kas teil on vannituba?
B.: On küll.
A.: Kas ma võin pääseda vannituppa kohe?
B.: Umbes poole tunni pärast.
A.: Hää. Tahaksin telefoniga kõnelda. Kus on telefon?
B.: Palun, tulge minu järele! Näitan teile.
A.: Reisin homme kella 6 rongiga, seepärast äratage mind kell 5!
B.: Küll sellest hoolitseme.
A.: Tooge mulle arve juba õhtul!
B.: Seda teen.

voodi — vuode
võorastemaja — matkustajakoti, hospitsi
väljaminek — uloskäynti
ärasõit — lähtö

Hotellissa.

- A.: Saisinko teiltä rauhallisen huoneen?
B.: Miks'ei! Kyllä saatte!
A.: Olisitteko hyvä ja näyttäisitte sitä minulle?
B.: Kyllä!
A.: Mitä se maksaa vuorokaudelta?
B.: Kolmekymmentäviisi markkaa.
A.: Otan sen. Voisitteko toimittaa matkatavarani tänne?
B.: Heti toimitamme tänne.
A.: Onko hotellissa ruokasali?
B.: Ikävä kyllä, ei ole! Te voisitte saada ruokaa vastapäätä olevasta ruokalasta.
A.: Mutta onko teillä kylpyhuonetta?
B.: On kyllä.
A.: Voinko päästä kylpyhuoneeseen kohta?
B.: Noin puolen tunnin päästä.
A.: Hyvä! Tahtoisin soittaa. Missä on puhelin?
B.: Pyydän, tulkaa minun perästäni! Näytän teille.
A.: Matkustan huomenna 6:n junalla, sentähden herättäkää minut kello 5!
B.: Kyllä siitä huolehdimme.
A.: Tuokaa minulle lasku jo illalla!
B.: Sen teen.

22. Postkontoris.

Tahaksin osta kuus postkaarti.

Andke mulle neli ühemargalist ja kaks poolteisemargalist postmarki!

Kus on postkast?

Mulle peaks olema siin postkaart (rahakiri, lihtkiri, pakk, ristpael).

Kas minule on siin tähtkiri?

Näidake isikutunnistus!

Tahaksin tähtida see kiri.

Kas see tähtkiri läheb veel täna?

Jaa, see läheb.

Tahan saata kakssada marka Eestisse.

Tahaksin saata telegrammi Tartu.

Kirjutage aadress vastuse jaoks!

23. Saapa-äris.

A.: Tere!

B.: Tere! Kuidas võin teid teenida?

A.: Tahaksin paar pruune kingi (saapaid).

B.: Mis numbrit tarvitate?

A.: Tarvitan 42. numbrit.

B.: Kas soovite laia või terava ninaga (otsaga)?

A.: Näidake mulle mõlemat liiki!

B.: Olge hää ja valige!

Postikonttorissa.

Tahtoisin ostaa kuusi kappaletta postikortteja.

Antakaa minulle neljä kappaletta yhden markan ja kaksi kappaletta puolentoista markan postimerkkiä!

Missä on kirjelaatikko?

Minulle pitäisi olla täällä postikortti (rahakirje, yksinkertainen kirje, paketti, ristiside).

Onko minulle täällä vakuutettu kirje?

Näyttäkää henkilötodistuksenne!

Haluaisin vakuuttaa tämän kirjeen.

Lähteekö tämä vakuutettu kirje vielä tänään?

Kyllä se lähtee.

Tahdon lähettää kaksisataa markkaa Eestiin (= Viiroon).

Tahtoisin lähettää sähkösanoman Tarttoon.

Kirjoittakaa osoitteenne vastausta varten!

Kenkäkaupassa.

A.: Hyvää päivää!

B.: Hyvää päivää! Kuinka voin teitä palvella?

A.: Tahtoisin parin ruskeita kenkiä.

B.: Mitä numeroa käytätte?

A.: Käytän numeroa neljäkymmentäkaksi.

B.: Haluatteko leveä- tai suipokärkisiä?

A.: Näyttäkää minulle molempaa laatua!

B.: Olkaa hyvä ja valitkaa!

A.: Mis need maksavad?
B.: 18 krooni.
A.: Kas on hindades alandust?
B.: Palun, meil on kindlad hinnad.
A.: Võtan need terava otsaga. Andke mulle ka pruuni läikeainet!

B.: Olge hääl! Kas ma tohin teile veel midagi pakkuda?
A.: Näidake mulle hommikutuhvleid!
B.: Siin näitan teile kogu tagavara.
A.: Palju maksavad need kirjud tuhvid?
B.: Nende hind on 7 krooni.

A.: Ostan need. Palju olen nüüd võlgu?
B.: Kingad 18 krooni, tuhvid 7 krooni, läikeaine 30 senti, kokku 25 krooni 30 senti. Ehk saan veel midagi pakkuda?

A.: Tänan! Seekord piisab. Siin on raha.
B.: Tänan! Kas teil ei oleks peenemat raha?
A.: Kahju, ei ole!
B.: Ehk saan sellest. Siin on teile tagasi 24 krooni 70 senti. Tänan!
A.: Jumalaga!
B.: Jumalaga, jumalaga!

24. Rõivastis ja jalanõud.

aluspüksid — alushousut
alussärk — aluspaita
jakk — takki
kaelarätik — kaulahuivi

A.: Mitä nämä maksavat?
B.: Kahdeksantoista kruunua.
A.: Onko hinnoissa alentamisen varaa?
B.: Suokaa anteeksi, meillä on kiinteät hinnat.
A.: Otan nämä suippokärkiset. Antakaa minulle myöskin ruskeata kiilloitusainetta!

B.: Olkaa hyvä! Saanko minä vielä tarjota teille jotain?
A.: Näyttäkää minulle aamutohveleita!
B.: Tässä näytän teille koko varastoni.
A.: Paljonko maksavat nämä kirjavat tohvelit?
B.: Niiden hinta on seitsemän kruunua.

A.: Ostan nämä. Paljonko olen nyt velkaa?
B.: Kengät 18 kruunua, tohvelit 7 kruunua, kiilloitusaine 30 senttiä, yhteensä 25 kruunua 30 senttiä. Ehkä saan vielä tarjota jotain?

A.: Kiitos! Tällä kertaa riittää. Tässä on raha.
B.: Kiitos! Ettekö teillä olisi pienempää rahaa?
A.: Ikävä kyllä, ei ole!
B.: Ehkä saan siitä. Tässä on teille takaisin 24 kruunua 70 senttiä. Kiitos!
A.: Hyvästi!
B.: Hyvästi, hyvästi!

Vaatteet ja jalkineet.

kaelaside — solmio
kaloss — kalossi
kamm — kampa
kasukas — turkki

kindad — hansikkaat
king — kenkä
kingamääre — kengänvoide
kinganöör — kengännauha
kinnas — kinnas, käsine
kleit — leninki, hame
konts — kengänkorko
krae — kaulus
kuub — takki, nuttu
käis — hiha
kübar — hattu
mansett = kätis — kalvosin
mantel — mantteli, viitta
muhv — muhvi
müts — lakki
nahkkinnas — rukkanen
ninarätik — nenäliina
nokaga müts — lippalakki
nööp — nappi
nööpnöel — nuppineula
palitu — päällystakki, palttoo
pannal — solki
pintsak = pihtkuub — takki
puuvill — puuvilla, pumpuli
pöll — esiliina
pääliskuub — päällystakki
püksid — housut, pöksyt
reisuvaip — matkapeite
rihm — hihna
riie — vaate
rinnanöel — rintaneula
rõivahari — vaateharja
rätik — huivi; liina
saabas — saapas

25. Tööriistu ja tarbeasju.

ader — aura, aatra
ahjuroop — hiilihanko
haamer — vasara
habemenuga — partaveitsi
hambahari — hammasharja
hobuseriistad — hevosvaljaat
höövel — höylä
jalgratas — polkupyörä

saapaviks — kiiltomuste
sabakuub — hännystakki
samet — sametti
seelik — hame
siid — silkki
sits — karttuuni
sukanöel — sukkapuikko
sukapael — sukkanauha
sukk — sukka
sõrmkinnas — sormikas
särk — paita
säärsaapad — saappaat, var-
 sikengät
tald — kengänpohja, antura
tasku — tasku
traksid — housunkannattimet
triiksärk — tärkkipaita
tripp — raksi
tuhvel — tohveli
undruk — hame
vest — liivit
vihmakuub — sadetakki
viisk — virsu
vill, -a — villa
villane särk — villapaita
vilt — huopa
viltsaapad — huopokkaat
vooder — vuori
vöö — vyö
õmbluslõng — ompelulanka
õmblusnöel — ompeluneula
öösärk — yöpaita
ülikond — puku

Työ- ja tarvekaluja.

kahvel — kahveli, haarukka
karikas — malja, kalkki
kastrul — kasari, kastrulli
katel — kattila, pannu
kepp — keppi
kirves — kirves
kompass — kompassi
konks — koukku

koorekann — kermakannu
kriska (ahjul) — uuninpelti
kruus, -i — ruukku
kulp — kauha
käru — työntökärryt
käärid — sakset
kühvel — kihveli
labidas — lapio
lehter — suppilo
lusikas — lusikka
luud — luuta
lüpsik — lypsyrainta, kiulu
mõla — mela
naaskel — naskali
nael — naula
niidumasin — niittokone
nuga — veitsi
nõel — neula
oherdi — vintilä, pora
pada — pata
pang, -e — panki, sanko
pann, -i — pannu
peeker — pikari
peitel — faltta
pihid — pihdit
pintsel — sivellin, pensseli
pott — astia, ruukku
prillid — silmälasit
pudel — pullo, puteli
pump — pumppu
purk — purkki
pussnuga — puukkoveitsi
puur — pora
põlutrull — jyrä
pütt — pytty
regi — reki

26. Maal.

ader — aura
aed — puutarha
aidalakk — aitanparvi
ait — aitta
alev — kauppala
allikas — lähde

reha — harava
rehepeksumasin — puimakone
saag — saha
saan — reki, saani
sahk — aura, aatra
sirp — sirppi
soojamõõtja — lämpömittari
suusk — suksi
sõel — seula
sõrmkübar — sormustin
sõrmus — sormus
tangid — pihdit, hohtimet
toober — korvo; amme, saavi
toop — tuoppi
töld — vaunut
tõrs — sammio
tüür — peräsin
uisk = liusk — luistin
vaagen — vati
vanker — vankkuri, kuorma-
vaunut
vedruvanker — vieterikärryt,
kiessit
veski — mylly
vihmavari — sateenvarjo
viil — viila
vikat — viikate
vinnal — vintilä
vokk — rukki
võrk — verkko
võti — avain
õmblusmasin — ompelukone
õng — onki
äke — äes, karhi
ämber — ämpäri

Maalla.

aun — viljakeko, auma
elumaja — talo
elutuba, tare — pirtti
haavik — haavikko
heinaküün — heinälato
heinamaa — niitty

hernehirmutis — variksenpe-
lätti

hiis — lehtimetsikkö

häärber — pääarakennus

jõgi — joki, virta

järv — järvi

kanep — hamppu

karjamaa — laidun

karjane — paimen

kihelkond — pitäjä

kink — kukkula

kirik — kirkko

kirikuküla — kirkonkylä

kirikumõisa — pappila

kogukond — kunta

koppel — haka; laidun

kraav — ravi, tiensyrjä; oja

kuhi — keko, ruko, suova,
auma

kunstsõnnik — apulanta

kuur — vaja, lato

kõrsvili — olkivilja, korsi-
rehu

külvaja — kylväjä

kündja — kyntäjä

küngas — kumpu, kukkula

laut — navetta

lina — pellava

lüpsik — lypsyrainta, kiulu

maakoht — maatila

maantee — maantie

mets — metsä

mõisa — kartano

niidumasin — niittokone

niit — niitty

niitja — niittäjä

nurm — keto, pelto

odrapõld — ohrapelto

oja — puro, oja

27. Puid.

haab — haapa

hong = suur, vana mänd —
honka

oras — laiho, oras

org — laakso

orustik — laaksokko

peremees — isäntä

perenaine — emäntä

põld — pelto

põllurull — jyrä

rehepeksumasin — puimakone

rehi — riihi

rendikoht — vuokratila

rentnik — lampuoti

ristikhein — apilas

rukkioras — ruislaiho

rukkipõld — ruispelto

saeveski — sahalaitos

sepikoda — paja

sigala — sikopahna, sikala

sirp — sirppi

sulane — renki

sõnnik — sonta, lanta

sööt — syöttömaa

tall, -i — talli

tuulik — tuulimyly

vald — kunta

veski — mylly

vikat — viikate

vilja-aasta — viljavuosi

viljaikaldus — viljankato,
katovuosi

viljapää — tähkäpää

viljasalv — viljahinkalo

viljavihk — viljalyhde

võsa — vesa

võsastik — vesakko

väli — kenttä

õu — piha

äestaja — äestäjä

äke — äes, karhi

Puita.

kadakas — kataja

kask — koivu

kastan — kastanja

kirsipuu — kirsikkapuu
kuusk — kuusi
kännapuu — jalava
lepp — leppä
löhmus — lehmus
mänd — petäjä, mänty
niinepuu — niinipuu
paju — paju
palm — palmu
pappel — pappeli

28. Puuvilju, vilju, juur- kasve, lilli ja taimi.

akaatsia — akasia
apelsin — appelsiini
hernes — herne
jõhvikas = kuremari — kar-
palo
kaalikas — lanttu
kaer — kaura
kapsas — kaali
kartul — peruna, potaatti
karumari — karviaismarja
kirss — kirsikka
kullerkupp — kullero
kuremari — karpalo
kurk, -i — kurkku
köömel — kumina
liilia — lilja
lill — kukka
lilleke — kukkanen
maasikas — mansikka
mandel — manteli
mustikas — mustikka
mädarõigas — kitkerjuuri
naeris — nauris
nelk — neilikka
nisu — nisu, vehnä
nurmellil — ketokukka
nõges — nokkonen, viholainen
nõgestik — nokkosikko
näälake = nelk — neilikka
oder — ohra

pedakas — petäjä, mänty
pihlakas — pihlaja
pirnipuu — päärynäpuu
pärn — lehmus
sirel — sireni
tamm — tammi
toomingas — tuomi
vaher — vaahtera
õunapuu — omenapuu

Hedelmiä, viljaa, juuri- kasveja, kukkia ja kasveja.

olangas = jürilill, pääsusilm —
orvokki
peet — punajuurikas
petersell — persilja
pirn — päärynä
ploom — luumu
pohl — puola, puolukka
porgand — porkkana
põldkannike — keto-orvokki
päevalill — päivänkukka
pähkel — pähkinä
pääsusilm — orvokki
roos — ruusu
rosin — rusina
rukis — ruis
rukkilill — ruiskukka
rõigas — retiisi
seen — sieni
sibul — sipuli
sidrun — sitruuna
sinilill — sinivuokko
sirel — sireni
spinat = pinat — pinaatti
sõster — viinimarja
tatar — tattari
tulp — tulppaani
uba — papu
vaarikas — vaapukka, vattu
viinamari — viinirypäle
õun — omena

29. Loomi.

ahv — apina
eesel — aasi
elajas — eläin
elevant — norsu, elefantti
hiir — hiiri
hirm — metsäkauris
hobune — hevonen
hundipoeg — sudenpezikka
hunt — susi
härg — härkä
ilves — ilves
jänes — jänis
jäär (oinas) — jäära, pässi
kaamel — kameli
karu — karhu
kass — kissa
kiskjaloom — petoeläin
kits — vuohi, kuttu
kitsetall — kili, vuohen vuona
kodujänes — kaniini
koer — koira
konn — sammakko
kult — karju
kutsikas — koiranpentu
lammas — lammas
lehm — lehmä
loom — eläin

30. Linde.

aul — härkälintu, uikku
hanepoeg — hanhenpoikanen
hani — hanhi
harakas — harakka
haugas — haukka
kaaren — kaarne, korppi
kana — kana
kanaarialind — kanarialintu
kiivitaja — kuovi
kotkas — kotka
kukk — kukko
kuldnohk — kottarainen
kull — haukka

Eläimiä.

lõvi — leijona, jalopeura
mära — tamma
nuumelajas — syöttöelukka
nuumsiga — syöttösikka
nuumvasikas — juottovasikka
oinas — oinas, pässi
orav — orava
orikas — karju
pull — sonni
põder — hirvi
põhjäpõder — poro, peura
põrsas — porsas
rebane — kettu, repo
rott — rotta
siga — sika
siil — siili
sisalik — sisilisko
sõnn — sonni, härkä
sälg — sälkö, varsa
tall, -e — vuona, karitsa
tiiger — tiikeri
tuhkur — hilleri
täkk — ori
varss — varsa
vasikas — vasikka
vähk — rapu, äyriäinen

Lintuja.

kurk — kurki
kägu — käki
lepalind — leppälintu
lind — lintu
linnupere — lintupoikue
luik — joutsen
lõoke — leivo, kiuru
metshani — villihanhi
metspart — sorsa
mõtus, metsis — metso
paabulind — riikinkukko
papagoi — papukaija
part — ankka

põldpüü — peltopyy
pääsuke — pääskynen
püü — pyy
rukkirääk — rääkkä
rähn — tikka
rästas — rastas
teder — teeri
toonekurg — haikara

31. Kalu.

ahven — ahven
angerjas — ankerias
haug — hauki
heeringas — silli
iherus = noorjas — rautu
ihes = Peipsi siig — siika
kalalõpus — kidus
kalamari — mäti
kalaniisk — maiti
kalasaba — pyrstö
kalasoomus — kalansuomus
kalatill — ilmarakko
kalauim — evä
kammeljas — mariankala,
kampela

Märkus. Lindudel ja kaladel on „pyrstö“, seal ja lambal on „saparo“, muil loomil aga „häntä“.

32. Putukaid.

herilane — ampiainen
kihulane — hyttynen
kilk — sirkka
kimalane — kimalainen
kirp — kirppu
koi — koi
konn — sammakko
kärbes — kärpänen
liblikas — perhonen
lutikas — lutikka
madu — mato, käärme
mardikas — kuoriainen
mesilane — mehiläinen
parm — paarma

tuvi — kyyhkynen
varblane — varpunen
vares — varis
vint — peipponen
västrik — västäräkki
ööbik — satakieli
öökull — põllö

Kaloja.

kiisk — kiiski
kilu — pikkusilakka
koger — ruutana
latikas — lahna
luts — matikka, made.
lõhekala — lohi
roosärg — sorva
räim — silakka, haili
silk — silakka, haili
silm, -u — nahkiainen, silmu
sudak — kuha
säinas — säynäs
särg — särki
viidikas — salakka

Hyönteisiä.

prussakas — russakka
putukas — hyönteinen
rohutirts — heinäsiirkka
sipelgas — muurahainen
sisalik — sisilisko
sitikas — kuoriainen
säask — itikka, säaski
tigu — etana
täi — täi
uss — käärme, mato
vapsik — ampiainen
vihmuss — kastemato
ämblik — hämähäkki

A

9908

i'205433510